

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲJŲ TYRIMŲ TARNYBOS
IŠVADA DĖL KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĖS VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ PROCESĖ
IR TIEKĖJŲ TEIKIAMOS PARAMOS ADMINISTRAVIMO SRITYJE
NACIONALINIAME VĖŽIO INSTITUTE, ŽALGIRIO KLINIKOSE IR SANTAROS
KLINIKOSE**

TURINYS

1. APIMTIS IR METODAI	2
2. IŽANGA.....	4
3. KORUPCIJOS RIZIKA NACIONALINIO VĖŽIO INSTITUTO, ŽALGIRIO KLINIKOS IR SANTAROS KLINIKŲ PIRKIMŲ PROCESĖ IR TIEKĖJŲ TEIKIAMOS PARAMOS ADMINISTRAVIMO SRITYJE	6
3.1. Rengiantis pirkimui, atliekant rinkos tyrimą nenustatomi potencialūs pirkimo objekto tiekėjai (dalyviai ir prekių gamintojai bei jų atstovai Lietuvos rinkoje), neįvertinamos anksčiau vykdytų nekonkurencingų pirkimų priežastys, rinkos tyrimo rezultatai nedokumentuojami ir nenurodomi paraiškoje	8
3.2. Rengiantis pirkimui retai taikomi konsultavimosi su rinka būdai ir pažangiosios pirkimų priemonės, galinčios padidinti konkurenciją nekonkurencinguose pirkimuose, konsultavimosi su rinka svarbiausi rezultatai nedokumentuojami, nepridedami prie paraiškos	16
3.3. Rengiantis pirkimui nustatoma nepagrįsta arba nepakankamai pagrįsta, neatitinkanti rinkos vertės, didžiausia kaina	24
3.4. Rengiantis prekių pirkimui nustatomi galimai rinkos tyrimu nepagrįsti ar neproporcingi reikalavimai pirkimui (jų visuma) galimai taikomi vienam tiekėjui ar prekės gamintojui	31
3.5. Analizės subjektų darbuotojai, kurie gali daryti įtaką pirkimo rezultatams, dalyvauja pirkimų procese, turėdami tiesioginį ar netiesioginį finansinį ekonominį ar kitokio pobūdžio suinteresuotumą, ryšių su tiekėjais nedeklaruoja, nenusišalina ir nenušalinami nuo sprendimų pirkimo procese	48
3.6. Netvarkomi arba nepakankamai tvarkomi ir viešinami duomenys apie pirkimus laimėjusių tiekėjų, prekių gamintojų ir (ar) jų įgaliotų atstovų suteiktą paramą Analizės subjektams ir jos panaudojimą	69
4. MOTYVUOTOS IŠVADOS (PASTABOS).....	79
5. PASIŪLYMAI	82
6. PRIEDAI	88

1. APIMTIS IR METODAI

Korupcijos rizikos analizės (toliau – KRA) tikslas – antikorupciniu požiūriu įvertinti valstybės ar savivaldybės veiklos sritį ar procesą, apimančius vieno ar kelių viešojo sektoriaus subjektų veiklą, siekiant nustatyti korupcijos rizikos veiksnius, galinčius sudaryti prielaidas darbuotojams ar kitiems asmenims padaryti korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus ir pateikti rekomendacinio pobūdžio pasiūlymus, skirtus nustatytai korupcijos rizikai sumažinti ir (ar) korupcijos rizikos veiksniams pašalinti, valstybės ar savivaldybės veiklos sričiai ar procesui, taip pat viešojo sektoriaus subjekto(-ų) veiklai skaidrinti¹.

KRA uždaviniai: 1) nustatyti teisinio reglamentavimo trūkumus, kurie sudaro prielaidas korupcijai pasireikšti; 2) išanalizavus praktinį procedūrų vykdymą, nustatyti teisės aktų įgyvendinimo problemas, susijusias su korupcija; 3) pasiūlyti korupcijos riziką ir (ar) jos veiksnius mažinančias priemones².

Objektas – Asmens sveikatos priežiūros įstaigų (toliau – ASPĮ) veikla rengiantis, organizuojant, atliekant viešuosius pirkimus (toliau – pirkimai), administruojant tiekėjų teikiamą paramą. Analizuojamas laikotarpis: 2020 m. sausio 1 d. – 2021 m. gruodžio 31 d.

Subjektai – Nacionalinis vėžio institutas (toliau – Nacionalinis vėžio institutas arba NVI), VšĮ Vilniaus universiteto ligoninės Žalgirio klinikos (toliau – Žalgirio klinika arba ŽKL) ir VšĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikos (toliau – Santaros klinikos arba SKL) (toliau kartu – Analizuojamos ASPĮ arba Analizės subjektai).

Duomenų rinkimo ir vertinimo metodai:

1. Teisės aktų ir Analizės subjektų pateiktos informacijos, duomenų, dokumentų turinio analizė (analizuoti ir vertinti teisės aktai, dokumentai ir kiti informacijos šaltiniai nurodomi šios išvados 2 priede).

2. Teisės aktų reikalavimų analizuojamose srityse praktinio įgyvendinimo ir taikomos darbo praktikos analizė.

3. Interviu ir susirašinėjimo (tarnybiniu elektroniniu paštu almantas.gudonis@stt.lt) su Analizės subjektų atsakingais asmenimis duomenų analizė.

4. Viešai skelbiamos informacijos stebėjimas ir analizavimas (Analizės subjektų, Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau - SAM), Viešųjų pirkimų tarnybos (toliau – VPT), Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos (toliau – VTEK), Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos prie SAM (toliau – VVKT), Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos (toliau CVPIS),

¹ KRA atlikimo tvarkos aprašo 2 punktas.

² KRA atlikimo tvarkos aprašo 3 punktas.

sveikatos priežiūros specialistus vienijančių organizacijų, asociacijų ir draugijų, www.rekvizitai.lt, Analizės subjektų tiekėjų, įmonių prekių gamintojų, kitose interneto svetainėse, žiniasklaidoje ir kituose viešuose informacijos šaltiniuose pateikiama informacija.

Korupcijos rizikos analizės išvados padarytos remiantis nurodytų dokumentų, duomenų ir kitų šaltinių analize, įvertinus:

- 1) išvadas dėl korupcijos pasireiškimo tikimybės;
- 2) sociologinių tyrimų duomenis;
- 3) galimybę vienam darbuotojui priimti sprendimus analizuojamose srityse;
- 4) darbuotojų savarankiškumą priimant sprendimus ir sprendimų priėmimo diskreciją;
- 5) darbuotojų ir padalinių priežiūros ir kontrolės lygį;
- 6) atliekamos veiklos dokumentavimo reikalavimus;
- 7) teisinio reguliavimo sistemą;
- 8) veiklos dokumentų viešumą ir prieinamumą visuomenei.

Jeigu Analizės subjektai prašomų pateikti dokumentų ar duomenų nepateikė, buvo laikoma, kad jų nėra.

2. IŽANGA

Kiekvienais metais atliekamo sociologinio tyrimo Lietuvos korupcijos žemėlapis duomenimis, sveikatos priežiūros sistema gyventojų nuomone jau daugelį metų yra viena iš labiausiai korupcijos paveiktų viešojo sektoriaus sričių³. Sveikatos sektorius yra vienas iš reikšmingiausių valstybės valdymo sektorių, su juo susiduria kiekvienas gyventojas, todėl ir korupcijos reiškiniai sveikatos priežiūros sistemoje yra vieni iš pavojingiausių socialinių reiškinių, iškreipiantys socialinį teisingumą, didinantys šešėlinę ekonomiką, mažinantys konkurenciją rinkoje. Bet kokia korupcinė veikla bet kokioje sveikatos apsaugos sektoriaus įstaigoje daro ne tik materialinę žalą valstybei, bet ir neturtinę žalą visų medicinos priežiūros specialistų reputacijai, didina visuomenės nepasitikėjimą tiek sveikatos sektoriumi, tiek ir pačia valstybe. Per vienerius metus medicinos sektoriuje įvykdomų pirkimo procedūrų dalis sudaro apie 19 proc. visų pirkimo procedūrų ir yra didžiausias iš visų valstybinių sektorių (medicinos įrangos, farmacijos ir asmens higienos produktų pirkimams per metus išleidžiama apie 0,5 mlrd. Eur.).

Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos (toliau – STT) vykdomi arba baigti ikiteisminiai tyrimai patvirtina, kad sveikatos apsaugos sistemoje vykdant pirkimus vis dar pasitaiko nesąžiningų darbuotojų, kurie galimai siekdami sau naudos piktnaudžiauja savo pareigomis viešajame pirkime, manipuliuoja pirkimų procedūromis, dirbtinai sudaro sąlygas tam tikriems tiekėjams nesąžiningai be konkurencijos arba imituojant konkurenciją laimėti viešuosius pirkimus, o šie galimai ieško ir randa įvairių būdų neteisėtai atsilyginti už gautus užsakymus⁴.

³ Sociologinio tyrimo Lietuvos korupcijos žemėlapis, duomenimis Lietuvos gyventojų nuomone labiausiai korupcijos paveiktos valstybėje yra asmens sveikatos priežiūros įstaigos: 2019 m. – 47 proc., 2020 m. – 51 proc., 2021 m. – 49 proc. Verslo nuomone taip pat labiausiai korupcijos paveiktas yra sveikatos sektorius: 2019 m.-30 proc. , 2020 m. – 31 proc., 2021 m. 36 proc. Prieiga internete: <https://www.stt.lt/analitine-antikorupcine-zvalgyba/lietuvos-korupcijos-zemelapis/7437>.

⁴ 2021 m. STT kovo mėnesį pradėjo didelės apimties ikiteisminį tyrimą, kuriame įtariama, kad gydymo įstaigos, inicijuodamos viešuosius pirkimus, veikė priešingai tarnybos interesams, galimai vykdant išankstinius susitarimus su suinteresuotomis laimėti įmonėmis, galimai buvo ribojama konkurencija, eliminuojami kiti tiekėjai ir sąlygos suderintos taip, kad laimėtų reikiami tiekėjai. STT 2021 m atliko ikiteisminį tyrimą, kuriame nustatyta, kad viešuosius pirkimus SKL laimėję verslininkai remdavo gydymo įstaigą – parama turėjo būti skiriama ne tik pinigais, už kuriuos darbuotojai vykdavo į prabangias išvykas užsienyje, bet ir įvairia buitine ar kompiuterine technika, kuri ne visada ir ne visa pasiekdavo gydymo įstaigą. Nustatyti atvejai, kai tiekėjai laimėję SKL kompiuterinės įrangos viešuosius pirkimus, dovanomis atsilygino ir šio pirkimo iniciatoriui techninių specifikacijų rengėjui. Šiame tęsiamame didelės apimties ikiteisminiame tyrime dėl įtariamų korupcinių veikų sveikatos priežiūros įstaigoms viešųjų pirkimų būdu įsigyjant medicininę įrangą ir kitas medicinos priemones įtarimai pareikšti 2 juridiniams ir 72 fiziniams asmenims, iš kurių 10 – gydymo įstaigų vadovų. Tiriama 120 galimų nusikalstamos veikos epizodų. 2021-2022 m. STT iš šio tyrimo atskyrė ikiteisminį tyrimą, kuriame įtariama, kad 2020 m. rudenį ir žiemą Nemėnčinės poliklinikos vadovas per kelis kartus savo naudai už teisėtą savo veikimą priėmė 20 tūkst. Eur. iš tiekėjo už naujo skaitmeninio rentgeno diagnostikos aparato pirkimą iš šio tiekėjo. Taip pat, iš šios bylos atskirtoje byloje 2022 m. birželio VšĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikų buvęs darbuotojas pripažino savo kaltę dėl kyšininkavimo vykdant kompiuterinės technikos pirkimus Santaros klinikose. Kitoje byloje buvęs Plungės rajono savivaldybės ligoninės specialistas taip pat buvo pripažintas kaltu dėl kyšininkavimo sveikatos apsaugos sektoriaus viešųjų pirkimų srityje, VšĮ Radviliškio ligoninės gydytojas, taip pat pripažino savo kaltę dėl kyšininkavimo vykdant viešuosius pirkimus sveikatos priežiūros įstaigoje ir kt.

STT Analitinės antikorupcinės žvalgybos valdybos (toliau – AAŽV) pareigūnai 2021 m. atliko vieno tiekėjo pirkimų paplitimo Lietuvoje tyrimą ir nustatė, kad sąžiningos konkurencijos užtikrinimo viešųjų pirkimų principas praktikoje galimai nėra tinkamai užtikrinamas ir 2018–2020 m. visos perkančiosios organizacijos daugiau negu pusę (53 proc.) tarptautinių ir supaprastintų, išskyrus mažos vertės, viešųjų pirkimų vykdė iš vieno tiekėjo. Sveikatos sektoriuje tokie vieno tiekėjo pirkimai yra itin populiarūs ir plačiai paplitę. Vieno tiekėjo prekių pirkimai dažnai įvyksta sveikatos priežiūros įstaigoms perkant medicinos įrangos, farmacijos ir asmens higienos produktus, tokių prekių kategorijų pirkimuose vieno tiekėjo pirkimai sudaro absoliučią daugumą (71 proc.). Analizuojamos ASPĮ taip pat patenka tarp rizikingiausių perkančiųjų organizacijų Lietuvoje, kurių vykdytuose viešuosiuose pirkimuose 2018 – 2020 m. „vieno tiekėjo“ skelbiami tarptautiniai ir supaprastinti pirkimai sudarė daugiau nei 40 proc. visų tokių pirkimų.

Europos Sąjungos (toliau – ES) teisėje ir Lietuvos Respublikos pirkimų teisinio reguliavimo sistemoje įtvirtintas sąžiningos konkurencijos užtikrinimo arba kitaip tiekėjų nediskriminavimo, lygiateisiškumo principas yra *erga omnes* veikimo ir reiškia, kad apskritai rengiantis pirkimui negali būti siekiama dirbtinai sumažinti konkurenciją, t. y. šis principas iš esmės draudžia organizuoti vieno tiekėjo ar žemos konkurencijos pirkimus, esant realiai konkurencijai atitinkamoje rinkoje bei įpareigoja perkančiąsias organizacijas imtis aktyvių veiksmų, siekiant užtikrinti sąžiningą konkurenciją visuose pirkimuose.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – ESTT) nuosekliai aiškina, kad be kitų savo turinio elementų, „*viešųjų pirkimų lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principas viešuosiuose pirkimuose draudžia tiek tiesioginę, tiek netiesioginę diskriminaciją.*“⁵. ESTT savo praktikoje taip pat yra aiškiai nurodęs lygiateisiškumo (nediskriminavimo), konkurencijos ir proporcingumo principų nesilaikymo tiesioginį ryšį su korupcijos prevencija: *lygiateisiškumo (nediskriminavimo) ir proporcingumo principų laikymasis iš esmės kartu lemia ir konkurencijos užtikrinimą ir korupcijos prevenciją*⁶. VPT taip pat nurodo, kad VPI įtvirtintas draudimas dirbtinai riboti konkurenciją reiškia, kad „*perkančiosios organizacijos, formuluodamos viešųjų pirkimų dokumentų sąlygas, privalo vadovautis lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principu ir vengti tokių nuostatų, dėl kurių tam tikri potencialūs tiekėjai (viešojo pirkimo dalyviai), iš esmės pajėgūs ir kompetentingi įvykdyti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, būtų nepagrįstai eliminuojami iš viešojo pirkimo proceso*“⁷.

⁵ ESTT 1988 m. rugsėjo 22 d. sprendimas byloje Komisija prieš Airiją, C-45/87.

⁶ ESTT 2018 m. spalio 25 d. sprendimas byloje Roche Lietuva, C-413/17.

⁷ VPI 17 straipsnio Viešųjų pirkimų principai komentaras, prieiga internete: <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360016398680-17-straipsnis-Pagrindiniai-pirkim%C5%B3-principai>.

STT atlikti analitiniai ir ikiteisminiai tyrimai patvirtina, kad perkančiosios organizacijos, turėdamos pareigą užtikrinti, kad pirkimuose būtų laikomasi viešųjų pirkimų principų – nediskriminavimo, vienodo požiūrio ir racionalaus lėšų naudojimo – ir tam būtų sukurta veiksminga ir skaidri antikorupcinė aplinka ir vidaus kontrolės sistema, organizuojant ir atliekant viešuosius pirkimus, galimai to neužtikrina, todėl išlieka nemažai galimybių tiekėjams išvengti konkurencijos, laimėti sveikatos priežiūros įstaigos organizuojamą viešąjį pirkimą už galimai didesnę nei rinkos kainą, įgyti pirkimų iniciatorių palankumą nuolatos parduodant jų siūlomus rinkoje pirkimų objektus arba pripratinti perkančiąją organizaciją prie jų gaminamos prekės, kurios atsisakyti perkančiajai organizacijai vėliau tampa tiesiog neracionalu, dėl ko sistemingai metai iš metų perkama vieno prekės gamintojo gaminamos prekės ir taip galimai diskriminuojami kiti prekių gamintojai ir pirkimų dalyviai.

Atlikę korupcijos rizikos analizę nustatėme, kad Analizuojamose ASPĮ egzistuoja korupcijos rizika viešųjų pirkimų procese ir iš tiekėjų gautos paramos administravimo srityje.

3. KORUPCIJOS RIZIKA NACIONALINIO VĖŽIO INSTITUTO, ŽALGIRIO KLINIKOS IR SANTAROS KLINIKŲ PIRKIMŲ PROCESSE IR TIEKĖJŲ TEIKIAMOS PARAMOS ADMINISTRAVIMO SRITYJE

Korupcijos prevencijos įstatyme nustatyta, kad korupcijos rizika - tai tikimybė, kad viešojo ar privataus sektoriaus subjekto veiklos srityse gali pasireikšti korupcija. Atlikę korupcijos rizikos analizę Nacionalinio vėžio instituto, Žalgirio klinikų ir Santaros klinikų viešųjų pirkimų procesuose, nustatėme, kad visuose Analizuojamose ASPĮ dažnai vyksta nekonkurencingi pirkimai.

Atliekant šią analizę, siekdami išsiaiškinti vieno tiekėjo pirkimų (pirkimo dalyse) paplitimo laipsnį atliekant mažos vertės pirkimus, Analizės subjektų paprašėme pateikti visų 2020-2021 m. vykdytų mažos vertės pirkimų, kurių vertė prasideda nuo 3000 Eur. be PVM duomenis. Atlikę Analizės subjektų pateiktų duomenų apie 2020-2021 m. vykdytų mažos vertės vieno tiekėjo pirkimų, kurių vertė nuo 3000 Eur. be PVM, vertinimą nustatėme, kad vieno tiekėjo pirkimai mažos vertės pirkimuose Analizės subjektuose paplitę panašiai kaip ir vykdytuose tarptautiniuose ir supaprastintuose pirkimuose, didelių skirtumų nuo kitų Analizės subjektuose vykdytų pirkimų nenustatėme.

2020-2021 m. vieno tiekėjo pirkimų dalis Analizės subjektų pirkimuose, kurių vertė prasideda nuo 3000 Eur. be PVM (1 pav.)

Analizės subjektas	Tarptautiniai ir supaprastinti pirkimai		Mažos vertės pirkimai nuo 3000 Eur		Visi pirkimai nuo 3000 Eur		
	Pirkimo dalių skč.	Vieno tiekėjo pirkimo dalių skč.	Pirkimo dalių skč.	Vieno tiekėjo pirkimo dalių skč.	Pirkimo dalių skč.	Vieno tiekėjo pirkimo dalių skč.	Vieno tiekėjo pirkimų dalis %
2020 m.							
Nacionalinis vėžio institutas	274	188	138	112	412	300	72,82
Žalgirio klinika	811	531	44	33	855	564	65,96
Santaros klinikos	4271	2951	237	163	4508	3114	69,08
2021 m.							
Nacionalinis vėžio institutas	530	358	139	73	669	431	64,42
Žalgirio klinika	578	261	58	34	636	295	46,38
Santaros klinikos	3875	2805	84	55	3959	2860	72,24
VISO 2020-2021 m.							
Nacionalinis vėžio institutas	804	546	277	185	1081	731	67,62
Žalgirio klinika	1389	792	102	67	1491	859	57,61
Santaros klinikos	8146	5756	321	218	8467	5974	70,56

Apibendrinus vieno tiekėjo pirkimų tyrimo rezultatus darytina išvada, kad daugiausiai vieno tiekėjo pirkimų 2020-2021 m. vykdyta Santaros klinikose ir Nacionaliniame vėžio institute, mažesnė dalis vieno tiekėjo pirkimų vykdoma Žalgirio klinikoje. Iš vieno tiekėjo Analizės subjektai perka bet kokios vertės objektus, vieno tiekėjo pirkimų dalis beveik nepriklauso nuo pirkimo vertės. Analizuojamose ASPĮ vieno tiekėjo pirkimų, kurių vertė prasideda nuo 3000 Eur. be PVM dalis 2020-2021 m. vidutiniškai siekia 60-70 proc.

Pirkimų praktikos Analizės subjektuose atlikimui, atsitiktinės atrankos būdu buvo atrinkti 2020-2021 m. Analizės subjektų bet kuriuo pirkimo būdu vykdyti pirkimai, kurių vertė prasideda nuo 3000 Eur. be PVM, prioritetą skiriant vieno tiekėjo ir žemos konkurencijos pirkimams⁸ (toliau kartu – nekonkurencingi pirkimai), tačiau siekiant pagrįsti kai kuriuos nustatytus korupcijos rizikos veiksnius dėl konkurencijos ribojimo ar galimus darbuotojų interesų konfliktus taip pat buvo vertinami ir kiti Analizės subjektų vykdyti pirkimai.

Atlikus korupcijos rizikos analizę Analizės subjektų viešųjų pirkimų procese ir tiekėjų teikiamos paramos administravimo srityje nustatėme korupcijos rizikos veiksnius, kurie didina nekonkurencingų pirkimų tikimybę, nesudaro tinkamų bei pakankamų sąlygų sąžiningos konkurencijos, tiekėjų nediskriminavimo, lygiateisiškumo, proporcingumo, racionalaus lėšų naudojimo, skaidrumo pirkimų principų reikalavimų tinkamam vykdymui ir korupcijos prevencijos

⁸ Žemos konkurencijos pirkimais šioje išvadoje laikytini pirkimai, atliekami bet kuriuo pirkimo būdu, kai po pasiūlymų vertinimo, pirkimų eilėje (atmetus kitų tiekėjų pasiūlymus) lieka 2 tiekėjai ir laimėtojas nustatomas iš 2 tiekėjų. **STT pastaba:** žemos konkurencijos pirkimai taip pat kelia padidintą korupcijos riziką, nes egzistuoja tikimybė, kad tokie pirkimai gali vykti tiekėjams susitarus, imituojant konkurenciją tam tikrame pirkime, t. y. žemos konkurencijos pirkimuose tikėtina dažnesnė kartelinių susitarimų tikimybė, galimai siekiant paslėpti de facto vieno tiekėjo pirkimus, kuri glaudžiai susijusi ir su korupcijos tokiuose pirkimuose rizika. Plačiau apie galimus kartelinius susitarimus viešuosiuose pirkimuose Konkurencijos tarybos interneto svetainėje: <https://kt.gov.lt/karteliai-viesuosiuose-pirkimuose-2>.

užtikrinimui Analizuojamų ASPĮ pirkimų procese bei iš tiekėjų gautos paramos administravimo srityje.

3.1. Rengiantis pirkimui, atliekant rinkos tyrimą nenustatomi potencialūs pirkimo objekto tiekėjai (dalyviai ir prekių gamintojai bei jų atstovai Lietuvos rinkoje), neįvertinamos anksčiau vykdytų nekonkurencingų pirkimų priežastys, rinkos tyrimo rezultatai nedokumentuojami ir nenurodomi paraiškoje

Rengiantis pirkimui pirmiausiai turi būti atliekamas rinkos tyrimas, kurio metu nustatomi pirkimo objektui keliami reikalavimai, atsižvelgiant į perkančiosios organizacijos poreikius, potencialūs pirkime galintys dalyvauti tiekėjai, galintys šį poreikį patenkinti, įvertinama tiekėjų (dalyvių ir prekės gamintojų) konkurencija atitinkamoje rinkoje. Nuo to kaip objektyviai ir kokybiškai atliekamas rinkos tyrimas perkančioje organizacijoje tiesiogiai priklauso ir galutiniai pirkimo rezultatai, konkurencija pirkime ir pirkimo laimėtojas, todėl ši procedūra, siekiant užtikrinti konkurenciją pirkimuose yra itin reikšminga ir turėtų būti atliekama rengiantis kiekvienam pirkimui.

Nors Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas (toliau – VPI) aiškiai neįtvirtina perkančiųjų organizacijų pareigos rengiantis pirkimui, prieš tai atlikti rinkos tyrimą, tačiau rinkos tyrimo atlikimo būtinybė kildinama iš VPI 17 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtintos pareigos lėšas naudoti racionaliai. VPT nurodo, kad „perkančiosios organizacijos turėtų atlikti rinkos tyrimą, prieš pradėdamas vykdyti bet kokią pirkimą apskritai“⁹. STT nuomone, privalomo rinkos tyrimo būtinybė taip pat gali būti kildinama ir iš VPI 17 straipsnyje nustatyto nediskriminavimo ir lygiateisiškumo užtikrinimo pirkimuose principo, nes rinkos tyrimas padeda išsiaiškinti rinkos gebėjimą patenkinti poreikį ir atskleisti realias konkurencines sąlygas pirkimo objekto rinkoje.

Atkreiptinas dėmesys, kad VPI nustatyta, kad „perkančiosios organizacijos vykdant bet kuriuos pirkimus privalo užtikrinti pirkimų principų laikymąsi“, todėl Analizės subjektai turi ne teisę, o pareigą pirkimo procedūrų vidaus teisiniame reguliavime nustatyti visas reikalingas procedūras pirkimų procese, siekiant, kad būtų užtikrintas sąžiningos konkurencijos užtikrinimo, tiekėjų nediskriminavimo, lygiateisiškumo principo vykdymas, taip pat ir rinkos tyrimo atlikimo tvarką, bei svarbiausių rezultatų dokumentavimo ir jų saugojimo reikalavimus¹⁰.

⁹ VPI 27 straipsnio Pasirengimas pirkimui komentaras, prieiga internete: <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360016426779-27-straipsnis-Pasirengimas-pirkimui>.

¹⁰ Atkreiptinas dėmesys, kad Analizės subjektai yra įpareigoti ir kitais jų veiklą reguliuojančiais teisės aktais (Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymu, Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymu, Lietuvos Respublikos vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymu, įstaigų įstatais, nuostatais ir kitais veiklos teisės aktais) užtikrinti tinkamą įstaigos valdymą, korupcijos prevenciją, veiklos vidaus kontrolę visoje Analizės subjektų veikloje, taip pat ir pirkimų procese.

Atlikę rinkos tyrimo teisinio reguliavimo Analizės subjektuose vertinimą nustatėme, kad rinkos tyrimo atlikimo ir rezultatų dokumentavimo ir saugojimo teisinis reguliavimas Analizės subjektuose nėra pakankamas, siekiant užtikrinti sąžiningos konkurencijos, lygiateisiškumo (nediskriminavimo) ir racionalaus lėšų panaudojimo principų reikalavimus vykdant pirkimus.

Nacionaliniame vėžio institute rinkos tyrimo procedūrą rengiantis pirkimui reguliuoja Nacionalinio vėžio instituto direktoriaus patvirtintos Viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės taisyklės (toliau – NVI pirkimų taisyklės)¹¹. NVI pirkimų taisyklėse nustatyta, kad *„Rinkos tyrimas – kokybinės ir kiekybinės informacijos apie realių bei potencialių prekių, paslaugų ir darbų pasiūlą (tiekėjus, jų tiekiamas prekes, teikiamas paslaugas ir atliekamus darbus, užimamą rinkos dalį, kainas ir pan.) rinkimas, analizė ir apibendrintų išvadų rengimas, skirtas sprendimams, susijusiems su pirkimais, priimti. Rinkos tyrimas apima pirkimo iniciatoriaus atliekamą galimų tiekėjų, gamintojų ir jų siūlomų prekių, paslaugų ar darbų pasiūlos, ankstesnių NVI ir/ar kitų perkančiųjų organizacijų vykdytų pirkimų analizę, atliekamą iki pirkimo procedūrų inicijavimo <...> Pirkimo paraiškoje nurodyta informacija turi būti parengta rinkos tyrimo pagrindu“*. Toks rinkos tyrimo vidaus reguliavimas antikorupciniu požiūriu laikytinas gerosios praktikos pavyzdžiu su tam tikrais, žemiau nurodytais trūkumais, kurie vis tik sudaro prielaidas korupcijai pasireikšti:

1. NVI pirkimo iniciatoriams suteikiama per plati rinkos tyrimo atlikimo/neatlikimo diskrecija rengiantis pirkimui. Nustatytos nepagrįstos rinkos tyrimo galimo neatlikimo sąlygos. NVI pirkimų taisyklėse numatytos išimtys, atvejai (sąlygos) kada NVI gali neatlikti rinkos tyrimo, palieka plačią diskreciją vienasmeniam pirkimo iniciatoriaus sprendimui pasirengimo pirkimui stadijoje neatlikti rinkos tyrimo, nepaisant to, kad ankstesni pirkimai buvo nekonkurencingi: *„jei per pastaruosius 6 mėnesius buvo vykdomas analogiškas rinkos tyrimas, o reikalavimai pirkimo objektui iš esmės nekeičiami“* arba *„esant nuo NVI nepriklausančioms ypatingos skubos aplinkybėms“*.

2. Nenustatyta, kad atlikus rinkos tyrimą, rengiantis pirkimui pirkimų paraiškose ar kituose (pažymos, pirkimų komisijos protokolai, paaiškinimai, kiti nevieši tarnybiniai dokumentai) (toliau – vidiniai dokumentai) būtų nurodomi svarbiausi atlikto rinkos tyrimo rezultatai: potencialūs organizacijos poreikį galintys patenkinti dalyviai, prekių gamintojai, jų prekių ženklai (modeliai), kiekvienoje pirkimo dalyje.

3. Nenustatytas reikalavimas atlikus ankstesnių NVI vykdytų vieno tiekėjo pirkimų analizę, pirkimo paraiškoje ar kituose perkančiosios organizacijos vykdant pirkimo procedūras

¹¹ Viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės taisyklės, patvirtintos Nacionalinio vėžio instituto direktoriaus 2019 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. R8-566 „Dėl Nacionalinio vėžio instituto viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės taisyklių patvirtinimo“.

parengtuose vidiniuose dokumentuose nurodyti anksčiau vykdytų to paties tipo prekių, paslaugų ar darbų nekonkurencingų vieno tiekėjo pirkimų priežastis, sąlygas ir (ar) faktines aplinkybes.

4. Nenustatyta kokia su atliktu rinkos tyrimu susijusi informacija turi būti saugoma.

Atlikę NVI atrinktų pirkimų dokumentų vertinimą, nustatėme šiuos korupcijos rizikos veiksnius atliekant rinkos tyrimą:

1. *Atliekant rinkos tyrimą NVI nenustatomas ir paraiškose ar kituose vidiniuose dokumentuose nenurodomas ryšys su ankstesniais NVI vykdytais nekonkurencingais pirkimais, nenurodomi jų analizės rezultatai, nenurodoma, ar anksčiau vykdytų to paties objekto pirkimų techninė specifikacija buvo keista, svarbiausi atlikto rinkos tyrimo rezultatai: potencialūs organizacijos poreikį galintys patenkinti dalyviai, prekių ženklai (jų modeliai), prekių gamintojai, ir (ar) jų įgalioti atstovai Lietuvos rinkoje kiekvienoje pirkimo dalyje.* Pavyzdžiui: 2020 m. Diagnostinių reagentų pirkimo Nr. 473203, Rentgeno aparato pirkimo Nr. 488034, SPECT/CT hibridinių vaizdų analizės sistemos pirkimo Nr. 490512, Dujų terapijos ir kvėpavimo prietaisų pirkimo Nr. 501889, Vaistų pirkimų Nr. 468184, Nr. 457836, Nr. 518863; 2021 m. Angiografo pirkimo Nr. 577662, Laboratorinių reagentų bei papildomų priemonių pirkimo Nr. 529403, Diagnostiniai reagentų pirkimo Nr. 565878, Vaizdo kolonoskopo, torakoskopo, gastroskopo pirkimo Nr. 566294, Funkcinių lovų pirkimo Nr. 570980 paraiškose.

Žalgirio klinikoje rinkos tyrimo procedūrą rengiantis pirkimui reguliuoja ŽKL direktoriaus įsakymu patvirtinta Kokybės sistemos procedūra „Pirkimai“ (toliau KSP procedūra):

Nuo 2020-01-23 iki 2021-02-25 KSP procedūroje (17 leidimas)¹² buvo detalčiai nustatyti rinkos tyrimui, atliekamo rengiant pirkimo paraišką, keliami reikalavimai ir nebuvo numatytos jokios rinkos tyrimo atlikimo išimtys. Rinkos tyrimą buvo privaloma atlikti visų pirkimų atvejais ir visų pirkimų atvejais turėjo būti parengta pirkimo paraiška, jei nustatoma, kad konkurencija nepakankama, tokiu atveju buvo reikalaujama paraiškoje nurodyti priežastis, kodėl rinkoje esančios panašios prekės, paslaugos ar darbai į tuos, kuriuos ketina įsigyti ŽKL, nepatenkina konkretaus poreikio. Pirkimų iniciatorius yra atsakingas už tinkamą šios nuostatos įgyvendinimą.

Nuo 2021-02-26 KSP procedūroje (19 leidimas)¹³ dauguma detalesnių reikalavimų rinkos tyrimui panaikinta. KSP procedūroje (19 leidimas)¹⁴ jau buvo nustatyta, kad „Rinkos tyrimas –

¹² Kokybės sistemos procedūra „Pirkimai“ 4 (17 leidimas), patvirtinta Žalgirio klinikos direktoriaus 2020-01-23 įsakymu Nr. 05-18 „Dėl KSP 4 „Pirkimai“ naujos redakcijos tvirtinimo.

¹³ Kokybės sistemos procedūra „Pirkimai“ 4 (19 leidimas), patvirtinta Žalgirio klinikos direktoriaus 2021-02-26 įsakymu Nr. 05-44 „Dėl KSP 4 „Pirkimai“ naujos redakcijos tvirtinimo.

¹⁴ ŽKL atstovai atliekant šią analizę paaiškino, kad SAM 2020-12-04 Vidaus audito ataskaitoje Nr. VAA-14 buvo pateikta rekomendacija, kurią nurodyta Žalgirio klinikai vykdyti SAM 2020-12-11 raštu Nr. (2.7-80)-10-88, - „Patikslinti KSP4 „Pirkimai“ ir kitus dokumentus, atsižvelgiant į Viešųjų pirkimų tarnybos parengtas gaires „Pirkimų organizavimas ir vidaus kontrolė“ (2020-03-03 redakcija)“, todėl Žalgirio klinika pakeitė KSP procedūrą.

kokybinės ir kiekybinės informacijos apie prekių, paslaugų ir darbų pasiūlą, tiekėjus (įskaitant ir rinkoje veikiančius VPĮ 23 ir VPĮ 24 straipsniuose nurodytus subjektus), jų tiekiamas prekes, teikiamas paslaugas, atliekamus darbus ir kainas rinkimas, analizė ir apibendrintų išvadų rengimas, skirtas sprendimams, susijusiems su pirkimais, priimti <...> Pirkimų iniciatorius, prieš inicijuodamas konkretaus pirkimo procedūras, jei tikslinga, pakartotinai atlieka Rinkos tyrimą, reikalingą pirkimo sutarties vertei nustatyti, atsižvelgia į informaciją apie anksčiau vykdytus analogiškus ar panašius pirkimus ir sutarčių įgyvendinimą ir užpildo Pirkimo paraišką“.

Atlikę rinkos tyrimo atlikimo teisinio reguliavimo vertinimą ŽKL, nustatėme šiuos teisinio reguliavimo trūkumus, kurie sudaro prielaidas korupcijai pasireikšti:

1. ŽKL pirkimo iniciatoriui suteikta per plati rinkos tyrimo atlikimo/neatlikimo diskrecija rengiantis pirkimui. Nustatyta neapibrėžta rinkos tyrimo galimo neatlikimo sąlyga „jei tikslinga“ palieka galimybę vienasmeniam pirkimo iniciatoriaus sprendimui pasirengimo pirkimui stadijoje neatlikti rinkos tyrimo, nepaisant to, kad ankstesni pirkimai buvo nekonkurencingi arba atlikus rinkos tyrimą pirkimo poreikio formavimo etape buvo nustatytas vienas potencialus tiekėjas arba žema konkurencija.

2. Nenustatyta, kad atlikus rinkos tyrimą, rengiantis pirkimui pirkimų paraiškose ar kituose vidiniuose dokumentuose turi būti nurodomi svarbiausi atlikto rinkos tyrimo rezultatai: potencialūs organizacijos poreikį galintys patenkinti dalyviai, prekių gamintojai, jų prekių ženklai (modeliai) kiekvienoje pirkimo dalyje.

3. Nenustatytas reikalavimas, atsižvelgus į informaciją apie anksčiau vykdytus analogiškus ar panašius pirkimus ir sutarčių įgyvendinimą, paraiškoje ar kituose vidiniuose dokumentuose nurodyti anksčiau vykdytų to paties tipo prekių, paslaugų ar darbų nekonkurencingų pirkimų priežastis, sąlygas ir (ar) faktines aplinkybes.

4. Nenustatyta kokia su atliktu rinkos tyrimu susijusi informacija turi būti saugoma.

Atlikę ŽKL atrinktų pirkimų dokumentų vertinimą nustatėme šiuos korupcijos rizikos veiksnius atliekant rinkos tyrimą:

1. ***Atliekant rinkos tyrimą ŽKL nenustatomas ir paraiškose ar kituose vidiniuose dokumentuose nenurodomas ryšys su ankstesniais ŽKL vykdytais nekonkurencingais pirkimais, nenurodoma ar atsižvelgus į informaciją apie anksčiau vykdytus analogiškus ar panašius pirkimus ir sutarčių įgyvendinimą, objekto pirkimų techninė specifikacija buvo keista, svarbiausi atlikto rinkos tyrimo rezultatai: potencialūs organizacijos poreikį galintys patenkinti dalyviai, prekių ženklai (jų modeliai), prekių gamintojai, ir (ar) jų įgalioti atstovai Lietuvos rinkoje kiekvienoje pirkimo dalyje.*** Pavyzdžiui, 2020 m. Farmacijos produktų pirkimo Nr. 470346 (29 dalys), Reagentų klinikinei laboratorijai pirkimo Nr. 473533 (28 dalys), Odontologinių medžiagų ir priemonių pirkimo

Nr. 477326 (122 dalys), Odontologinių, chirurginių instrumentų pirkimo Nr. 525706 (235 dalys), 2021 m. Higienos priežiūros, valymo ir cheminės dezinfekcijos priemonių pirkimo (8 dalys), Odontologinių, chirurginių instrumentų pirkimo Nr. 549531 (56 dalys) Odontologinių, chirurginių instrumentų pirkimo Nr. 564614 (35 dalys), paraiškose. Tačiau pažymėtina, kad daugelyje 2020 m. atrinktų ŽKL pirkimų paraiškų nurodomas atlikus rinkos tyrimą nustatytų potencialių tiekėjų (dalyvių) bendras sąrašas. Kadangi kiti Analizės subjektai tokios praktikos netaiko, todėl tai vertintina kaip iš dalies gerosios praktikos pavyzdys. Pavyzdžiui 2020 m. Ligoninės rūšio patalpų remonto darbų, Vienkartinių kombinezonų, Dantų implantų, protezavimo dalių, dantų implantacijos pagalbinių instrumentų Nr. 471716, 2021 m. Duomenų apsaugos pareigūno paslaugų pirkimų paraiškose nurodomi potencialūs tiekėjai. Taip pat nustatėme, kad viename ŽKL 2020 m. Tarptautiniame atviro konkurso būdu vykdytame Sterilizacinės įrangos pirkime Nr. 497022 (14 pirkimo dalių) 2 pirkimo dalyse nurodyti atskirai potencialūs tiekėjai, tačiau kitoms pirkimo dalims buvo nustatytas bendras tiekėjų sąrašas, neišskiriant potencialių tiekėjų atskirose dalyse. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad šiuo metu ŽKL, kaip ir kiti Analizės subjektai, atliekant rinkos tyrimą apskritai nenustato ir paraiškose nenurodo prekių ženklų (jų modelių), prekių gamintojų, ir (ar) jų įgaliotų atstovų Lietuvos rinkoje.

2. ***Pirkimų paraiškose nenurodomos faktinės aplinkybės, pagrindžiančios kodėl nustatytą poreikį ir reikalavimus pirkimui atitinka tik vienas potencialus tiekėjas ar gamintojas, kuris gali pasiūlyti ŽKL nustatytų reikalavimų visumą atitinkantį pirkimo objektą.*** Pavyzdžiui 2020 m. neskelbiamos apklausos būdu vykdyti pirkimai Farmacijos produktų, Ligoninės rūšio patalpų remonto darbų, Respiratorių ir Tarptautinio atviro konkurso būdu vykdytas pirkimas, Dantų implantų, protezavimo dalių, dantų implantacijos pagalbinių instrumentų pirkimas Nr. 471716, 2021 m. Suspausto deguonies bei medicininių dujų balionų nuomos pirkimo Nr. 531627 paraiškose nurodomas tik vienas potencialus tiekėjas, tačiau nepateikiami jokie paaiškinimai, kodėl ŽKL reikalingą pirkimo objektą rinkoje gali pasiūlyti tik vienas tiekėjas.

3. ***Vidiniuose dokumentuose nepakankamai pagrindžiami pirkimų skuba, pirkimų būdo ir vieno tiekėjo pasirinkimas.*** Pavyzdžiui, 2020 m. Ligoninės rūšio patalpų remonto darbų ir Respiratorių pirkimų paraiškose nurodyta, kad pirkimus būtina ypač skubiai vykdyti dėl Covid-19 pandemijos, tačiau vidiniuose dokumentuose nenurodyta, kokia faktinė situacija ŽKL nulėmė pirkimo skubą ir aplinkybes, kodėl kreiptasi į vieną tiekėją ir jam pasiūlyta sudaryti sutartį. 2020 m. Farmacijos produktų pirkimo paraiškoje nenurodomas neskelbiamo vieno tiekėjo laimėtojo UAB „Limedika“ apklausos pagrindimas (būtinumas). 2021 m. Duomenų apsaugos pareigūno paslaugų pirkimo vidiniuose dokumentuose taip pat nenurodomas faktinis pagrindas lemiantis būtinybę vykdyti neskelbiamą vieno tiekėjo apklausą. 2021 m. Odontologinių medžiagų pirkimo vidiniuose

dokumentuose nenurodomas neskelbiamos apklausos būdo pasirinkimo faktinis pagrindas. 2021 m. Suspaustas deguonies bei medicininių dujų balionų nuomos pirkimo Nr. 531627 vidiniuose dokumentuose nenurodytas skelbiamų derybų būdo pasirinkimo pagrindas.

Santaros klinikose rinkos tyrimo procedūrą rengiantis pirkimui reguliuoja SKL direktoriaus įsakymais patvirtinti vidaus teisės aktai: Viešųjų pirkimų planavimo ir vykdymo tvarka (toliau – Pirkimų tvarka)¹⁵; Paraiškų viešiesiems pirkimams rengimo ir dalyvių pasiūlymų vertinimo reikalavimai (toliau – Paraiškų rengimo reikalavimai)¹⁶; Ypatingos skubos atvejų nustatymo, atliekant viešuosius pirkimus tvarka (toliau – Skubių pirkimų tvarka)¹⁷.

SKL Pirkimų tvarkoje nustatyta, kad pirkimų paraiškas „gali ir privalo pildyti tik paskirti pirkimų iniciatorių padalinių darbuotojai, atsakingi už pirkimų paraiškų savalaikį pildymą ir pateikimą“ <...> Paraiška ir kiti visi su pirkimu susiję dokumentai segami į bylą ir joje saugomi. Paraiškų rengimo reikalavimuose nustatyta, kad „Pirkimų iniciatoriai, pildydami paraišką pirkimui, turi identifikuoti VULSK prekių/paslaugų/darbų poreikį, nustatyti tikslus ir aiškius pirkimo biudžeto reikalavimus, peržiūrėti rinkos tyrimo duomenis, jei toks buvo atliktas“. Skubių pirkimų tvarkoje nustatyta pareiga iniciatoriui „prieš pateikiant VP Paraiškos formą atlikti ypatingai skubų viešąjį pirkimą, Pirkimų iniciatorius privalo atlikti perkamų prekių, paslaugų ar darbų rinkos tyrimą ir jo rezultatus pateikti pirkimo paraiškoje“, taip pat nurodyti faktines „aplinkybes, kuriomis grindžiama ypatinga skuba, kurios jokia būdu negali priklausyti nuo pirkimų iniciatorių ar kitų asmenų, susijusių su viešųjų pirkimų proceso pareigų nevykdymu ar netinkamu jų vykdymu“.

Toks rinkos tyrimo vidaus teisinis reguliavimas išsamesnis nei kitų Analizės subjektų, tačiau nepakankamas, kad būtų užtikrintas rinkos tyrimo atlikimas visais atvejais, dokumentuojami rinkos tyrimo rezultatai, saugomi ir tvarkomi rinkos tyrimo dokumentai. Nustatėme šiuos teisinio reguliavimo trūkumus, kurie sudaro prielaidas korupcijai pasireikšti:

1. Nenustatytas reikalavimas atlikti rinkos tyrimą visais be išimties pirkimų atvejais – palikta rinkos tyrimo teisinio reguliavimo spraga, dėl ko nėra aišku ar rengiantis pirkimui iniciatorius visais pirkimų atvejais, ar tik skubiais atvejais, privalo atlikti rinkos tyrimą.
2. Nenustatyta, kad atlikus rinkos tyrimą, rengiantis pirkimui pirkimų paraiškose ar kituose vidiniuose dokumentuose turi būti nurodomi svarbiausi atlikto rinkos tyrimo rezultatai:

¹⁵ Viešųjų pirkimų planavimo ir vykdymo tvarka, patvirtinta 2018 m. rugsėjo 19 d. generalinio direktoriaus įsakymu Nr. V-801 „Dėl dokumentų, reglamentuojančių viešųjų pirkimų organizavimą ir vykdymą, pakeitimo bei patvirtinimo“.

¹⁶ Paraiškų viešiesiems pirkimams rengimo ir dalyvių pasiūlymų vertinimo reikalavimai, patvirtinti 2018 m. rugsėjo 19 d. Generalinio direktoriaus įsakymu Nr. V-801 „Dėl dokumentų, reglamentuojančių viešųjų pirkimų organizavimą ir vykdymą, pakeitimo bei patvirtinimo“.

¹⁷ Santaros klinikų Ypatingos skubos atvejų nustatymo, atliekant viešuosius pirkimus tvarka, patvirtinta 2018 m. spalio 16 d. generalinio direktoriaus įsakymas Nr. V-877 „Dėl ypatingos skubos atvejų nustatymo atliekant viešuosius pirkimus“.

potencialūs organizacijos poreikį galintys patenkinti potencialūs dalyviai, prekių gamintojai, jų prekių ženklai (modeliai) kiekvienoje pirkimų dalyje.

3. Nenustatytas reikalavimas atsižvelgus į informaciją apie anksčiau vykdytus analogiškus ar panašius pirkimus ir sutarčių įgyvendinimą paraiškoje ar kituose vidiniuose dokumentuose nurodyti anksčiau vykdytų to paties tipo prekių, paslaugų ar darbų vieno tiekėjo pirkimų priežastis, sąlygas ir (ar) faktines aplinkybes.

4. Nenustatyta kokia su atliktu rinkos tyrimu susijusi informacija turi būti saugoma.

Atlikę SKL atrinktų pirkimų vidinių dokumentų vertinimą nustatėme šiuos korupcijos rizikos veiksnius atliekant rinkos tyrimą:

1. *Atliekant rinkos tyrimą SKL nenustatomas ir paraiškose ar kituose vidiniuose dokumentuose nenurodomas ryšys su ankstesniais SKL vykdytais nekonkurencingais pirkimais, nenurodoma, ar atsižvelgus į informaciją apie anksčiau vykdytus analogiškus ar panašius pirkimus ir sutarčių įgyvendinimą objekto pirkimų techninė specifikacija buvo keista, svarbiausi atlikto rinkos tyrimo rezultatai: potencialūs organizacijos poreikį galintys patenkinti dalyviai, prekių ženklai (jų modeliai), prekių gamintojai, ir (ar) jų įgalioti atstovai Lietuvos rinkoje kiekvienoje pirkimo dalyje.* Nei vienoje atrinktų SKL pirkimų paraiškoje nenurodomas atlikus rinkos tyrimą nustatytų potencialių tiekėjų, prekių gamintojų, jų atstovų Lietuvos rinkoje sąrašas kiekvienoje pirkimo dalyje.

2. *Pirkimų paraiškose ar kituose vidiniuose dokumentuose nepakankamai pagrindžiama pirkimų skuba, kuri negali priklausyti nuo organizacijos, ir neskelbiamų pirkimo faktinės aplinkybės, nenurodomi motyvai, kodėl siūloma neskelbiamų derybų būdu pirkime dalyvauti kviesti tik vieną potencialų tiekėjų.* Pavyzdžiui

2.1. 2020 m. Nešiojamų kompiuterių su programine įranga neskelbiamos apklausos būdu vykdomo pirkimo iš vieno tiekėjo paraiškoje nurodoma skubos priežastis: „*dėl Covid 19 situacijos būtina skubiai užtikrinti galimybę dirbti iš namų*“, tačiau paraiškoje nenurodoma, kokie yra potencialūs tiekėjai, gamintojai ir nepagrįsta vieno tiekėjo UAB „Fortevento“ apklausa, kai akivaizdu, kad rinkoje nešiojamus kompiuterius gali pasiūlyti ne vienas tiekėjas.

2.2. Reagentų ir pagalbinių priemonių skirtų antikūnių prieš SARS-COV-2 tyrimams pirkimo paraiškoje nurodyta, kad būtina skubiai pirkti reagentus tyrimams, kurių anksčiau nedaug buvo atlikta, nurodytas vienas tiekėjas, tačiau nepagrįsta, kodėl siūloma pirkti iš vieno ir šio konkretaus tiekėjo.

2.3. 2020 m. Mikroskopo pirkime Nr. 517310 ir Medicininės įrangos įsigijimo (rentgeno aparatas skaitmeninis stacionarus 3 darbo vietų, 1 vnt.; mobilus chirurginis rentgeno aparatas su C lanku, 1 vnt. ir kita įranga) pirkime Nr. 516272 paraiškose nenurodytas faktinis skubos pagrindas.

Komentaruose po paraiška iniciatorius nurodė priežastį „Sveikatos apsaugos srities investicijų projektų (investicijų projektų įgyvendinimo programų) planavimo, finansavimo, įgyvendinimo ir kontrolės tvarkos aprašo“ 34 punkto nuostatomis, „Paskutinis Tvarkos aprašo 32.1 ir 32.2 papunkčiuose nurodytas finansavimo prašymas (paraiška) Sveikatos apsaugos ministerijai turi būti pateiktas ne vėliau kaip 20 darbo dienų iki einamųjų metų pabaigos.“ Tačiau nenurodė priežasties kodėl anksčiau nebuvo pateikta paraiška šiam pirkimui. Atkreiptinas dėmesys, kad pirkimo iniciatoriaus komentaruose nurodyta, kad minimas Sveikatos apsaugos ministro įsakymas teisės aktų registre buvo paskelbtas 2017-05-30, todėl termino reikalavimas iniciatoriui turėjo būti žinomas ir paraiška teikiama anksčiau¹⁸.

2.4. 2021 m. Vienkartinių medicinos pagalbos priemonių neurochirurgijai pirkimo Nr. 557702 nurodoma, kad pirkimas reikalingas siekiant aprūpinti neurochirurgijos skyrių būtinomis priemonėmis skubiems nenumatytiems atvejams sunkios būklės pacientų gydymui, tačiau nenurodomos faktinės aplinkybės nulėmusios skubų poreikį ir kodėl neskelbiamoms deryboms pasiūlyta kviesti tik vieną tiekėją UAB „Sveikatos technologijos“ ir pan.

3. ***Paraiškos SKL rengiamos visuose pirkimuose, tačiau nedokumentuojami rinkos tyrimo pagrindiniai rezultatai, o rinkos tyrimo rezultatus pagrindžiantys dokumentai nepridedami prie paraiškų.*** Nei viename iš atrinktų SKL pirkimų prie paraiškų nebuvo pridėti rinkos tyrimo rezultatus pagrindžiantys dokumentai.

Išvada: Rinkos tyrimo atlikimo procedūros vidaus teisinio reguliavimo neapibrėžtumas ir neaiškumas Analizės subjektuose sudaro galimybę pirkimų iniciatoriams ir kitiems pirkime dalyvaujantiems darbuotojams rengiantis pirkimui neatlikti išsamaus rinkos tyrimo, objektyviai neįvertinti rinkos situacijos, nenustatyti tiekėjų, gamintojų ir jų atstovų Lietuvos rinkoje, kurie potencialiai gali patenkinti šį poreikį, nedokumentuoti atlikto rinkos tyrimo rezultatų. Dėl šių korupcijos rizikos veiksnių tikėtina pirkimo iniciatorių ar ekspertų ir (ar) jų vadovų, kurie vizuoja ar tvirtina paraiškas neformalių susitarimų su tiekėjais rizika.

PASIŪLYMAI:

1. VISOMS ANALIZUOJAMOMS ASPĮ:

¹⁸ SKL atstovai, atliekant analizę paaiškino, kad lėšos šiam pirkimui buvo patvirtintos tik Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – SAM) 2020 m. spalio 19 d. raštu Nr. (e9.3.3.15-10)-7432 „Dėl sprendimo“, t. y. likus kiek daugiau nei 2 mėnesiams iki kalendorinių metų pabaigos arba maždaug 40 dienų iki vėliausio termino, kada turi būti pateikta minima Mokėjimo paraiška. Būtent ši aplinkybė ir lėmė skubų pirkimo vykdymą. STT pastaba: neginčijame pirkimo teisėtumo ir pagrįstumo tačiau korupcijos rizikos veiksnys yra tas, kad minimos faktinės skubos aplinkybės nebuvo nurodytos vidiniuose dokumentuose, t. y. skuba faktiškai nemotyvuota, o tokia veikimo praktika antikorporciniu požiūriu yra ydinga ir sudaro sąlygas nemotyvuotai piktnaudžiauti skubiais pirkimais.

1.1. Atsisakyti rinkos tyrimo atlikimo rengiantis pirkimui išimčių ir sąlygų, nustatyti pareigą iniciatoriui visais pirkimų atvejais rengiantis pirkimui atlikti rinkos tyrimą.

1.2. Atliekant rinkos tyrimą kiekvienoje pirkimo dalyje nustatyti potencialius pirkimo dalyvius, prekių gamintojus (prekės ženklus) ir jų įgaliotus atstovus Lietuvos rinkoje (jei atstovas nėra pirkimo dalyvis), atitinkančius pirkimo objektui ir tiekėjui keliamus reikalavimus (jų visumą), šiuos rezultatus nurodyti paraiškoje ar kituose vidiniuose dokumentuose ir patvirtinančius dokumentus pridėti prie paraiškos.

1.3. Nustatyti reikalavimą iniciatoriams, atliekant rinkos tyrimą, rengiantis pirkimui nustatyti ir įvertinti anksčiau įstaigoje vykusią to paties tipo prekių, paslaugų ar darbų vieno tiekėjo pirkimų priežastis sąlygas ir (ar) faktines aplinkybes, ir pirkimo paraiškoje arba kituose vidiniuose dokumentuose nurodyti ryšį su ankstesniu vieno tiekėjo pirkimu ir pakeistus pirkimo objektui keliamus reikalavimus, jei jie buvo keisti.

1.4. Paraiškoje, pirkimų pagrindimo skiltyje arba kituose vidiniuose dokumentuose nurodyti faktines nuo organizacijos nepriklausančias aplinkybes, turinčias tiesioginį priežastinį ryšį su skubių pirkimų vykdymu, neskelbiamų derybų būdo pasirinkimu ir (ar) vieno tiekėjo kvietimu dalyvauti pirkime būtinumu.

3.2. Rengiantis pirkimui retai taikomi konsultavimosi su rinka būdai ir pažangiosios pirkimų priemonės, galinčios padidinti konkurenciją nekonkurencinguose pirkimuose, konsultavimosi su rinka svarbiausi rezultatai nedokumentuojami, nepridedami prie paraiškos

Rengiantis pirkimui, siekiant tinkamai nustatyti pirkimo objekto ypatumus ir užtikrinti konkurenciją, gali būti priimami sprendimai dėl techninių specifikacijų projektų išankstinio skelbimo (toliau – Techninių specifikacijų projektų paskelbimas) ir nepriklausomų ekspertų, institucijų arba rinkos dalyvių konsultacijų, taip pat konsultavimosi su visuomene (toliau – rinkos konsultacija) (techninių specifikacijų paskelbimas ir rinkos dalyvių konsultacijos toliau kartu – konsultavimasis su rinka) būtinumo, taip pat dėl preliminarių pirkimo pardavimo sutarčių sudarymo, dinaminės pirkimų sistemos, elektroninio pirkimo objektų katalogo, elektroninio aukciono, konsoliduotų bendrų pirkimų su kitomis įstaigomis (toliau kartu – pažangiosios pirkimų priemonės) taikymo.

VPI iki 2021-12-31 buvo nustatyta perkančiųjų organizacijų teisė vykdyti rinkos konsultacijas visų pirkimų atvejais. Nuo 2022-01-01 VPI nustatyta pareiga vykdyti rinkos konsultacijas, jeigu per metus paskutinį kartą atliekant tokių pačių ar panašių prekių, paslaugų ar darbų pirkimą, apie kurį buvo privaloma skelbti, išskyrus mažos vertės pirkimą, nebuvo gauta nė

viena arba gauta tik viena tinkama paraiška¹⁹. Tačiau ir toliau išlieka perkančiosios organizacijos teisė rinkos konsultacijas ir techninių specifikacijų projektų paskelbimą rengiantis vykdyti bet kokius pirkimus, taip pat ir mažos vertės pirkimus²⁰.

VPT aiškina, kad „rinkos konsultacijas tikslinga atlikti, kai perkančiosios organizacijos neturi reikiamų ekspertinių ar techninių žinių, nepažįsta atitinkamos rinkos, bei to, ką ji gali pasiūlyti, neturi pakankamai informacijos apie joje egzistuojančias svarbiausias naujoves, nėra susidūrusios su konkrečioje rinkoje būdingomis problemomis, įsigyjamas sudėtingas pirkimo objektas, nėra įsitikinusi tuo, kas konkrečiu atveju geriausiai patenkintų jos poreikius, jai reikia pagalbos identifikuojant geriausią sprendimą, nustatant pirkimo objektui keliamus reikalavimus“²¹. Taip pat VPT parengė Rinkos konsultacijų gaires, kuriose nurodoma, kad Rinkos konsultacija naudojama, kai „siekiama išsiaiškinti įvairius su pirkimo objektu susijusius klausimus (pvz., ką man apskritai gali pasiūlyti rinka, kokie reikalavimai įsigyjamam pirkimo objektui privalo būti nustatyti, o kokie – tik pageidautini, kokie sprendiniai geriausiai tenkintų mano poreikius); identifikuoti pirkimo sutarties sudarymui ir vykdymui reikšmingus aspektus (pvz., kokios sąlygos, atsižvelgiant į pirkimo objekto specifiką, būtina turi būti įtrauktos į pirkimo sutartį, kokios galimos kliūtys įgyvendinant mano poreikius, kokios rizikos kyla vykdant pirkimo sutartį); nustatyti tinkamą pirkimo strategiją (pvz., ar vykdyti neskelbiamas derybas, ar konkurencinį dialogą) <...> rinkos konsultacijos gali padidinti konkurenciją pirkime“²².

VPĮ ir įgyvendinamieji teisės aktai perkančiąsias organizacijas įpareigoja laikytis ir taikyti viešųjų pirkimų principus ir niekaip neriboja perkančiųjų organizacijų teisės vykdyti konsultavimąsi su rinka rengiantis pirkimui, tačiau kada vykdyti konsultavimąsi su rinka palieka nuspręsti pačioms perkančiosioms organizacijoms, todėl perkančiosios organizacijos privalo turėti tokį teisinį reguliavimą, kuris padėtų užtikrinti sąžiningos konkurencijos, tiekėjų nediskriminavimo, lygiateisiškumo, proporcingumo, pirkimų principų pažeidimo prevenciją, pirkimų vidaus kontrolę, tačiau nei viena Analizuojama ASPĮ neturi pakankamo konkurencijos ribojimo prevencijai užtikrinti konsultavimosi su rinka ir pažangiųjų pirkimų priemonių taikymo vidaus reguliavimo.

¹⁹ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 1 punktas.

²⁰ Nors VPĮ analizės laikotarpiu iki 2022-01-01 ir neįpareigojo perkančiųjų organizacijų vykdyti privalomo konsultavimosi su rinka, tačiau neapribojo perkančiųjų organizacijų teisės nekonkurencingų pirkimų atvejais arba pirkimuose, kuriuose techniniai, kokybės, kvalifikacijos ir kiti pirkimui keliami reikalavimai ir jų pritaikymas organizacijos poreikiams nėra aiškūs, nors žinoma, kad faktinė tiekėjų konkurencija rinkoje yra, atsižvelgiant į kiekvienos organizacijos perkamų pirkimo objektų ypatumus, savarankiškai nuspręsti dar prieš pradėdant tokį pirkimą, pasikonsultuoti su rinka.

²¹ VPĮ 27 straipsnio komentaras (Šaltinis: Pasirengimas pirkimui komentaras. Prieiga internete: <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360016426779-27-straipsnis-Pasirengimas-pirkimui>).

²² Rinkos konsultacijos: iššūkiai ir galimybės, prieiga internete: https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/mp/rinkos_konsultaciju_gaires.pdf

Nacionaliniame vėžio institute pirkimo taisyklėse nustatyta, kad „*prireikus NVI viešųjų pirkimų skyrius (toliau – VPS) gali vykdyti rinkos konsultacijas VPĮ nustatyta tvarka*“, daugiau konsultavimosi su rinka ir pažangiųjų pirkimų priemonių taikymas NVI nereglamentuojamas.

Atlikę konsultavimosi su rinka ir pažangiųjų pirkimo priemonių taikymo teisinio reguliavimo NVI vertinimą, nustatėme trūkumus, sudarančius prielaidas korupcijai:

1. Nėra aiškiai nurodyta kas priima sprendimą dėl rinkos konsultacijų vykdymo, nenustatyti sprendimo dėl rinkos konsultacijų vykdymo pirkime priėmimo kriterijai. Naudojama rinkos konsultacijų vykdymo sąlyga „*prireikus*“ yra visiškai neapibrėžta, taip pat nustatyta, kad net ir „*prireikus*“ VPS ne privalo, o „*gali*“ vykdyti rinkos konsultacijas. Taip pat atkreipiame dėmesį, kad VPĮ nenustatyta rinkos konsultacijų vykdymo tvarka, todėl lieka neaišku kokia tvarka vadovaujantis NVI turi būti vykdomos rinkos konsultacijos.

2. Nenustatyta sprendimo dėl techninių specifikacijų projektų išankstinio paskelbimo priėmimo tvarka.

3. Nenustatyta siūlymo dėl pirkimo vykdymo pažangiosiomis pirkimo priemonėmis teikimo ir sprendimo priėmimo tvarka ir reikalavimai.

4. Nenustatyta svarbiausių konsultavimosi su rinka rezultatų (taikytas konsultavimosi su rinka būdas, institucijų ir tiekėjų su kuriais konsultuotasi sąrašas, pateikti pasiūlymai ir informacija apie pasikeitusius pirkimo reikalavimus) dokumentavimo ir saugojimo reikalavimai.

5. Patvirtintoje pirkimo paraiškos formoje nenumatyta skiltis iniciatoriaus siūlymui dėl konsultavimosi su rinka, pažangiųjų pirkimų priemonių taikymo tikslingumo ir konsultavimosi su rinka rezultatams nurodyti.

Įvertinus NVI pateiktus pirkimų suvestinius duomenis, nustatėme, kad galimai aukščiau nurodyti teisinio reguliavimo trūkumai turėjo įtakos, kad *NVI rengiantis pirkimui konsultavimasis su rinka ir pažangiosios pirkimų priemonės praktikoje taikomos labai retai*:

1. 2020 m. NVI iš 257 vykusių tarptautinių ir supaprastintų pirkimų ir 199 mažos vertės pirkimų, kurių vertė nuo 3000 Eur. be PVM tik vienam, Diagnostinių reagentų pirkimui Nr. 497598 rengiantis buvo vykdoma rinkos konsultacija. Viename, Reanimacinės lovos pirkime Nr. 477233 buvo iš anksto paskelbtas techninės specifikacijos projektas. Tačiau vykdyti 83 mažos vertės elektros prekių, diagnostinių reagentų ir smulkių medicininių priemonių mažos vertės pirkimai pagal preliminarias pirkimų sutartis. Kitos pažangiosios pirkimų priemonės NVI vykdamas pirkimus nebuvo taikomos.

2. 2021 m. NVI rengiantis pirkimams rinkos konsultacijas vykdė jau 18 pirkimų, Pavyzdžiui: Operacinė lempa Nr. 563090, Kėdės chemoterapijai Nr. 552896, PGR sistema, Nr. 548818, Robotas prostatos biopsijai Nr. 566930 ir kt. Atliko 102 pirkimus pagal preliminarias

pirkimų sutartis. Tačiau iš anksto neskelbė techninių specifikacijų projekto ir netaikė kitų pažangiųjų pirkimo priemonių.

Atlikę NVI atrinktų pirkimų vidinių dokumentų analizę nustatėme šiuos korupcijos rizikos veiksnius NVI praktikoje rengiantis pirkimui konsultuojantis su rinka:

1. ***Pirkimų, kuriuose prieš paskelbiant buvo konsultuotasi su rinka, paraiškose ir kituose vidiniuose dokumentuose nenurodoma su kokiais ūkio subjektais buvo konsultuojamasi, kokie konsultavimosi su rinka rezultatai į kokius rinkos dalyvių pasiūlymus buvo atsižvelgta.***

Pavyzdžiui 2020 m. Diagnostinių reagentų pirkimas Nr. 497598, Reanimacinės lovos pirkimas Nr. 477233, 2021 m., Angiografo pirkimas Nr. 577662, Ultra žemos temperatūros šaldiklių pirkimas Nr. 517627, Roboto prostatos biopsijai pirkimas Nr. 566930 paraiškose nėra jokios informacijos, kad rengiantis pirkimui buvo vykdytas konsultavimasis su rinka ir nenurodyti konsultacijos rezultatai.

2. ***Pirkimai pagal preliminarias sutartis dažnai vykdomi atnaujinant tiekėjų, turinčių preliminarias sutartis, varžymąsi „su pačiu savimi“.*** Pažymėtina, kad VPĮ 78 straipsnio 4 dalyje yra nustatyta viešojo pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo tvarka tais atvejais, kai preliminarioji viešojo pirkimo-pardavimo sutartis yra sudaryta su vienu tiekėju. VPT aiškina, kad tokiu atveju nėra tikslo taikyti VPĮ 78 straipsnio 5 dalyje nustatytų procedūrų²³. VPĮ 78 straipsnio 7 dalyje yra nustatyta perkančiosios organizacijos teisė atnaujintą ar iš dalies atnaujintą tiekėjų varžymąsi vykdyti pasinaudojant elektroniniu katalogu, jame paskelbus kvietimą, sudarant galimybę tiekėjams varžytis dėl atitinkamos prekės kainos. VPT taip pat pastebi, kad „*atnaujintas varžymasis, pasinaudojant elektroniniu katalogu leidžia perkančiajai organizacijai užtikrinti didesnę tiekėjų konkurenciją*“²⁴, todėl Elektroninio katalogo naudojimas galimai padidintų tiekėjų konkurenciją pirkimuose, tačiau NVI elektroninio katalogo sudarytomis preliminarioris sutartims netaiko. Pavyzdžiui,

2.1. 2021 m. pirkime Nr. 538323 Laboratorinių reagentų ir optinių pagalbinių priemonių, kvietimas dėl atnaujinto varžymosi dėl kainos buvo pateiktas vienam tiekėjui UAB „Linea Libera“, kurios pasiūlytomis kainomis atliktas reagentų pirkimas;

2.2. 2021 m. pirkime Nr. 542060 Laboratorinių reagentų, kvietimas dėl atnaujinto varžymosi buvo pateiktas 2 tiekėjams; UAB „Linea Libera“ (1-15 dalyse) ir UAB „Thermo Fisher Scientific Baltics“ (16-25 dalyse). UAB „Linea Libera“ pateikė pasiūlymą dėl 1-8 pozicijų reagentų, o UAB „Thermo Fisher Scientific Baltics“ – dėl 16-25 pirkimo dalių be jokio varžymosi tarpusavyje. NVI įsigijo iš abiejų tiekėjų jų pasiūlytas prekes už jų pasiūlytą, kainą;

²³ VPĮ 78 straipsnio Preliminarioji sutartis, komentaras, prieiga internete: <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360016427479-78-straipsnis-Preliminarioji-sutartis>

²⁴ VPĮ 78 straipsnio Preliminarioji sutartis, komentaras, prieiga internete: <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360016427479-78-straipsnis-Preliminarioji-sutartis> .

2.3. 2021 m. pirkime Nr. 537539 Laboratoriniai reagentai, kvietimas dėl atnaujinto varžymosi 7 dalyse buvo pateiktas 2 tiekėjams UAB „Diamedika“ ir UAB „Laborama“. Abu tiekėjai pateikė pasiūlymus visoms dalims, tačiau UAB „Laborama“ atsiėmė savo pasiūlymą ir UAB „Diamedika“ be jokios konkurencijos laimėjo pirkimą už didesnę kainą (apie 7 500 Eur.) ir su ja buvo sudaryta pirkimo pardavimo sutartis.

Žalgirio klinikoje KSP procedūroje (17 leidimas) nuo 2020-01-23 iki 2021-02-25 buvo nustatyta, kad siekiant pasirengti pirkimui, kurio numatoma pirkimo sutarties vertė yra didesnė kaip 10 000 Eur., išskyrus kai pirkimas vykdomas tik iš vieno tiekėjo arba per CPO, *„privaloma iš anksto skelbti pirkimų techninių specifikacijų projektus ir atsižvelgti gautas pagrįstas ir motyvuotas pastabas ir pasiūlymus dėl paskelbto techninės specifikacijos projekto bei motyvuoti, kodėl neatsižvelgta“*. Nuo 2021-02-26 KSP procedūroje (19 leidimas) reikalavimai techninių specifikacijų projektų skelbimui ŽKL buvo panaikinti²⁵.

Atlikę konkurenciją pirkimuose galinčių padidinti priemonių taikymo teisinio reguliavimo vertinimą, nustatėme galiojančio ŽKL teisinio reguliavimo trūkumus, kurie sudaro prielaidas korupcijai pasireikšti:

1. Nenustatyta sprendimo dėl konsultavimosi su rinka būdų priėmimo tvarka ir kriterijai.
2. Nenustatyta siūlymo dėl pirkimo vykdymo pažangiosiomis pirkimo priemonėmis teikimo ir sprendimo priėmimo tvarka ir reikalavimai.
3. Nenustatyta konsultavimosi su rinka rezultatus patvirtinančių dokumentų saugojimo tvarka.
4. Patvirtintoje pirkimo paraiškos formoje nenumatytas iniciatoriaus siūlymas dėl pažangiųjų pirkimų priemonių taikymo tikslingumo ir konsultavimosi su rinka pagrindinių rezultatų dokumentavimas (su kokiais tiekėjais konsultuotasi ir į kokių tiekėjų siūlymus atsižvelgta ar neatsižvelgta, kokie pirkimo reikalavimai įvykus konsultacijai pakeisti).

Atlikę ŽKL atrinktų pirkimų vidinių dokumentų analizę nustatėme šiuos korupcijos rizikos veiksnius ŽKL praktikoje rengiantis pirkimui konsultuojantis su rinka:

1. ŽKL rengiantis pirkimui konsultavimasis su rinka ir pažangiosios pirkimo priemonės, praktikoje nors ir taikomos dažniau nei kituose Analizės subjektuose, tačiau nenuosekliai ir selektyviai:

²⁵ ŽKL atstovai atliekant šią analizę paaiškino, kad SAM 2020-12-04 Vidaus audito ataskaitoje Nr. VAA-14 buvo pateikta rekomendacija, kurią nurodyta Žalgirio klinikai vykdyti SAM 2020-12-11 raštu Nr. (2.7-80)-10-88, - „Patikslinti KSP4 „Pirkimai“ ir kitus dokumentus, atsižvelgiant į Viešųjų pirkimų tarnybos parengtas gaires „Pirkimų organizavimas ir vidaus kontrolė“ (2020-03-03 redakcija)“, todėl Žalgirio klinika pakeitė KSP pagal VPT Pavyzdines pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės taisykles.

1.1. 2020 m. ŽKL iš 19 vykusių tarptautinių ir supaprastintų pirkimų (892 dalys) ir 13 mažos vertės pirkimų (53 dalys), kurių vertė nuo 3000 Eur. be PVM, rengiantis net 13 tarptautinių ir supaprastintų pirkimų (792 dalys) buvo iš anksto skelbiami techninės specifikacijos projektai. 1 pirkimas (8 dalys), buvo vykdomas elektroninio aukciono būdu. Tačiau nevykdyta nei viena rinkos konsultacija, nevykdomi pirkimai pagal preliminarias sutartis, netaikomos kitos pažangiosios pirkimų priemonės.

1.2. 2021 m. ŽKL iš 36 vykusių tarptautinių ir supaprastintų pirkimų (229 dalys) ir 24 mažos vertės pirkimų (49 dalys) kurių vertė nuo 3000 Eur., pirkimams rengiantis tik nedidelei jų daliai, 4 pirkimams (14 dalių) buvo skelbiami techninių specifikacijų projektai²⁶. Rinkos konsultacijos buvo vykdomos rengiantis 2 supaprastintiems pirkimams (6 dalys). Tačiau ŽKL 2021 m. neatliko pirkimų pagal preliminarias pirkimų sutartis ir netaikė jokių kitų pažangiųjų pirkimų priemonių.

2. *Neišsamiai nurodomi konsultavimosi su rinka rezultatai ir aplinkybės, nepridedami konsultavimosi su rinka rezultatus ir aplinkybes pagrindžiantys dokumentai.*
Pavyzdžiui:

2.1. Farmacijos produktų pirkime 2020 Nr. 470346, dalyvavo ir laimėjo daug tiekėjų (UAB „Analizė“, UAB „Plandent“, UAB „Limedika“, UAB „Armila“ ir kiti), siūloma daug vaistų rūšių ir pavadinimų, tačiau pirkimo paraiškoje nenurodyta kad buvo vykdomas konsultavimasis su rinka ir su kokiais rinkos dalyviais buvo konsultuotasi paskelbiant techninės specifikacijos projektą, nepridėti konsultavimasi su rinka pagrindžiantys dokumentai.

2.2. Dantų implantų, protezavimo dalių, dantų implantacijos pagalbinių instrumentų pirkime Nr. 471716, dalyvavo ir laimėjo vienos dalies vieno tiekėjo pirkimą UAB „Sirowa“, tačiau pirkimų paraiškoje nenurodyta, kad buvo vykdomos konsultacijos, skelbiant techninių specifikacijų projektus, su kokiais rinkos dalyviais buvo konsultuotasi paskelbiant techninės specifikacijos projektą, nepridėti konsultavimasi su rinka pagrindžiantys dokumentai.

Santaros klinikose pasirengimo pirkimui vidaus teisiniame reguliavime apskritai nėra nustatyta jokios konsultavimosi su rinka ir pažangiųjų pirkimų priemonių taikymo vykdant pirkimus sprendimų priėmimo tvarkos ir reikalavimų. Paliktos šios teisinio reguliavimo spragos, trūkumai, kurie sudaro prielaidas korupcijai pasireikšti:

1. Nenustatyta sprendimo dėl konsultavimosi su rinka būdų priėmimo tvarka ir kriterijai.

²⁶ STT pastaba: nuo 2021-02-26 KSP procedūroje panaikinus privalomą techninių specifikacijų projektų skelbimo reikalavimą, pastebimai sumažėjo techninių specifikacijų projektų skelbimas. 2021 m. ŽKL paskelbė tik 2 proc. 2020 m. skelbtų konsultacijai pirkimų dalių techninių specifikacijų projektus.

2. Nenustatyta siūlymo dėl pirkimo vykdymo pažangiosiomis pirkimo priemonėmis teikimo ir sprendimo priėmimo tvarka ir reikalavimai.

3. Nenustatyta konsultavimosi su rinka rezultatus (su kokiais tiekėjais konsultuotasi ir į kokių tiekėjų siūlymus atsižvelgta ar neatsižvelgta, kokie nustatyti reikalavimai pakeisti) pagrindžiančių dokumentų saugojimo tvarka.

4. Nenustatyti reikalavimai iniciatoriui įvertinti prekių/paslaugų/darbų poreikį ir teikti siūlymą dėl pažangiųjų pirkimų priemonių taikymo.

Atlikę atrinktų SKL pirkimų vidinių dokumentų vertinimą nustatėme šiuos korupcijos rizikos veiksnius SKL praktikoje rengiantis pirkimui konsultuojantis su rinka:

1. ***Pirkimų paraiškose ar kituose vidiniuose dokumentuose nenurodomi konsultavimosi su rinka rezultatai ir aplinkybės: su kokiais rinkos ūkio subjektais, institucijomis buvo konsultuojamasi, į kokius rinkos dalyvių, institucijų pasiūlymus buvo atsižvelgta, prie paraiškos ar kitų vidinių dokumentų nepridedami konsultavimosi su rinka ir institucijomis rezultatus ir aplinkybes pagrindžiantys dokumentai.*** Pavyzdžiui:

1.1. 2020 m. Medicininės odontologinės įrangos pirkimo Nr. 481479 paraiškoje nenurodyta, kad buvo skelbiamas techninės specifikacijos projektas, nenurodoma kokie tiekėjai dalyvavo, teikė pastabas, į kokias pastabas atsižvelgta tikslinant specifikaciją, į kokias neatsižvelgta²⁷. Paraiškoje nenurodyta, kad Techninė specifikacija buvo tikslinta atsižvelgiant į CPVA pasiūlymus ir nenurodomas dokumentas, kuris tai pagrindžia. Šiame pirkime iš pirkimo 6 dalių, 2 dalyse vyko vieno tiekėjo pirkimai, 2 dalyse žemos konkurencijos pirkimai. Pirkimo 1 dalyje po to kai po kito tiekėjo pretenzijos UAB „Inoveca Medtechna“ pasiūlymas buvo atmestas²⁸, gauta tiekėjo UAB „Inoveca Medtechna“ pretenzija, po kurios pirkimo ekspertas pakeitė nuomonę dėl pasiūlymo atitikties ir tiekėjas UAB „Inoveca Medtechna“ buvo pripažintas 1 dalies laimėtoju.

1.2. Rentgeno aparato (Projektas Nr. 08.1.3-CPVA-V-610-01-0002) pirkimo Nr. 502964 paraiškoje nenurodyta, kad buvo skelbiamas techninės specifikacijos projektas, kurie tiekėjai konsultavimo procedūrose dalyvavo, teikė pastabas, į kokias pastabas atsižvelgta tikslinant specifikaciją, į kokias neatsižvelgta. Pirkimo dokumentai buvo derinami su CPVA. Paraiškoje nenurodyta, kad Techninė specifikacija buvo tikslinta atsižvelgiant į CPVA pasiūlymus ir nenurodomas dokumentas, kuris tai pagrindžia²⁹. Pirkimas buvo žemos konkurencijos, jame dalyvavo tiekėjai UAB „Tradintek“ ir „Siemens HealthcareOy Lietuvos filialas. Laimėjo UAB „Tradintek“.

²⁷ Viešųjų pirkimų komisijos posėdžio 2020-06-09 protokole Nr. 20VPK-2192 nurodoma į kokias CPVA pastabas buvo atsižvelgta ir kas patikslinta techninėje specifikacijoje.

²⁸ SKL VPK 2020-08-13 protokolas Nr. 20VPK3161.

²⁹ SKL VPK 2020-10-29 protokole Nr. 20-VPK-4270 nurodoma į kokias CPVA pastabas atsižvelgta ir patikslinta techninė specifikacija.

1.3. 2021 m. Baldų pirkimo Nr. 54231 paraiškoje taip pat nenurodyta informacija apie techninių specifikacijų projektų skelbimą ir jo rezultatus. Pirkime iš 7 dalių 4, 5 ir 6 dalyse vyko vieno tiekėjo pirkimai, laimėjo vienas tiekėjas UAB „Furnistilius“. Prieš pirkimą buvo vykdytas konsultavimasis su rinka paskelbiant šio pirkimo techninių specifikacijų projektą, konsultacijose dalyvavo tiekėjas UAB „Furnistilius“, kuris teikė pasiūlymus dėl lovų pirkimo 5 dalyje³⁰. Informacija apie UAB „Furnistilius“ dalyvavimą padedant iniciatoriams parengti techninės specifikacijos projektą paskelbta pirkimų sąlygose CVPIS, tačiau nei pirkimų sąlygose, nei vidiniuose dokumentuose nebuvo nurodyti konsultavimosi rezultatai, t. y. kurioje dalyje UAB „Furnistilius“ darbuotojai konsultavo Santaros klinikos darbuotojus, kokius pasiūlymus teikė, į kokius buvo atsižvelgta ir pakeista techninė specifikacija. VPK 2021-07-02 protokole Nr. 21VPK-2696 nurodė, kad tiekėjas nurodė, kad konsultavo iniciatorių 5 pirkimo dalyje dėl prekės savybių ir gavo patalpų, kuriose bus statomi įsigyti baldai planus, tačiau pirkimo sąlygose buvo nurodyta, kad UAB Furnistilius buvo pateikti tik planai, todėl tie patys pateikti planai buvo taip pat pridėti prie pirkimų sąlygų. Pirkimo 5 dalyje dalyvavo ir laimėjo vienas tiekėjas, kuris ir konsultavo SKL – UAB „Furnistilius“.

2. *SKL konsultavimosi su rinka rezultatai nedokumentuojami ir nepridedami prie pirkimų bylų.* Nei viename iš analizuotų SKL pirkimų vidiniuose dokumentuose nebuvo nurodyti konsultavimosi su rinka rezultatai.

Išvada. Konsultavimosi su rinka ir pažangiųjų pirkimo priemonių taikymo nepakankamas teisinis reguliavimas sudaro sąlygas Analizės subjektuose rengiantis pirkimui, esant akivaizdžiai neaiškiai situacijai rinkoje ar būtinybei adaptuoti organizacinius poreikius prie nuolatos besikeičiančios rinkos ir naujų reikalavimų, nesinaudoti arba retai naudotis konsultavimosi su rinka galimybėmis ir nenaudoti pažangių elektroninių pirkimų priemonių pirkimuose arba tai daryti formaliai, nesiekiant padidinti konkurencijos pirkimuose. Dėl šių korupcijos rizikos veiksnių egzistuoja pirkimo iniciatorių ar ekspertų ir (ar) jų vadovų, kurie vizuoja ar tvirtina paraiškas, neformalių susitarimų su tiekėjais rizika, kurią padėtų sumažinti dažnesnis kvalifikuotas konsultavimasis su rinka ar tinkamų pažangiųjų pirkimo priemonių parinkimas, įdiegimas ir naudojimas.

2. VISOMS ANALIZUOJAMOMS ASPĮ:

³⁰ SKL VPK 2021-07-02 protokolas Nr. 21VPK-2696.

2.1. Nustatyti sprendimų dėl konsultavimosi su rinka būdų ir pažangiųjų pirkimo priemonių taikymo priėmimo kriterijus, tvarką ir reikalavimus, siekiant kad atlikus rinkos tyrimą ir nenustačius arba nustatant nepakankamą konkurenciją (mažiau nei 3 dalyviai ir 3 prekės gamintojai, kurie atitinka siūlomus reikalavimus pirkimui), prieš atliekant pirkimą, būtų vykdomas konsultavimasis su rinka.

2.2. Interneto svetainėse paskelbti VPT metodines rinkos konsultacijų gaires (https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/mp/rinkos_konsultaciju_gaires.pdf) ir rekomenduoti su jomis susipažinti ir taikyti pirkimų iniciatoriams ir (ar) kitiems darbuotojams, kurie atsakingi už sprendimo dėl rinkos konsultacijų priėmimą.

2.3. Organizuoti pagal galimybes periodinius konsultavimosi su rinka būdų ir pažangiųjų pirkimo priemonių taikymo pirkimuose kvalifikacijos kėlimo kursus pirkimo iniciatoriams ir (ar) kitiems darbuotojams, kurie atsakingi už sprendimų dėl rinkos konsultacijų priėmimą.

2.4. Nurodyti paraiškoje arba kituose vidiniuose dokumentuose konsultavimosi su rinka rezultatus ir aplinkybes (taikytas konsultavimosi su rinka būdas, institucijų ir tiekėjų su kuriais konsultuotasi sąrašas, pateikti pasiūlymai ir informacija apie pasikeitusius pirkimo reikalavimus) arba pateikti paraiškoje nuorodą į šiuos rezultatus.

3. NACIONALINIAM VĖŽIO INSTITUTUI:

3.1. Rengiantis diagnostinių ir laboratorinių reagentų pirkimams, siekiant sudaryti preliminarias sutartis, nustatant reikalavimus pirkimui, siekti kad būtų užtikrinta kuo didesnė tiekėjų konkurencija kiekvienoje pirkimų dalyje.

3.2. Vykdamas pirkimus pagal preliminarias sutartis, neskelbiamų pirkimų būdą taikyti tik išimties tvarka, jo taikymo būtinumą pagrįsti pirkimo paraiškoje.

4. SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJAI:

4.1. Sukurti elektroninį katalogą ASPĮ perkamiems diagnostiniams ir laboratoriniams reagentams pagal preliminarias sutartis įsigyti ir siekti, kad visos ASPĮ diagnostinius ir laboratorinius reagentus pirktų naudojantis šiuo katalogu, arba organizuoti diagnostinių ir laboratorinių reagentų pirkimus per CPO.

3.3. Rengiantis pirkimui nustatoma nepagrįsta arba nepakankamai pagrįsta, neatitinkanti rinkos vertės, didžiausia kaina

Iniciatoriai rengiantis pirkimui, atliekant rinkos tyrimą ar po konsultavimosi su rinka nustatę reikalavimus pirkimo objektui ir rinkos dalyvius, privalo apskaičiuoti numatomą pirkimų vertę (kainą) (toliau – didžiausia kaina) kiekvienoje pirkimo dalyje pagal kurią bus vertinami tiekėjų pateikti pasiūlymai.

VPI 5 straipsnyje nustatyta, kad „*numatoma pirkimo vertė skaičiuojama pagal Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintą pirkimo vertės apskaičiavimo metodiką*“. Numatomos viešojo pirkimų vertės skaičiavimo metodikoje (toliau – Pirkimo vertės metodika)³¹ numatoma pirkimo vertė apibrėžiama, kaip „*pirkimo pradžioje, vadovaujantis metodikos nuostatomis, apskaičiuojama vertė, pagal kurią pirkimo vykdytojas nustato, kokios vertės pirkimą turi atlikti, norėdamas sudaryti pirkimo sutartį <...>*“. Pirkimo vertės metodikos 6 punkte nustatyta, kad „*preliminari pirkimo vertė <...> turi būti patikslinta ir užfiksuota pirkimo vykdytojo rengiamuose pirkimo dokumentuose (pavyzdžiui, pirkimo paraiškoje, pirkimą vykdančio subjekto pildomuose dokumentuose) prieš pirkimo procedūros pradžią <...>*“, Pirkimo vertės metodikos 8 punkte nustatyta, kad „*pirkimo vykdytojas pirkimo vertės skaičiavimo būdą turi pasirinkti taip, kad būtų užtikrintas Viešųjų pirkimų įstatymo <...> nuostatų dėl pirkimui nustatytos tvarkos taikymo vykdymas*“. VPT patvirtintos Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos³² (toliau - Kainodaros metodika) 7 punkte nustatyta, kad „*pirkimo vykdytojas prieš pirkimo vykdymą vidiniuose dokumentuose turi nusistatyti (pirkimo dokumentuose – gali nusimatyti) ekonominius skaičiavimus pagrįstą (panašių ar analogiškų projektų, prekių, paslaugų pirkimo palyginimais ar taikant patvirtintų mokslo įstaigų normatyvais ar metodikomis, <...>) didžiausią pirkimui skiriamų lėšų dydį, ir kaip apskaičiuos, ar tiekėjų pasiūlymai neviršija pirkimui skirtos lėšų sumos, t. y. kokią pasiūlymo kainą laikys per didelę (nepriimtina)*“, tačiau nenustato didžiausios kainos, pagrįstos ekonomiais skaičiavimais, nustatymo tvarkos³³.

Atlikę didžiausios kainos nustatymo procedūros teisinio reguliavimo vertinimą Analizės subjektuose nustatėme, kad Analizės subjektuose nepakankamai reguliuojama didžiausios kainos nustatymo procedūra, neužtikrina objektyvios didžiausios kainos, atitinkančios realią rinkos kainą, nustatymo ir nustatėme šiuos teisinio reguliavimo trūkumus, dėl ko galimai Analizės subjektuose vykdant pirkimus dažnai vykdomi nekonkurencingi pirkimai:

Nacionalinio vėžio institute didžiausios kainos pirkime nustatymą rengiantis pirkimui reguliuoja NVI pirkimų taisyklės. Pirkimų taisyklėse nustatyta, kad „*Pirkimo iniciatorius, rengdamas paraišką ir techninę specifikaciją, peržiūri prekių, paslaugų ar darbų poreikių sąrašo rengimo etape*

³¹ Numatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodika, patvirtinta Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017-06-27 įsakymu Nr. 1S-94 „Dėl Numatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodikos patvirtinimo“

³² Kainodaros taisyklių nustatymo metodika, patvirtinta Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017-06-28 įsakymu Nr. 1S-95 „Dėl Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos patvirtinimo“.

³³ **STT pastaba:** Kainodaros metodikoje nėra nurodyta ir VPT nėra išaiškinusi perkančiosioms organizacijoms didžiausios kainos kiekvienoje pirkimo dalyje nustatymo, pagrįsto ekonomiais skaičiavimais metodikos taikymo praktikoje ir kokiais patvirtintų mokslo įstaigų normatyvais ar metodikomis turėtų vadovautis perkančiosios organizacijos, siekiant rengiantis pirkimui nustatyti perkamo objekto didžiausią kainą kaip galima artimesnę rinkos kainai. Dėl neaiškumo kokiomis ekonominių skaičiavimų metodikomis ar būdais naudotis nustatant didžiausią kainą pirkime, kyla rizika, kad perkančiosios organizacijos gali nustatyti bet kokią didžiausią kainą neatsižvelgdamos į rinkos tyrimo rezultatus, kuri neatitinka atitinkamo pirkimo objekto rinkos kainos pasirengimo pirkimui momentu, todėl lėšos pirkimuose gali būti naudojamos nepagrįstai ir dirbtinai ribojama konkurencija.

atlikto rinkos tyrimo duomenis, rezultatus ir atlieka išsamesnį rinkos tyrimą, būtiną pirkimo vertei ir realių tiekėjų skaičiui nustatyti“. Pirkimų taisyklių patvirtintoje pirkimų paraiškos formoje skirta skiltis nustatyta pirkimo didžiausiai kainai nurodyti.

Nustatyti NVI didžiausios kainos nustatymo procedūros vidaus teisinio reguliavimo trūkumai, sudarantys prielaidą korupcijai:

1. Nenurodyta, kad turi būti nustatyta didžiausia kaina kiekvienoje pirkimų dalyje, taip pat, kad didžiausia kaina turi būti pagrįsta atliktais ekonominiais skaičiavimais.

2. Nenurodoma, kad nustatyta didžiausia kaina kiekvienoje pirkimų dalyje turi būti nurodoma pirkimų paraiškoje arba kituose vidiniuose dokumentuose.

Žalgirio klinikoje didžiausios kainos pirkime nustatymą rengiantis pirkimui reguliuoja KSP procedūra. KSP procedūroje nustatyta bendra pareiga pirkimų iniciatoriui *„rengiant pirkimo paraišką, atlikti rinkos tyrimą, reikalingą pirkimo vertei nustatyti*“. KSP procedūroje patvirtintoje pirkimo paraiškos formoje numatytos skiltys nustatyta vertei nurodyti.

Nustatyti ŽKL didžiausios kainos nustatymo procedūros vidaus teisinio reguliavimo trūkumai ir korupcijos rizikos veiksniai, sudarantys prielaidą korupcijai:

1. Nenurodyta, kad turi būti nustatyta didžiausia kaina (vertė) kiekvienoje pirkimų dalyje ir ji turi būti pagrįsta ekonominiais skaičiavimais.

2. Nenurodoma, kad nustatyta didžiausia kaina (vertė) kiekvienoje pirkimų dalyje turi būti nurodyta pirkimų paraiškoje arba kituose vidiniuose dokumentuose.

Santaros klinikose didžiausios kainos pirkime nustatymą rengiantis pirkimui reguliuoja Paraiškų rengimo tvarka. Paraiškų rengimo tvarkoje aiškiau nei kitų Analizės subjektų didžiausios kainos nustatymo vidaus teisiniame reguliavime nurodyta, kad *„Pirkimų iniciatoriai, rengdami paraišką pirkimui pirkimo objekto maksimalų biudžetą – sumą pinigų, kurios pakaktų įsigyti visam paraiškoje prašomam įsigyti prekių kiekiui, išskiriant kiekvienos pirkimo dalies maksimalų biudžetą“ <...> Tuo atveju, jei paraiškos iniciatorius negali nurodyti pirkimo objekto maksimalaus biudžeto, jis turi tai aiškiai nurodyti paraiškoje ir pateikti jam žinomą informaciją apie numanomą pirkimo biudžetą (pvz. ankstesnio periodo išlaidas analogiškomis prekėms/paslaugoms ir pan.)*“. Tačiau tokios nuostatos didžiausią kainą, pagal kurią bus vertinami tiekėjų pasiūlymai, ydingai susieja ne su rinkos tyrimo rezultatais, o su biudžeto planavimu. Didžiausios kainos paskelbimo pirkimo dokumentuose tvarka SKL vidaus teisiniame reguliavime taip pat nenustatyta.

Įvertinę SKL didžiausios kainos nustatymo procedūros vidaus teisinį reguliavimą, nustatėme šiuos trūkumus, kurie sudaro prielaidas korupcijai:

1. Nenustatyta, kad didžiausia kaina nustatoma atsižvelgiant į rengiantis pirkimą atlikto rinkos tyrimo rezultatus.

2. Nenurodoma, kad nustatyta didžiausia kaina (vertė) kiekvienoje pirkimų dalyje turi būti pagrįsta ekonominiais skaičiavimais.

Nurodyti teisinio reguliavimo trūkumai praktikoje sudaro sąlygas Analizės subjektams rengiantis pirkimui nustatyti rinkos tyrimu nepagrįstą arba nepakankamai pagrįstą didžiausią pirkimo kainą. Atlikę Analizės subjektuose taikomos praktikos rengiantis pirkimui atrinktuose pirkimuose vertinimą, nustatėme šiuos korupcijos rizikos veiksnius:

1. ***Rengiantis pirkimui nustatoma rinkos tyrimu nepagrįsta arba nepakankamai pagrįsta, galimai neatitinkanti rinkos vertės, didžiausia kaina***³⁴.

1.1. **Nacionaliniame vėžio institute, pavyzdžiui:**

1.1.1. 2020 m. supaprastinto pirkimo atviro konkurso būdu vykdyto medicininį priemonių pirkimo Nr. 472776 paraiškoje pirkimo 1 dalyje Videorezektoskopo priedo pirkimo nustatyta didžiausia pirkimo kaina 12 850,20 Eur. su PVM, pirkime dalyvavo vienas tiekėjas UAB „Tradintek“, kuris pateikė identišką pasiūlymą 12 850,20 Eur. su PVM sumai. Pirkimo 2 dalyje Bipoliarinio rezektoskopų priedų komplekto pirkimo buvo nustatyta didžiausia kaina 6 895,00 Eur. su PVM, pirkime dalyvavo vienas tiekėjas, kuris pateikė artimą didžiausiai kainai pasiūlymą 6 832,18 Eur. su PVM vertės.

1.1.2. 2020 m. tarptautinio atviro konkurso būdu vykdyto SPECT/CT hibridinių vaizdų analizės sistemos tarptautinio pirkimo Nr. 490512 paraiškoje nustatyta didžiausia kaina 850 000 Eur. su PVM, pirkime dalyvavo vienas tiekėjas UAB „Spektramed“, kuris pateikė be 0,01 Eur. mažesnės vertės pasiūlymą 849 999,99 Eur. su PVM ir pirkimą laimėjo.

1.1.3. 2021 m. tarptautinio atviro konkurso būdu vykdyto Angiografo pirkimo Nr. 577662 paraiškoje nustatyta didžiausia kaina 774 528,36 Eur. Pirkime dalyvavo vienas tiekėjas UAB „Tradintek“, kuris pasiūlė itin panašią kainą 773 988,60 Eur., o kito tiekėjo Siemens Healthcare Oy Lietuvos filialo pasiūlymas 832 216, 22 Eur. sumai buvo gerokai didesnis ir atmestas dėl per didelės kainos.

1.1.4. 2021 m. tarptautinio atviro konkurso būdu vykdyto Rezekcinio lazerio pirkimo Nr. 568327 paraiškoje nustatyta tiksli didžiausia kaina 162 648,97 Eur., pirkime dalyvavo vienas tiekėjas UAB „Graina“, kuris pateikė pasiūlymą, kurio vertė buvo tik šiek tiek mažesnė nei nustatyta didžiausia kaina 162 624 Eur. su PVM.

³⁴ STT pastaba: didžiausia kaina (vertė) pirkimuose nustatyta galimai neatitinkanti rinkos kainos galimai liudija analizuojamų ASPĮ pirkimų nustatytos didžiausios kainos (vertės) ir tiekėjų pasiūlymuose laimėjusio tiekėjo nurodytos kainos nekonkurencinguose pirkimuose sutaptis, itin artima reikšmė (skirtumas iki 0,25 proc.) arba itin didelis skirtumas (didesnis nei 50 proc.). Atkreiptinas dėmesys, kad daugelyje žemiau nurodytų Analizės subjektų pirkimų pavyzdžiuose tiekėjų pateiktų pasiūlymų vertės arba identiškos arba mažesnės vos keliomis šimtųjų procentų už nustatytą didžiausią kainą. Atlikę atrinktų pirkimų analizę nenustatėme nei vieno atvejo, kai tiekėjai nekonkurencinguose pirkimuose pasiūlytų keliomis dešimtajų procentų didesnę, o ne mažesnę kainą.

1.1.5. 2020 m. pagal preliminarias sutartis vykdytas Laboratorinių reagentų neskelbiamas pirkimas, 2020-06-18 paraiškoje Nr. V50-385 viso 11 dalyse buvo nustatyta 59 933,72 Eur. didžiausia kaina. Pirkime dalyvavo ir laimėjo vienas tiekėjas UAB „Linea Libera“ su kuria vienintele ir buvo sudaryta preliminari sutartis šiems pirkimo objektams pirkti, kuri pateikė pasiūlymą identišką nustatytai didžiausiai kainai 59 933,72 Eur.

1.1.6. 2021 m. pagal preliminarias sutartis vykdytas Laboratorinių reagentų neskelbiamas pirkimas, 2021-03-26 paraiškoje Nr. V50-174 viso 8 dalyse nustatyta 57 821,06 Eur. su PVM didžiausia kaina. Pirkime dalyvavo ir laimėjo vienas tiekėjas UAB „Linea Libera“, kuris pateikė pasiūlymą identišką didžiausiai kainai 57 821,06 Eur. su PVM.

1.1.7. 2021 m. Laboratorinių reagentų mažos vertės pirkimo 2021-07-09 paraiškoje Nr. V50-411 4 dalyse viso nustatyta didžiausia kaina 5 755,05 Eur. su PVM, pirkime dalyvauti pakviestas vienas tiekėjas UAB „Roche“, kuris ir pateikė identišką pasiūlymą 5 755,05 Eur. su PVM.

1.1.8. 2020 m. Laminarinės traukos spintos pirkimo mažos vertės pirkimo Nr. 498350 paraiškoje 2 dalyje nustatyta didžiausia kaina 6 279,90 Eur. su PVM, vienintelis tiekėjas UAB „Grida“, kuris dalyvavo pirkime, pateikė pasiūlymą, kurio vertė buvo identiška 6 279,90 Eur. su PVM.

1.1.9. 2021 m. Statybos darbų pirkimo Nr. 561925 paraiškoje nurodytas sudėtingas pirkimo objektas ir daug darbų Pirmo korpuso pirmo aukšto Priėmimo – skubiosios pagalbos skyriuje (sienos, lubų grindų, durų ardymo, elektros instaliacijos, vandentiekio ir nuotekų montavimo, stogelio remonto ir kt.) ir nustatyta didžiausia kaina 50 000 Eur. su PVM, pirkime dalyvavo 2 tiekėjai UAB „Pažangi statyba“ ir UAB „LB Baltics“. UAB „LB Baltics“ pateikė daugiau nei 30 proc. nustatytą kainą viršijančios vertės pasiūlymą 82 865,91 Eur., todėl šio tiekėjo pasiūlymas dėl per didelės kainos buvo atmestas, o UAB „Pažangi statyba“ pateikė itin tikslų pasiūlymą, kurio kaina skiriasi tik 0,45 euro centų nustatytai didžiausiai kainai 49 999, 55 Eur. ir laimėjo ši pirkimą. Šio pirkimo atveju, galimai buvo susitarta su nuolatinio NVI darbų tiekėju UAB „Pažangi statyba“³⁵ dar prieš rengiantis pirkimui, todėl sudėtingam objektui buvo itin tiksliai nustatyta neįprastai žema, galimai neatitinkanti rinkos kainos, didžiausia kaina (vertė).

1.2. Žalgirio klinikoje, pavyzdžiui:

1.2.1. 2020 m. tarptautinio atviro konkurso būdu vykdomo Dantų implantų, protezavimo dalių, dantų implantacijos pagalbinių instrumentų 1 dalies pirkimo Nr. 471716 paraiškoje nustatyta didžiausia kaina 93 300 Eur. be PVM, pirkime dalyvavo ir laimėjo vienas tiekėjas UAB „Sirowa“,

³⁵ STT pastaba: su tiekėju UAB „Pažangi statyba“ NVI 2019-2021 m. sudarė 6 remonto ir darbų pirkimo sutartis už daugiau nei 150 000 Eur. su PVM.

kuris pateikė identišką nustatytai didžiausiai kainai 112 608,64 Eur. su PVM arba 93 300 Eur. be PVM vertės pasiūlymą.

1.2.2. Odontologinių medžiagų ir priemonių tarptautinio atviro konkurso būdu pirkimo Nr. 477326, 122 pirkimo dalių pirkimo paraiškoje, kai kurių dalių didžiausios kainos itin mažai skyrėsi nuo vieno tiekėjo pirkimus laimėjusio tiekėjo Lietuvos ir Suomijos UAB „Plandent“ pasiūlyme nurodytos kainos.

Nustatytų didžiausių kainų ir Odontologinių medžiagų ir priemonių tarptautinio atviro konkurso būdu pirkime Nr. 477326 ir tiekėjo UAB „Plandent“ pasiūlytų kainų palyginimas (2 pav.)

Dalies Nr.	Pavadinimas	Nustatyta didžiausia kaina Eur. (su PVM)	Laimėtojo UAB „Plandent“ pasiūlyta kaina Eur. (su PVM)
9	Fluoro lakas (dentino jautrumui gydyti)	15 560	15 559,39
10	Pasta šaknų kanalų užpildymui	10 080	10 067,2
11	Biokeraminė medžiaga šaknų kanalų užpildymui	21 240	21 235,5
85	Kalcio hidroksido pasta švirkšte	4 070	4 067,42
97	Stiklo pluošto skaidulomis sutvirtintas kompozitas	10 355	10 354,58
103	Derva modifikuoto stiklo jonometro komplektas	18 430	18 428,3
104	Vinilpolisiloksano atspaudinė masė (korekcinė)	32 930	32 926,76

1.2.3. 2021 m. Remonto darbų neskelbiamo mažos vertės pirkimo 2021-04-01 paraiškoje Nr. 7.45(11-124), nurodyta nustatyta tiksli didžiausia darbų kaina 10 587,50. Darbų pirkimo objektas sudėtingas, perkama daug darbų kompiuterinės tomografijos įrangos patalpose (lubų, sienų įrengimas, elektros instaliavimas, patalpų valymas, statybinių šiukšlių išvežimas ir pan.). Tiekėjų apklausos 2021-04-07 pažymyje nurodyta, kad pirkime dalyvauti buvo pakviesti 3 tiekėjai, sudaryta eilė, kurioje laimėjo mažiausią artimą nustatytai didžiausiai kainai pasiūlymą 10 544,79 Eur. su PVM vertės pasiūlęs tiekėjas UAB „Larstas“. Šis pirkimas pagal jo baigtį laikomas konkurencingu, nes dalyvavo 3 tiekėjai, tačiau faktiškai šis pirkimas buvo vieno tiekėjo, nes kitų dviejų tiekėjų pasiūlytos kainos buvo neįdomios didesnės nei nustatyta didžiausia kaina, todėl jų pasiūlymai turėjo būti atmesti.

1.2.4. Duomenų apsaugos pareigūno paslaugų neskelbiamo mažos vertės pirkimo 2021-04-12 paraiškoje nustatyta didžiausia kaina 9 900 Eur. be PVM. Tiekėjų apklausos 2021-04-12 pažymoje nurodyta, kad pasiūlymą pateikė vienas tiekėjas fizinis asmuo, ne PVM mokėtojas, kurio pasiūlymo vertė 9 900 Eur. buvo identiška nustatytai didžiausiai kainai.

1.2.5. 2021 m. Dantų implantų, protezavimo dalių, dantų implantacijos pagalbinių instrumentų tarptautiniame atviro konkurso būdu atlikto 5 dalių pirkimo Nr. 542655 1, 3 ir 4 dalyse vyko vieno tiekėjo pirkimai dalyse, kurie pasiskirstė tarp 2 tiekėjų UAB „Med grupė“ ir UAB „Nobel Biocare“. Pirkimo 5 dalyje buvo atmestas tiekėjo UAB „Nobel Biocare“ pasiūlymas dėl per didelės nepriimtinos kainos. Pirkimo 3 dalyje Tiekėjo UAB „Nobel Biocare“ pasiūlymo vertė ženkliai buvo mažesnė nei nustatyta didžiausia kaina. O pirkimo 4 dalyje tiekėjas UAB „Med grupė“ pasiūlė beveik 5 kartus mažesnę kainą, nei buvo nustatyta didžiausia kaina.

Nustatytų didžiausių kainų Dantų implantų, protezavimo dalių, dantų implantacijos pagalbinių instrumentų Nr. 542655 ir tiekėjų pateiktų pasiūlymų palyginimas (3 pav.).

Dalies Nr.	Pavadinimas	Nustatyta didžiausia kaina Eur. (su PVM)	Tiekėjas pateikęs pasiūlymą	Tiekėjo pasiūlyta kaina) Eur. (su PVM)
3	Dantų implantai	72 600	UAB „Nobel Biocare“	54 983,79
4	Pagalbiniai instrumentai	5 166,70	UAB „Med grupė“	1 086
5	Pagalbiniai instrumentai	2 577,30	UAB „Nobel Biocare“	7 962,60

1.3. Santaros klinikose, pavyzdžiui:

1.3.1. 2020 m. tarptautinio atviro konkurso būdu vykdyto Imunohistochemijos baziųjų reagentų su įrangos panauda pirkimo Nr. 68132 paraiškoje nustatyta didžiausia kaina (vertė) 790 000 Eur. su PVM, pirkime dalyvavo ir laimėjo vienas tiekėjas UAB „Diamedica“, kurio pasiūlymo vertė labai artima nustatytai didžiausiai kainai (vertei) 789 024 Eur. su PVM.

1.3.2. 2020 m. tarptautinio atviro konkurso būdu vykdyto Mikroskopo pirkimo Nr. 517310 paraiškoje nustatyta didžiausia kaina (vertė) 526 350 Eur. su PVM, pirkime dalyvavo ir laimėjo vienas tiekėjas UAB „Vildoma“, kurio pasiūlymo vertė identiška nustatytai didžiausiai kainai 526 350.

1.3.3. 2020 m. neskelbiamos apklausos būdu vykdyto mažos vertės Nešiojamų kompiuterių su programine įranga pirkimo paraiškoje Nr. 497 nustatyta tiksli didžiausia kaina (vertė) 9 039,91 Eur. su PVM. Šiame pirkime dalyvavo ir laimėjo vienas tiekėjas UAB „Fortevento“, kurio pasiūlymo vertė

buvo identiška nustatyta didžiausiai kainai (vertei) 9 039,91 Eur. su PVM. Tiekėjų apklausos pažymoje Nr. 20VR-4982 nurodoma, kad šiame pirkime pirkimo iniciatorės siūlymu apklaustas vienas tiekėjas UAB „Fortevento“, kuris ir pateikė pasiūlymą. Pirkime dalyvavo ir laimėjo vienas tiekėjas UAB „Fortevento“. Šiame pirkime pirkimo paraiška parengta ir tiekėjo komercinis pasiūlymas gautas tą pačią dieną 2020-03-16. Taip pat nustatėme, kad UAB „Fortevento“ 2020 m. buvo nuolatinis Santaros klinikų tiekėjas³⁶.

1.3.4.2021 m. tarptautinio atviro konkurso būdu vykdyto Dezinfekcijos ir sterilizacijos priemonių pirkimo Nr. 540988 paraiškoje nustatyta didžiausia kaina (vertė) 224 155,07 Eur. su PVM, Pirkimo objektas sudėtingas, pirkimas neskaidytas į dalis, dalyvavo 2 tiekėjai, pirkimą laimėjo tiekėjas UAB „Toksika“, kuris pateikė pasiūlymą beveik 5 kartus mažesnės vertės 55 903,23 Eur. su PVM nei nustatyta didžiausia kaina.

Išvada: Nepagrįstas arba nepakankamai pagrįstas didžiausios kainos pirkime, neatitinkančios rinkos vertės pasirengimo pirkimui metu, nustatymas, susijęs su nekonkurencingais pirkimais, gali riboti konkurenciją, mažinti lėšų panaudojimo racionalumą, didina tiekėjų lygiateisiškumo ir diskriminavimo principų pažeidimo riziką pirkimuose, sudaro palankias sąlygas darbuotojų piktnaudžiavimui nustatant didžiausią kainą ir neformaliems susitarimams pirkimuose.

PASIŪLYMAI:

5. NACIONALINIAM VĖŽIO INSTITUTUI IR ŽALGIRIO KLINIKAI:

5.1. Nustatyti reikalavimą nustatyti didžiausią kainą kiekvienoje pirkimo dalyje ir ją nurodyti paraiškoje arba kituose vidiniuose dokumentuose.

6. VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ TARNYBAI:

6.1. Siekiant vieningo taikymo perkančiosioms organizacijoms nustatant pirkimo objekto didžiausią kainą ir jos atitiktį perkamo objekto rinkos kainai, parengti perkančiosioms organizacijoms išaiškinimą arba konsultaciją dėl didžiausios kainos pirkime, atliekant rinkos tyrimą, nustatymo, nurodant kokiais konkrečiais ekonominiais skaičiavimais, mokslo įstaigų normatyvais ar metodikomis vadovaujantis perkančioji organizacija turi apskaičiuoti didžiausią kainą.

3.4. Rengiantis prekių pirkimui nustatomi galimai rinkos tyrimu nepagrįsti ar neproporcingi reikalavimai pirkimui (jų visuma) galimai taikomi vienam tiekėjui ar prekės gamintojui

³⁶ STT pastaba: Viešųjų pirkimų sutarčių ataskaitų duomenimis Santaros klinikos 2020 m. su UAB „Fortevento“ sudarė sutarčių viso 1 281 150 Eur. vertės.

Rengiantis pirkimui, iniciatoriai atlikę rinkos tyrimą, rengdami paraišką pirkimui kartu privalo parengti ir pirkimo reikalavimus: techninę specifikaciją, kokybės, tiekėjų kvalifikacijos ir kitus pirkimo objektui ir tiekėjams taikomus reikalavimus (toliau kartu – reikalavimai pirkimui), kurių neatitinkantys tiekėjai negali dalyvauti pirkime, pirkimo dalyvių pateikti pasiūlymai neatitinkantys reikalavimų būtų atmesti, o perkamų prekių gamintojai negalėtų pasiūlyti jų gaminamos prekės. Techninių specifikacijų, kitų reikalavimų tiekėjams ir jų siūlomam pirkimo objektui nustatymo procedūra rengiantis pirkimui yra ypač svarbi tiekėjams ir yra viena iš pagrindinių, turinčių tiesioginį priežastinį ryšį su tiekėjų realia konkurencija pirkime. Tiekėjus diskriminuojančių reikalavimų pirkimui nustatymas yra viena iš pagrindinių nekonkurencingų pirkimų priežastis.

VPĮ nustatyta, kad tiekėjas – tai *bet koks ūkio subjektas ar jų grupė, kurie rinkoje siūlo atitinkamą objektą*“, o pirkimo dalyvis – *pasiūlymą pateikęs tiekėjas*. VPĮ 2 straipsnio 34 dalyje pateikta techninės specifikacijos sąvoka perkant prekes ar paslaugas. Techninė specifikacija suprantama „*kaip viešojo pirkimo dokumentuose nustatyti produktui ar paslaugai apibūdinti reikalingi duomenys*“. VPĮ 37 straipsnio 3 dalyje aiškiai įtvirtinta, kad „*techninė specifikacija turi užtikrinti konkurenciją ir nediskriminuoti tiekėjų*“. VPĮ 35 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad „*pirkimo dokumentuose turi būti nurodoma techninė specifikacija ir visi kiti reikalavimai taikytini tiekėjui (kvalifikacija, teisė verstis tam tikra veikla, atitikimai kokybės vadybos sistemos standartams ir pan.)*“.

ESTT ir LAT savo praktikoje aiškiai nurodo perkančiosioms organizacijoms prioritetinę pareigą užtikrinti, kad reikalavimai pirkimui (jų visuma) būtų nustatyti itin preciziškai taikant VPĮ reikalavimus ir pirmiausiai imperatyviai vadovaujantis pirkimų principais. ESTT yra pažymėjęs, kad *pareiga vadovautis viešųjų pirkimų principais yra viešųjų pirkimų direktyvų šerdis*³⁷, o *lygiateisiškumo (nediskriminavimo) ir proporcingumo principų laikymasis iš esmės kartu lemia ir konkurencijos užtikrinimą ir korupcijos prevenciją* <...> *Kuo išsamesnės techninės specifikacijos nustatomos, tuo didesnė rizika, kad konkretaus gamintojo prekės bus privilegijuojamos*“³⁸.

LAT taip pat nurodė, kad proporcingumo principas draudžia nustatyti tokius detalius reikalavimus pirkimui (jų visumą), kurie nėra būtini pirkimo tikslui pasiekti: „*Sprendžiant, ar nustatant techninės specifikacijos sąlygas nebuvo pažeistos tiekėjo teisės, turi būti įvertinti du aspektai, pirma, ar nebuvo pažeistas vienodo požiūrio principas, t. y. ar techninės specifikacijos reikalavimai nebuvo pritaikyti konkrečiam ekonominės veiklos vykdytojui, antra, ar nebuvo pažeistas proporcingumo principas, t. y. ar itin išsamūs techninės specifikacijos reikalavimai (nebūtinai*

³⁷ ESTT 1993 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Storebaelt*, C-243/89.

³⁸ ESTT 2018 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Roche Lietuva*, C-413/17.

*pritaikyti vienam tiekėjui, tačiau dėl savo detalumo reikšmingai apribojantys tiekėjų galimybes dalyvauti viešajame pirkime) buvo būtini norint pasiekti pirkimu siekiamus tikslus*³⁹. Taip pat LAT nagrinėdamas bylas, susijusias su viešųjų pirkimų vykdymu nustatė, kad „konkurencijos užtikrinimo ir tiekėjų nediskriminavimo imperatyvas gali būti pažeistas tiek techninėje specifikacijoje tiesiogiai įtvirtinant nepagrįstas, perteklines ar kitais būdais konkurenciją ribojančias sąlygas, tiek nustatant VPĮ 37 straipsnio nuostatas formaliai atitinkančius reikalavimus, kurių deriniu (sąlygų grupe) ar jų visuma viešojo pirkimo sąlygos pritaikomos vienam tiekėjui ar gamintojui (ar labai siauram jų ratui)“⁴⁰. Pagal Lietuvos kasacinio teismo praktiką, perkančiosios organizacijos diskrecija nustatant reikalavimus yra ribota, o konkurencijos ribojimas gali būti pateisinamas „tik išimtiniais atvejais, kai kitomis priemonėmis perkančiosios organizacijos tikslo pasiekti nebūtų galima <...> bet koks perkančiosios organizacijos potencialus ar faktinis tiekėjų dalyvavimo viešojo pirkimo konkurse varžymas turi atitikti tokio varžymo tikslingumo ir pagrįstumo kriterijus“⁴¹. LAT formuodamas praktiką viešųjų pirkimų bylose taip pat nurodo, kad „perkančiųjų organizacijų poreikis itin detaliai apibrėžti pirkimo objektui keliamus techninius reikalavimus turi būti pagrįstas nurodant detalius ji patvirtinančius argumentus, o ne tik apibendrintus teiginius apie teikiamų paslaugų sudėtingumą ar jų ypatingą svarbą“⁴² <...> Perkančiosios organizacijos nustatyti aukšti arba pernelyg specifiniai reikalavimai pateisinami tik tada, jeigu pateikiamas patikimas ir įtikinamas tokių reikalavimų nustatymo pagrindimas“⁴³. Nuosekliai plėtojamoje LAT praktikoje suformuluota ir bendra taisyklė, kad „tiekėjams kyla pareiga įrodyti siūlomų prekių lygiavertiškumą perkančiosios organizacijos apibūdintam pirkimo objektui ir išviešintiems jo įsigijimo tikslams, bet ne šių identiškumą“⁴⁴.

VPT taip pat laikosi aiškinimo, kad *Techninės specifikacijos turi atitikti šiuos esminius reikalavimus: lygiateisiškumo (užtikrinamos vienodos galimybės tiekėjams), konkurencijos, proporcingumo (techninės specifikacijos turi būti susijusios su sutarties dalyku bei atitikti sutarties vertę ir tikslus<...>. Vertinant perkančiosios organizacijos diskrecijos teisę parengti konkrečius viešojo pirkimo dokumentus ir juose nustatyti konkrečius reikalavimus, pabrėžtina, kad reikalavimai turi būti ne tik suderinti su VPĮ bei imperatyviųjų VPT aktų nuostatomis, bet jiems taip pat taikomi ir realios konkurencijos viešajame pirkime užtikrinimo kriterijus <...> viešųjų pirkimų principai taikomi visuose pirkimo proceso procedūrose, taip pat ir rengiant viešojo pirkimo dokumentus*

³⁹ LAT 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-32- 378/2019.

⁴⁰ VPĮ 35 straipsnio Pirkimo dokumentų turinys komentaras, prieiga internete: <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360016426939-35-straipsnis-Pirkimo-dokument%C5%B3-turinys> .

⁴¹ LAT 2011 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-510/2011.

⁴² LAT 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-32-378/2019

⁴³ LAT 2008 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-222/2008

⁴⁴ LAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-916/2015, 2015 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-584- 378/2015

nustatant viešojo pirkimo sąlygas, įskaitant, tiekėjų kvalifikacijos bei techninės specifikacijos reikalavimus“⁴⁵.

Sistemiškai aiškinant ESTT, LAT ir VPT formuojamą perkančiųjų organizacijų praktiką viešuosiuose pirkimuose, konstatuotina, kad draudžiama ne tik pritaikyti nustatytas technines ir kitas sąlygas pirkimui vienam pirkimo dalyviui, bet taip pat draudžiama jas taikyti ir vienam tiekėjui prekės gamintojui ar jų atstovui, kuris nėra pirkimo dalyvis.

Atlikę Analizuojamų ASPĮ vidinio teisinio reikalavimų pirkime nustatymo reguliavimo vertinimą nustatėme šiuos teisinio reguliavimo trūkumus, kurie nesudaro pakankamų sąlygų užtikrinti, kad nustatant reikalavimus pirkimui, prioritetas būtų skiriamas pirkimų lygiateisiškumo, nediskriminavimo, sąžiningos konkurencijos, proporcingumo ir skaidrumo principų užtikrinimui:

Nacionalinio vėžio institute reikalavimų pirkimui nustatymą reguliuoja NVI pirkimų taisyklės. Pirkimų taisyklėse nustatyta, kad „*Pirkimo iniciatorius, rengdamas paraišką ir techninę specifikaciją, peržiūri prekių, paslaugų ar darbų poreikių sąrašo rengimo etape atlikto rinkos tyrimo duomenis, rezultatus ir atlieka išsamesnį rinkos tyrimą, būtiną pirkimo vertei ir realių tiekėjų skaičiui nustatyti <...> Pirkimo iniciatoriai, inicijuodami pirkimą, nustato pirkimų poreikį, poreikiui įgyvendinti numatomas piniginių lėšų sumas, techninius, kokybės ir kitus reikalavimus bei svarbiausias pirkimo sutarties sąlygas*“.

Nustatėme šiuos korupcijos rizikos veiksnius NVI reikalavimų pirkimui procedūros teisiniame reguliavime:

1. Reikalavimų pirkimui nustatymas per siaurai siejamas tik su piniginėmis lėšomis, poreikiu ir techniniais bei sutartiniais reikalavimais, ir nesiejamas su realia tiekėjų ir gamintojų konkurencija pirkime.

2. Aiškiai nenustatytas draudimas pirkimo iniciatoriams nustatyti tokius poreikiui neproporcingus reikalavimus pirkimui (jų visumą), kuriais būtų diskriminuojami tiekėjai ar prekių gamintojai ir ribojama reali konkurencija, o nenustačius dalyvių ir (ar) prekių gamintojų konkurencijos, pagrįsti nepakankamą konkurenciją paraiškoje ar kituose vidiniuose dokumentuose.

3. Nenustatytas reikalavimas iniciatoriams, atlikus rinkos tyrimą, nenustačius tiekėjų ir gamintojų pakankamos konkurencijos (pirkime galėtų dalyvauti ne mažiau kaip 3 prekių gamintojai ir 3 dalyviai, siūlantys pirkimo objektą rinkoje, išskyrus tuos atvejus, kai rinkoje nėra tiek prekių gamintojų ir tiekėjų, galinčių pasiūlyti prekių, paslaugų ar darbų pagal nustatytus reikalavimus pirkimui (jų visumą)), peržiūrėti nustatytą poreikį, tikslinti nustatytus reikalavimus pirkimui (jų visumą).

⁴⁵ VPĮ 17 straipsnio Pagrindiniai pirkimų principai komentaras, prieiga internete: <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360016398680-17-straipsnis-Pagrindiniai-pirkim%C5%B3-principai>

4. Nenustatyta pareiga nutraukus pirkimą dėl galimo nediskriminavimo ir sąžiningos konkurencijos principų pažeidimo, pirkimo iniciatoriams tikslinant specifikacijas įvertinti galimybes peržiūrėti ir adaptuoti įstaigos nustatytą poreikį, siekiant didesnės konkurencijos pirkime. Nesant galimybei adaptuoti poreikį, pagrįsti tai pirkimo paraiškoje arba kituose vidiniuose dokumentuose.

Žalgirio klinikoje rengiantis pirkimui reikalavimų pirkimui nustatymą reguliuoja KSP procedūra:

1. KSP procedūroje (17 leidimas)⁴⁶ buvo pakankamai išsamiai nustatyti reikalavimai techninių specifikacijų turiniui, įtvirtintas reikalavimas parengti tokias technines specifikacijas, kuriose būtų užtikrinta konkurencija (pirkime galėtų dalyvauti ne mažiau kaip 3 tiekėjai, išskyrus tuos atvejus, kai rinkoje nėra tiek tiekėjų, galinčių pasiūlyti prekių, paslaugų ar darbų pagal nustatytus kriterijus, tokiu atveju turi būti parengiama žemos konkurencijos priešasčių analizė), nustatytas draudimas rengiant techninės specifikacijos pirkimuose reikalavimus pažeisti pirkimų principus, nustatytas reikalavimas rengiant technines specifikacijas sudėtingiems pirkimams, kviesti išorės ekspertus, sudaryti atskiras darbo grupes ar komisijas tik techninių specifikacijų rengimui ir pan. Toks buvęs teisinis techninių specifikacijų rengimo vidinis reguliavimas ŽKL vertintinas kaip geroji praktika. Tačiau šie reikalavimai buvo pakeisti patvirtinus naujus reikalavimus (KSP procedūros 19 leidimas)⁴⁷, kuriais buvo panaikinti KSP procedūroje (17 leidimas) techninių specifikacijų rengimui keliami išsamūs reikalavimai, liko tik bendra neaiškaus turinio iniciatoriaus pareiga kartu su paraiška parengti ir pateikti „*pirkimo objekto techninę specifikaciją, kvalifikacijos reikalavimus (jei tokie siūlomi), neprivalomus tiekėjų pašalinimo pagrindus (jei tokie siūlomi), kokybės vadybos / aplinkos apsaugos standartus (jei tokie siūlomi), pasiūlymų vertinimo kriterijus*“⁴⁸.

Nustatėme šiuos trūkumus ir korupcijos rizikos veiksnius ŽKL galiojančiame teisiniame reguliavime:

1. Reikalavimų pirkimui nustatymas nesusietas su realios tiekėjų ir gamintojų konkurencijos pirkime užtikrinimu.

2. Aiškiai nenustatytas draudimas iniciatoriams nustatyti tokius poreikiui neproporcingus reikalavimus pirkimui (jų visumą), kuriais būtų diskriminuojami tiekėjai ar prekių gamintojai ir ribojama reali konkurencija, bei nenustačius pirkimo dalyvių ir (ar) prekių gamintojų pakankamos konkurencijos, pagrįsti nepakankamą konkurenciją paraiškoje ar kituose vidiniuose dokumentuose.

⁴⁶ Galiojo iki 2021-02-25

⁴⁷ Galioja nuo 2021-02-26.

⁴⁸ ŽKL atstovai atliekant šią analizę paaiškino, kad SAM 2020-12-04 Vidaus audito ataskaitoje Nr. VAA-14 buvo pateikta rekomendacija, kurią nurodyta Žalgirio klinikai vykdyti SAM 2020-12-11 raštu Nr. (2.7-80)-10-88, - „Patikslinti KSP4 „Pirkimai“ ir kitus dokumentus, atsižvelgiant į Viešųjų pirkimų tarnybos parengtas gaires „Pirkimų organizavimas ir vidaus kontrolė“ (2020-03-03 redakcija)“, todėl Žalgirio klinika pakeitė KSP pagal VPT Pavyzdines pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės taisykles.

3. Nenustatyta prievolė iniciatoriams ir techninės specifikacijos rengėjams, atlikus rinkos tyrimą, nenustačius pakankamos pirkimo dalyvių ir gamintojų konkurencijos (pirkime galėtų dalyvauti ne mažiau kaip 3 prekių gamintojai ir 3 pirkimų dalyviai, siūlantys pirkimo objektą rinkoje, išskyrus tuos atvejus, kai rinkoje nėra tiek prekių gamintojų ir tiekėjų, galinčių pasiūlyti prekių, paslaugų ar darbų pagal nustatytus reikalavimus pirkimui (jų visumą)), peržiūrėti nustatytą poreikį, tikslinti nustatytus reikalavimus pirkimui (jų visumą).

4. Nenustatytas reikalavimas nutraukus pirkimą dėl galimo pirkimų principų pažeidimo, iniciatoriams tikslinant specifikacijas įvertinti galimybes poreikį adaptuoti, siekiant, kad patikslinti reikalavimai pirkimui (jų visuma) sudarytų tinkamesnes sąlygas konkurencijai. Nesant galimybei adaptuoti poreikį pakankamai konkurencijai, pagrįsti tai pirkimo paraiškoje.

Santaros klinikoje rengiantis pirkimui techninių ir kitų reikalavimų pirkime nustatymą reguliuoja Paraiškų rengimo tvarka. Paraiškų rengimo tvarkoje nustatyta, kad *„Pirkimų iniciatoriai, pildydami paraišką pirkimui, turi identifikuoti VULSK prekių/paslaugų/darbų poreikį, nustatyti tikslus ir aiškius reikalavimus jiems, kaip detalizuota šio dokumento 1.4 papunktyje, peržiūrėti rinkos tyrimo duomenis, jei toks buvo atliktas. <...> „draudžiama taikyti techninę specifikaciją konkrečiam produktui (gamintojui ar modeliui), tiekėjui ar paslaugų teikėjui<...> techninėje specifikacijoje „negali būti nurodytas konkretus pirkimo objekto modelis ar šaltinis, konkretus procesas ar prekės ženklas, patentas, tipai, konkreti kilmė ar gamyba, dėl kurių tam tikroms įmonėms ar tam tikriems produktams būtų sudarytos palankesnės sąlygos arba tokie pasiūlymai būtų atmesti“.*

Tiekėjo ir gamintojo diskriminavimo draudimo įtvirtinimas vidiniame SKL teisiniame reguliavime laikytinas gerąja praktika, tačiau nustatėme kelis korupcijos rizikos veiksnius SKL reikalavimų pirkimui nustatymo procedūros teisiniame reguliavime:

1. Reikalavimų pirkimui nustatymas Santaros klinikoje per siaurai susiejamas tik su organizacijos poreikiu ir kainos nustatymu, ir nesiejamas su realios tiekėjų ir gamintojų konkurencijos pirkime užtikrinimu.

2. Nenustatyta prievolė iniciatoriams, atlikus rinkos tyrimą, nenustačius tiekėjų ir gamintojų pakankamos konkurencijos (pirkime galėtų dalyvauti ne mažiau kaip 3 prekių gamintojai ir 3 dalyviai, siūlantys pirkimo objektą rinkoje, išskyrus tuos atvejus, kai rinkoje nėra tiek prekių gamintojų ir tiekėjų, galinčių pasiūlyti prekių, paslaugų ar darbų pagal nustatytus reikalavimus pirkimui (jų visumą)), peržiūrėti nustatytą poreikį, tikslinti nustatytus reikalavimus pirkimui (jų visumą).

3. Nenustatytas reikalavimas nutraukus pirkimą dėl galimo pirkimų principų pažeidimo, iniciatoriams tikslinant specifikacijas įvertinti galimybes poreikį adaptuoti, siekiant, kad patikslinti

reikalavimai pirkimui (jų visuma) sudarytų tinkamesnes sąlygas konkurencijai. Nesant galimybei adaptuoti poreikį pakankamai konkurencijai, pagrįsti tai pirkimo paraiškoje.

Nurodyti reikalavimų pirkimui nustatymo vidaus teisinio reguliavimo Analizuojamose ASPĮ trūkumai sudarė palankias sąlygas pirkimo procese pasireikšti korupcijos rizikos veiksniams:

1. Pirkimuose nustatomi galimai nebūtini, rinkos tyrimu nepagrįsti ar neproporcingi reikalavimai pirkimui (jų visuma), galimai taikomi vienam tiekėjui ar prekės gamintojui arba kitaip riboja konkurenciją ir diskriminuoja kitus tiekėjus ir (ar) prekių gamintojus⁴⁹:

1.1. Nacionaliniame vėžio institute, pavyzdžiui:

1.1.1. 2021 m. tarptautiniame atviro konkurso būdu vykdomo Medicinos įrangos ir sterilizacijos juostų užlydymo aparato pirkime Nr. 566294 visose 4 dalyse vyko vieno tiekėjo pirkimai. Pirkimo 4 dalyje Rotacinio sterilizacijos juostų užlydymo aparato techninėje specifikacijoje buvo nustatyti reikalavimai, dėl kurių konkurencingumo tiekėjas UAB „Apiterapija“ pateikė pretenziją, kurioje nurodė techninius reikalavimus, kurie galimai mažina konkurenciją pirkime ir prašė juos pakeisti, sudarant geresnes konkurencines sąlygas. NVI atsižvelgdama į eksperto vertinimą tiekėjo pretenziją atmetė, pateikdami deklaratyvius ir formalius motyvus, nenurodant jų pakankamo faktinio pagrindo⁵⁰.

Medicinos įrangos ir sterilizacijos juostų užlydymo aparato pirkimo Nr. 566294 4 pirkimo dalyje UAB „Apiterapija“ pateikti pasiūlymai dėl techninės specifikacijos reikalavimų ir atmetimo motyvai (4 pav.)

Pirkimo dalies Nr. ir pavadinimas	Techninės specifikacijos reikalavimas	Pasiūlymas	Atmetimo motyvai
4. Rotacinis sterilizacijos juostų užlydymo aparatas, 1 vnt.	Maksimali užlydymo temperatūra ≥ 220 °C	Maksimali užlydymo temperatūra iki 200 °C	Kadangi užlydymui yra naudojamos skirtingos medžiagos, tokia temperatūra yra reikalinga siekiant užtikrinti kokybišką procedūrą
	Užlydymo siūlės plotis 12 mm; ± 1 mm.	Užlydymo siūlės plotis 12 mm; ± 3 mm	Pasirinktas siūlės plotis yra optimalus, siekiant užtikrinti kokybišką procedūrą

⁴⁹ Pažymime, kad STT pagal kompetenciją nevertinta nustatytų techninių, kokybės, kvalifikacijos ir kitų reikalavimų pirkimo objektui, todėl nustatytų reikalavimų pagrįstumo ir tiekėjų pateiktų pasiūlymų turinio tinkamumo atliekant šią analizę nevertinome.

⁵⁰ NVI VPK 2021-10-08 protokolas Nr. V31-402.

	Galingumas 500 W ±100W	Galingumas iki 600W	Reikalavimas nustatytas, įvertinus Sterilizacinės darbo apimtį, siekiant užtikrinti nenutrūkstamą kokybišką darbą
--	------------------------	---------------------	---

Taip pat pastebėtina, kad šio pirkimo specialiosiose pirkimo sąlygose buvo nustatytas ne trumpesnis kaip 24 mėnesių garantijos reikalavimas, kuris taip pat galimai apribojo tiekėjų ir prekės gamintojų konkurenciją pirkime. Pirkimo 4 daliai pasiūlymus pateikė net 4 tiekėjai, tačiau po 3 tiekėjų pasiūlymų atmetimų, pirkimą laimėjo vienas tiekėjas Olympus Sverige Aktiebolag Lietuvos filialas. NVI nurodė, kad tiekėjų pasiūlymai buvo atmesti dėl to, kad tiekėjai pasiūlymuose pateikė prekę, kurioms gamintojai suteikia 12 mėnesių garantiją, o pirkimo dokumentuose nustatytas *24 mėn. garantijos reikalavimas*⁵¹. Kitose šio pirkimo 1, 2 ir 3 dalyse pasiūlymą taip pat pateikė ir jį laimėjo vienas tiekėjas Olympus Sverige Aktiebolag Lietuvos filialas pasiūlęs jo atstovaujamo gamintojo Olympus vaizdo kolonoskopą (1 pirkimo dalis), torakoskopą (2 pirkimo dalis), gastrokopą (3 pirkimo dalis). Kiti tiekėjai šiame pirkime pasiūlymų, kuriuose siūlytų įsigyti kitų šios medicininės įrangos gamintojų gaminamų prekių, atitinkančių pirkimo reikalavimus, nepateikė.

1.1.2. 2020 m. tarptautinio atviro konkursu būdu vykdytas Ultra žemos temperatūros šaldiklių pirkimas Nr. 483062, buvo nutrauktas dėl ginčo su tiekėju UAB „Mediq Lietuva“ dėl sprendimo pripažįstant kito tiekėjo „UAB Diamedica“ pasiūlymą atitinkančiu techninėje specifikacijos reikalavimus ir tiekėjo UAB „Mediq Lietuva“ pretenzijos atmetimo⁵². Įsigaliojus teismo sprendimui, NVI pirkimą nutraukė dėl galimo pirkimų principų pažeidimo. 2021 m. pirkimo procedūros pradėtos iš naujo.

1.1.3. 2021 m. naujai tarptautinio atviro konkurso būdu vykdomo Ultra žemos temperatūros šaldiklių pirkimo Nr. 517627 (2 dalys) 1 dalyje Ultra žemos temperatūros (-150°C) šaldikliai, keli tiekėjai UAB „Mediq“, UAB „Sentios“ ir UAB „Grida“ pateikė pretenzijas dėl galimo konkurencijos ribojimo, nurodė reikalavimus, kurie galimai mažina konkurenciją ir paprašė juos pakeisti, sudarant geresnes konkurencines sąlygas pirkime, kuriuos NVI atmetė formaliais motyvais, nepagrįsdami jų faktine informacija.

⁵¹ NVI VPK 2021-11-10 protokolai Nr. V31-463.

⁵² Lietuvos Apeliacinis teismas 2021 m. panaikino pirmos instancijos teismo sprendimą ir NVI sprendimą dėl pretenzijos atmetimo ir pripažino ieškovės ieškinį pagrįstu bei priteisė ieškovei iš Nacionalinio vėžio instituto 15 500 Eur. bylinėjimosi išlaidoms atlyginti. Šioje byloje korupcijos rizikos analizės apimtyje svarbu tai, kad Vilniaus apygardos teismo kolegija nurodė, kad nagrinėjant pretenzijas, NVI viešųjų pirkimų komisija nevertina pretenzijų iš esmės ir jų atmetimą motyvuoja deklaratyviai: „Iš perkančiosios organizacijos 2020 m. spalio 2 d. sprendimo atmesti pretenzijų motyvų apskritai abejotina, ar anksčiau nurodyti gamintojo viešai skelbiami duomenys buvo vertinti, nes perkančioji organizacija, nepaisydama nustatytų duomenų, toliau deklaratyviai ieškovei nurodė, kad trečiojo asmens pateikti duomenys yra teisingi ir šaldiklis priklauso LFZ-86L serijai“ Lietuvos Apeliacinio Teismo 2021-01-28 sprendimas civilinėje byloje Nr. e2A-415-553/2021, 54 p.

Ultra žemos temperatūros šaldiklių pirkimo Nr. 517627 1 dalyje tiekėjų pateikti pasiūlymai dėl techninės specifikacijos reikalavimų ir atmetimo motyvai (5 pav.)

Pirkimo dalies pavadinimas	Reikalavimai pirkimui	Tiekėjas/Pasiūlymas	Atmetimo motyvai
1. Ultra žemos temperatūros (-150°C) šaldikliai	Talpa ne mažiau kaip 15000 kriomėgintuvėlių.	UAB „Mediq Lietuva“/ ne mažiau 14400 kriomėgintuvėlių	Reikalaujamas talpinti mėgintuvėlių kiekis nurodytas, atsižvelgiant į perkančiosios organizacijos poreikį
	Instaliuota galia Ne daugiau kaip 2200W (2,2 kW).	UAB „Grida“/ iki 2800W (2,8 kW)	Šaldiklių reikalavimas „Instaliuota galia“ pasirinktas įvertinus turimų patalpų, kuriose bus instaliuojami perkami šaldikliai leistiną naudoti elektros galią

Vykdamas pirkimą, šio pirkimo 1 dalyje buvo gautas vienas pasiūlymas iš UAB „Elymus“, kuris yra gamintojo ir prekės ženklo „Elymus“ gamintojas arba įgaliotas atstovas, kurio prekė atitiko keliamus reikalavimus, ir laimėjo šį pirkimą.

1.2. Žalgirio klinikoje, pavyzdžiui:

1.2.1. 2021 metais vykdytas mažos vertės skelbiamos apklausos Vėsinimo sistemų ir jų įrenginių pirkimą Nr. 547965, kuriame dalyvavo 3 tiekėjai UAB „Dividio“, MB „Pastatų sistemos“ ir UAB „Santjana“. Po tiekėjo UAB „Santjana“ atmetimo, pirkime liko 2 tiekėjai ir vyko žemos konkurencijos pirkimas. Visi 3 pirkimo dalyviai pateikė vieno prekės ženklo prekės gamintojo LG Electronics vėsinimo sistemų modelių pasiūlymus, kurie atitiko nustatytus techninius reikalavimus.

1.2.2. 2021 m. supaprastinto atviro konkurso būdu vykdytas Vėsinimo sistemų ir jų įrenginių pirkimas Nr. 552790, nustatant tokius pačius reikalavimus kaip ir anksčiau 2021 metais vykdytame Vėsinimo sistemų ir jų įrenginių pirkime Nr. 547965. Vėdinimo sistemų pirkimui (jų visumą) kaip ir ankstesniame pirkime reikalavimus galimai atitiko tik vienas prekės ženklo LG Electronics gamintojas ir tie patys prekių modeliai, kuriuos savo skirtinguose pasiūlymuose nurodė skirtingi tiekėjai UAB „Aktinis“ ir „UAB Dividio“ dalyvavę pirkime. Neįvykus 2021 m. Vėsinimo sistemų ir jų įrenginių pirkimui Nr. 547965 ir įvykdžius pirkimą Nr. 552790, pagal tuos pačius reikalavimus pirkimui buvo nupirktos 3 to paties prekės ženklo prekės gamintojo LG Electronics gaminamų modelių vėdinimo sistemos.

1.2.3. 2020 m. supaprastinto atviro konkurso būdu vykdyto Vienkartinių medicininių priemonių pirkimo Nr. 479025 (99 dalys) techninėje specifikacijoje nurodomi tam tikrų gamintojų ir

prekių ženklų ar modelių vardai (Roeko, Conkord II, Jankauer, Carl Martin, Micropor, Mefix, Molnycke, Mepitel, Foley, Biolam, Sogeva, Hygiliam ir kiti), kuriuos nurodyti techninėje specifikacijoje tik išimties tvarka leidžia VPI reikalavimai. Nors šio pirkimo techninėje specifikacijoje naudojami gamintojų vardai ir prekių ženklai žymimi žvaigždute ir techninėje specifikacijoje nurodoma, kad „*visiems nurodytiems konkretiems modeliams ar tiekimo šaltiniams, konkretiems procesams ar prekių ženkams, patentams, tipams, konkrečiai kilmei ar gamybai taikoma "arba lygiavertis"*“, tačiau pažymėtina, kad VPI leidžia lygiavertiškumo reikalavimą laisvai taikyti tik standartams, o vardams lygiavertiškumas turi būti taikomas tik išimties tvarka kai pirkimo objekto yra neįmanoma tiksliai ir suprantamai apibūdinti⁵³. Pirkimo 46 dalyse iš 75 dalių vykdyti vieno tiekėjo pirkimai todėl šis pirkimas, nors ir suskaidytas į daug dalių, laikytinas nekonkurencingu, o kai kuriose dalyse tiekėjų pasiūlymai buvo atmesti dėl nedidelio jų neatitikimo nustatytiems reikalavimams dėl prekės išmatavimų neatitikimo nustatytiems techninėje specifikacijoje (56 dalyje) arba nedidelių neatitikimų po pateiktų pavyzdžių vertinimo, nustačius blogą prekės pavyzdžio kokybę (36 dalyje) ir kt. abejotino pagrįstumo argumentais.

1.2.4. 2021 m. tarptautinio atviro konkurso būdu vykdyto Odontologinių, chirurginių instrumentų pirkime Nr. 549531 (56 pirkimo dalys) techninėje specifikacijoje kiekvienoje pirkimo dalyje vietoj tam tikrų pirkimo objekto savybių apibūdinimo, nurodytas prekės gamintojas, prekių ir tam tikrų modelių priemonių ir instrumentų pavadinimai ir kiti prekių vardai (SONICsys Spitzen, KaVo, Maillefer, Miltex, Kohler Medizintechnik, Carl Martin, Teleflex, Hammacher, Forestadent, G&H, HLW, Arcus Kavo, METZENBAUM, LEXER, ADSON, GRUENVVALD, De Bakey, Mayo-Hegar ir kiti), kuriuos nurodyti techninėje specifikacijoje leidžiama tik išimties tvarka, todėl šiame pirkime per plačiai buvo pasinaudota leidžiama lygiavertiškumo išimtimi, taip išvengiant VPI nustatytos analizės subjekto pareigos, atsižvelgiant į rinkos tyrimo rezultatus, nustatyti techninius reikalavimus, kurie nebūtų pritaikyti tam tikriems instrumentų gamintojams. Šio sudėtingo pirkimo 7 dalyse iš 20 vyko vieno tiekėjo pirkimai, likusiose 13 dalių – žemos konkurencijos pirkimai. Vykdamas pirkimą buvo atmesta daug tiekėjų pasiūlymų dėl jų neatitikimo lygiavertiškumo techninėje specifikacijoje nurodytų tam tikrų instrumentų gamintojų gaminamų prekių ir modelių (32, 47, 48, 52, 53, 54, 55 dalyse). Taip pat šio pirkimo sąlygose nebuvo nustatyta lygiavertiškumo vertinimo tvarka ir kriterijai. Daug tiekėjų pasiūlymų buvo atmesta dėl jų nedidelio neatitikimo itin tiksliai instrumentų išmatavimo reikalavimams, nurodytiems techninėje specifikacijoje, kurie galimai riboja kitų prekių gamintojų konkurenciją.

⁵³ STT pastaba: Techninėje specifikacijoje nurodant prekės gamintojus ir ženklus ir nenustačius jų lygiavertiškumo vertinimo kriterijų ir procedūros, galimai ribojama kitų prekių gamintojų, kurie siūlo kitų prekių ženklų ar modelių lygiavertes prekes konkurencija ir sudaromos nelygiavertės sąlygos kitiems analogiškų ar panašių prekių gamintojams dalyvauti pirkime.

1.3. Santaros klinikose, pavyzdžiui:

1.3.1. 2020 m. tarptautinio atviro konkurso būdu vykdytame Medicininės įrangos įsigijimo (rentgeno aparatas skaitmeninis stacionarus 3 darbo vietų, 1 vnt.; mobilus chirurginis rentgeno aparatas su C lanku, 1 vnt. ir kita įranga) pirkime Nr. 516272 (6 pirkimo dalys), 4 dalyse vyko nekonkurencingi pirkimai. Šiame pirkime prekių ženklo Siemens prekės gamintojo atstovas Lietuvos rinkoje Siemens Healthcare Oy Lietuvos filialas, nedalyvaudamas pirkime kaip pirkimo dalyvis, 2020-10-28 pateikė pretenziją, kurioje nurodė, kad pirkimo 1 dalyje nustatyti techninės specifikacijos reikalavimai yra diskriminuojantys kitus prekės gamintojus ir pritaikyti vieno gamintojo Philips Medical Systems Nederland B.V. CombiDiagnost R90 prekės modeliui, o 5 dalyje – reikalavimai pritaikyti gamintojo *Ziehm* sistemai *Vision RFD 3D* prekės modeliui. Siemens Healthcare Oy Lietuvos filialas pretenzija buvo atmesta⁵⁴, neapsvarsčius galimybių, siekiant didesnės konkurencijos rentgeno aparatų pirkimuose, SKL iniciatyva nutraukti pirkimą dėl galimo konkurencijos ribojimo ir tikslinti reikalavimus pirkimui.

2020 m. Tarptautinio atviro konkurso būdu vykdyto Medicininės įrangos įsigijimo pirkimo Nr. 516272 tiekėjo Siemens Healthcare Oy Lietuvos filialo pretenzijoje nurodytų pirkimo sąlygų reikalavimų galimas pritaikymas kitam prekės gamintojui (6 pav.).

Pirkimo dalies Nr. ir pavadinimas	Reikalavimas pirkimui	Pretenzija dėl diskriminavimo ir konkurencijos
1. Rentgeno aparatas skaitmeninis stacionarus 3 darbo vietų	Fluoroskopijos kontrolė automatiniam spinduliuotės mažinimui valdoma tinkleliu (angl. Grid-Controlled Fluoroscopy) ⁵⁴ .	Reikalavimas akivaizdžiai orientuotas į vieną gamintoją, <i>Philips</i> gaminamą rentgeno sistemą <i>CombiDiagnost R90</i>
	Išilginis anatominės zonos padengimas ne mažesnis nei 160 cm išilginis	Reikalavimas tinka vienam gamintojui, <i>Philips</i> gaminamai rentgeno sistemai <i>CombiDiagnost R90</i>
	(Minimalus stalo aukštis - ≤ 65 cm	<i>Philips CombiDiagnost R90</i> sistemos minimalus stalo aukštis 62 cm. <i>Toshiba Xantara</i> , <i>Shimadzu Sonialvision G4</i> , <i>Siemens Luminos dRF Max</i> , <i>GE</i>

⁵⁴ Šio pirkimo 1 dalyje vieno tiekėjo pirkime dalyvavęs ir laimėjęs tiekėjas UAB „Arbor Medical Corporation LT“ pateikė pasiūlymą siūlydamas pirkimui būtent Siemens Healthcare Oy Lietuvos filialo 2020-10-28 pretenzijoje nurodytą gamintojo Philips Medical Systems Nederland B.V. CombiDiagnost R90 rentgeno aparato modelį, o 5 dalyje vieno tiekėjo pirkime dalyvavęs ir laimėjęs tiekėjas UAB „Graina“ pateikė pasiūlymą, siūlydamas Siemens Healthcare Oy Lietuvos filialo 2020-10-28 pretenzijoje nurodytą gamintojo Ziehm Vision RFD 3D modelį. Kiti tiekėjai pasiūlymų 1 ir 5 dalyse ir kito gamintojų prekių pirkti nepasiūlė.

		Connexity siūlo 47 cm, 48 cm arba 50 cm minimalų stalo aukštį
	Nenustatytas stalviršio išilginio judėjimo diapazonas	Philips CombiDiagnost R90 sistemos stalas neturi galimybės judėti išilgai
5. Mobilus chirurginis rentgeno aparatas su C lanku	Techninės specifikacijos 2.2; 2.10; 2.11; 4.8; 4.13; 4.15; 6.3; 6.4; 6.5;6.6 ir 7. reikalavimai	Techninę specifikaciją pilna apimtimi gali tenkinti tik gamintojo Ziehm sistema Vision RFD 3D. Todėl prašome koreguoti techninės specifikacijos punktus 2.2; 2.10; 2.11; 4.8; 4.13; 4.15; 6.3; 6.4; 6.5;6.6 ir 7.

1.3.2. 2020 m. tarptautinio atviro konkurso būdu vykdyto Kompiuterinė įrangos skirtos slaugos elektroninių dokumentų pildymui pirkimo Nr. 515063 1 dalies techninėje specifikacijoje nustatytas reikalavimas „*priskirti įrenginius prie įstaigos Apple Business manager paskyros*“. VPĮ aiškiai nustatyta, kad techninėje specifikacijoje galima nurodyti konkrečius modelius ar tiekimo šaltinius, procesus ar prekių ženklus tik išimties tvarka, kai pirkimo objekto yra neįmanoma tiksliai ir suprantamai apibūdinti ir tokiu atveju galima naudoti prekės ženklo pavadinimą techninėje specifikacijoje tik su priedais „arba lygiavertis“, tačiau šio pirkimo dokumentuose lygiavertiškumo galimybė nebuvo nurodyta, o pirkimo paraiškoje ir kituose vidiniuose dokumentuose šio reikalavimo būtinumas nepagrįstas. Šio pirkimo 1 dalyje pasiūlymus įsigyti vieno gamintojo Apple gamintojo kompiuterius pateikė visi 3 pirkime dalyvavę tiekėjai UAB „REO Investment“, UAB „Novian Technologies“ ir UAB „Diremus“, kas galimai rodo reikalavimų pirkimui pritaikymą vienam prekės gamintojui.

1.3.3. 2021 m. tarptautinio atviro konkurso būdu vykdytų Planšetinių kompiuterių su priedais pirkimų Nr. 547498 ir Nr. 558485 techninėse specifikacijose taip pat nustatyti analogiški kiti kompiuterinės technikos gamintojus diskriminuojantys reikalavimai „*priskirti įrenginius prie įstaigos Apple Business manager paskyros*“, kuri atitikti galimai techniškai galėjo tik vienas kompiuterinės technikos prekės ženklo Apple prekės gamintojas, kiti kompiuterinės technikos gamintojai nustačius šį reikalavimą buvo eliminuoti iš pirkimo, nes negalėjo pasiūlyti prieigos prie kito kompiuterinės technikos gamintojo sukurtos ir administruojamos informacinės sistemos, nors kiti nustatytus reikalavimus pirkimui ir atitiktų. Taip šiuose SKL kompiuterinės įrangos pirkimuose nustatytas reikalavimas tiekėjui „*būti įgaliotu gamintojo pardavėju (angl. Authorised Reseller)*“, kartu su vienam gamintojui Apple pritaikytu techninės specifikacijos reikalavimu „*priskirti įrenginius prie įstaigos Apple Business manager paskyros*“ (jų visuma) apribojo kitų pirkimo dalyvių

ir kompiuterinės technikos gamintojų konkurenciją rinkoje, nes šiuose pirkimuose nustatytus reikalavimus galėjo atitikti tik įgalioti vieno prekės ženklo Apple prekės gamintojo įgalioti atstovai.

2. *Selektyviai nagrinėjamos tiekėjų pretenzijos pateiktos praleidus terminą arba patenkinus tiekėjo pretenzijas keičiami reikalavimai pirkimui, nenutraukiant pirkimo*⁵⁵.

2.1. Santaros klinikose, pavyzdžiui:

2.1.1. 2020 m. tarptautiniame atviro konkurso būdu vykdytame Medicinos ir kitos įrangos pirkimo (V etapas) (Projektas Nr, J02-CPVA-V-02-0002) Nr. 520832 (52 dalys) pirkime daug tiekėjų teikė pretenzijas ir paklausimus dėl nustatytų reikalavimų netikslumų, neaiškumo, loginių klaidų, reikalavimų būtinumo, kuriose tiekėjai nurodė, kad negali dalyvauti tam tikrų dalių pirkime arba nurodė nustatytus reikalavimus, kurie riboja realią konkurenciją. SKL šiame pirkime naudojosi savo teise spręsti dėl praleisto termino atnaujinimo ir nagrinėjo kai kurias tiekėjų pretenzijas dėl galimo konkurencijos ribojimo pateiktas praleidus terminą (UAB „AMI sprendimai“ 2020-12-17 ir UAB „Sensalė 2020-12-17 pretenzijos nagrinėtos praleidus terminą). Dėl būtinybės tikslinti specifikaciją Pirkimas 10 dalyje buvo nutrauktas po UAB „AMI sprendimai“ pretenzijos, o 39 dalyje – po UAB „Sensalė“ pretenzijos. SKL savo sprendimuose nagrinėti pretenzijas pateiktas praleidus terminą nurodė, kad *„perkančioji organizacija privalo nagrinėti tiekėjų pateiktas pretenzijas, iš šios pareigos išplaukia jos teisė spręsti, ar tiekėjo pateikta pretenzija atitinka reikalavimus, ar ji priimtina ir ar nagrinėtina iš esmės, taip pat teisė spręsti dėl praleisto pretenzijos pateikimo termino atnaujinimo. Perkančioji organizacija kiekvienu atveju turi vertinti konkrečiai susiklosčiusias aplinkybes ir ne formaliai vertinti tiekėjų pateiktas pretenzijas, bet užtikrinant, kad tiekėjams būtų suteikta galimybė pasinaudoti peržiūros procedūra <...> įvertinus perkančiosios organizacijos poreikį, pateiktus ekspertų atsakymus, galimą viešųjų pirkimų vykdymo principų pažeidimą, pretenzija nagrinėtina“*⁵⁶, kas iš esmės laikytina gerąja praktika, siekiant užtikrinti didesnę konkurenciją pirkimuose. Tačiau SKL pretenzijų nagrinėjimo praleidus terminą praktiką taikė selektyviai ir ne visų tiekėjų pretenzijas praleidus terminą išnagrinėjo. Pavyzdžiui tame pačiame pirkime nenagrinėjo UAB Remeda, UAB „Medekspert“, UAB „Airimedus“, UAB „Diamedica“, UAB „Sentios“ pateiktų pretenzijų praleidus terminą, nors jose ir buvo nurodomos aplinkybės dėl galimos tiekėjų ar prekės gamintojų diskriminacijos, lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų, nustatant reikalavimus galimo pažeidimo. Šiame pirkime iš 52 net 16 pirkimų dalių pirkimai buvo nutraukti dėl pirkimų principų pažeidimų ir būtinybės taisyti reikalavimus pirkimui. Taip pat šiame pirkime pagal vieno tiekėjo UAB

⁵⁵ STT pastaba: Selektyvus tiekėjų po termino pateiktų pretenzijų nagrinėjimas arba pirkimų reikalavimų pakeitimas po dalyvio pretenzijos, nenutraukiant pirkimo yra ydinga praktika sukurianti plačią diskreciją darbuotojams veikti savo nuožiūra: pasirinkti tam tikrus siūlymus ir juos įgyvendinti arba atmesti siūlymus ir jų nenagrinėti, ir taip galimai pažeidžiami tiekėjų lygiateisiškumo principas ir privilegijuojami tam tikri tiekėjai.

⁵⁶ Pavyzdžiui SKL VPK 2020-12-21 protokolai Nr. 20VPP-5144.

„Arbor Medical Corporation LT“ prašymą pirkimas nebuvo nutrauktas, priešingai, į jį atsižvelgus buvo pataisyta techninė specifikacija 40 pirkimo dalyje, ir panaikintas 9.9. p. reikalavimas: „Galimybė naudoti su komplekte perkamu mobiliu rentgeno aparatu“, nenutraukus pirkimo šioje dalyje⁵⁷, nors toks taisymas pakeitė reikalavimus pirkimui ir galimai galėjo praplėsti tiekėjų konkurenciją. Nenutraukus pirkimo ir pakeitus pirkimo reikalavimus, taip galimai buvo pažeistas tiekėjų lygiateisiškumo principas, ir kiti tiekėjai, nedalyvavę šiame pirkime, pateikti pasiūlymų šioje dalyje nebegalėjo. Šiame pirkime iš 36 dalių, kuriose pirkimas įvyko, net 23 dalyse (63 proc.) buvo vykdomi vieno tiekėjo pirkimai.

2.1.2. 2020 m. Tarptautiniame atviro konkurso būdu vykdytame Reagentų ir pagalbinių priemonių Vaikų ligų diagnostikos laboratorijai su prietaisais panaudai pirkime Nr. 501369 6 dalyje nenagrinėta UAB „Diamedica“ pretenzija pateikta praleidus terminą dėl galimo specifikacijos pritaikymo gamintojui ir tiekėjui UAB „Roche Lietuva“. Vieno tiekėjo pirkimą šio pirkimo 6 dalyje laimėjo tiekėjas UAB „Roche Lietuva“, kuris ir pasiūlė prekės gamintojo Roche diagnostinius reagentus.

2.1.3. 2021 m. Tarptautiniame atviro konkurso būdu vykdytame Ultragarso aparato pirkime Nr. 546467 nebuvo nagrinėta UAB „Neurovita“ pretenzija pateikta praleidus terminą dėl galimo konkurencijos ribojimo su siūlymu keisti TS reikalavimus. Pirkimą laimėjo vienas tiekėjas UAB „Arbor Medical Corporation LT“.

3. Tiekėjų pretenzijos medicinos įrangos pirkimuose dėl nustatytų reikalavimų tiekėjui „būti oficialaus prekės gamintojo įgaliotu atstovu arba turėti rašytinį susitarimą su atstovu dėl prekybos šio gamintojo gaminama preke“ ir „būti gamintojo įgaliotu atlikti medicinos įrangos techninę priežiūrą“, atmetamos nepagrįstai, motyvuojant, kad to reikalauja Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro patvirtintas Medicinos priemonių (prietaisų) naudojimo tvarkos aprašas⁵⁸.

3.1. Nacionaliniame vėžio institute, pavyzdžiui

3.1.1. 2021 m. tarptautinio atviro konkurso būdu vykdomo Ultra žemos temperatūros šaldiklių pirkime Nr. 517627 tiekėjas UAB „Sentios“ 1 dalyje pateikė pretenziją dėl reikalavimo tiekėjui „būti gamintojo atstovu (jei jis nėra gamintojas), įgaliotu parduoti siūlomą prekę ir atlikti siūlomos prekės garantinį aptarnavimą, arba turėti rašytinį susitarimą su kitu ūkio subjektu, kuris yra gamintojo įgaliotas parduoti siūlomą prekę ir/ar atlikti siūlomos prekės garantinį aptarnavimą“. NVI atmetė pretenziją, nurodydama, kad „perkama įranga techniškai sudėtinga, jos aptarnavimui

⁵⁷ SKL VPK 2020-12-04 protokolas Nr. 20VPK-4870.

⁵⁸ Medicinos priemonių (prietaisų) naudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010-05-03 įsakymu Nr.V-383 „Dėl Medicinos priemonių (prietaisų) naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

reikalinga atitinkama kvalifikacija ir pajėgumai, kuriuos galėtų turėti tik įrangos gamintojo apmokyti ir atestuoti specialistai“, tokie reikalavimai nustatyti *Medicinos priemonių (priedaisų) naudojimo tvarkos apraše*⁵⁹.

3.2. Santaros klinikose, pavyzdžiui:

3.2.1. SKL 2020 m. tarptautinio atviro konkurso būdu vykdyto Medicinos ir kitos įrangos pirkime (V etapas) (Projektas Nr, J02-CPVA-V-02-0002) Nr. 520832 (52 dalys) pirkimų sąlygose nustatyti reikalavimai galimai riboja konkurenciją ir diskriminuoja tiekėjus. Šiame pirkime gauta tiekėjo UAB „Sentios“ pretenzija dėl galimai diskriminacinio pirkimo reikalavimo 24 dalyje, kurios techninės specifikacija tiekėjo nuomone buvo nukopijuota nuo Covidien gamintojo PM01N pulsoksimetro ir keliamas reikalavimas, kad tiekėjas būtų oficialus siūlomos prekės gamintojo atstovas arba turėtų rašytinį susitarimą su tokiu atstovu dėl prekybos šia preke, tokiomis sąlygomis užtikrinama išskirtinė teisė pirkime dalyvauti Covidien atstovui. SKL UAB „Sentios“ pretenziją atmetė nurodydama deklaratyvius tokio reikalavimo būtinumu (proporcingumu) argumentus, kad *„perkama įranga naudojama medicinos srityje, todėl svarbu įsitikinti, kad įranga įsigyjama teisėtai, perpardavėjas yra legalus įrangos platintojas, įranga bus tinkamos kokybės, tiekama laiku <...> gamintojo įgaliojimo atstovauti prievolė kyla iš Medicinos priemonių (priedaisų) naudojimo tvarkos aprašo*⁶⁰.

Pažymime, kad Medicinos priemonių (priedaisų) naudojimo tvarkos apraše nustatyta, kad *„Medicinos priemonę gali instaliuoti tik medicinos priemonės gamintojas arba medicinos priemonės gamintojo paskirtas asmuo arba įstaigos vadovo paskirtas aprašo 18 punkte nustatytus reikalavimus atitinkantis asmuo*⁶¹ *<...> Medicinos priemonės techninę priežiūrą gali atlikti medicinos priemonės gamintojas, medicinos priemonės gamintojo įgaliotas asmuo ar kitas įstaigos vadovo paskirtas 24 punkte nustatytus reikalavimus atitinkantis asmuo*⁶²*“*. Medicinos priemonių (priedaisų) naudojimo tvarkos apraše nėra nustatytas medicinos įrangos pardavimo reikalavimas tiekėjui būti tik oficialaus prekės gamintojo įgaliotu atstovu arba turėti rašytinį susitarimą su atstovu dėl prekybos šio gamintojo gaminama preke, nes toks reikalavimas galimai pažeistų ES konkurencijos teisę ir prieštarautų ES teisės aktams. Toks reikalavimas dirbtinai riboja konkurenciją pirkime, kadangi nesudaro galimybių pirkime dalyvauti tiekėjui, kuris nėra įgaliotas tam tikro prekės ženklo gamintojo atstovas, tačiau ES rinkoje verčiasi tokia veikla ir gali pasiūlyti prekę. Tiekėjų pateiktos pretenzijos patvirtina, kad

⁵⁹ NVI 2020-11-13 raštas Nr. (4.55)-R4-283.

⁶⁰ SKL 2020-12-11 raštas Nr. 20SR-VPS-5404.

⁶¹ Medicinos priemonę instaliuojantis asmuo (išskyrus medicinos priemonės gamintoją) turi turėti aukštąjį arba aukštesnįjį išsilavinimą, atitinkantį numatomų darbų sritį.

⁶² Medicinos priemonės techninę priežiūrą atliekantis asmuo privalo turėti aukštąjį arba aukštesnįjį išsilavinimą, atitinkantį numatomų darbų sritį ir būtinus įrenginius ir kitas darbo priemones, o jei reikia, ir atitinkamai įrengtas patalpas medicinos priemonių apžiūrai ir remontui.

rinkoje tokių tiekėjų yra, o jų pretenzijos dėl šio reikalavimo nepagrįstumo atmetamos nepakankamai pagrįstai ir motyvuotai. Taip pat manome, kad tam tikro gamintojo medicinos įrangos pirkimas ir jos techninė priežiūra yra skirtingi pirkimo objektai, kuriuos rinkoje gali pasiūlyti skirtingi tiekėjai, todėl Medicininės įrangos pirkimų reikalavimas „*būti gamintojo įgaliotu atlikti medicinos įrangos techninę priežiūrą*“ taip pat dirbtinai riboja tiekėjų medicininės įrangos pirkimuose konkurenciją.

STT 2022 m. atliktoje korupcijos rizikos analizės kai kurių asmens sveikatos priežiūros įstaigų viešųjų pirkimų procesuose išvadoje Nr. 4-01-4534⁶³ pateikė pasiūlymus Sveikatos apsaugos ministerijai keisti Medicinos priemonės techninės priežiūros atlikimo reikalavimus. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2022-07-01 įsakymu Nr. V-1215. Medicinos priemonių (prietaisų) naudojimo tvarkos aprašo reikalavimai, įgyvendinant STT pasiūlymą, buvo pakeisti, atsisakant buvusio apribojimo, kuriuo priemonės techninę priežiūrą atlikti galėjo gamintojo, jo įgalioto atstovo arba įstaigos vadovo paskirtas asmuo atitinkantis reikalavimus, ir sudarytos galimybės priežiūrą atlikti bet kuriam tiekėjui, kuris turi darbuotoją, būtinus įrenginius ir kitas darbo priemones, o jei reikia, ir atitinkamai įrengtas patalpas medicinos priemonių apžiūrai ir remontui.

4. Tiekėjų pretenzijose nurodytos konkurencijos ribojimo aplinkybės Analizuojamose ASPĮ nenagrinėjamos iš esmės arba nagrinėjamos ir atmetamos deklaratyviai⁶⁴.

Kai kurie aukščiau nurodyti pretenzijų atmetimo argumentavimo pavyzdžiai kai kuriose analizuojamose ASPĮ patvirtina, kad tiekėjų pretenzijos dėl konkurencijos ribojimo ir siūlymai, į kuriuos atsižvelgus, konkurencija pirkimuose būtų akivaizdžiai didesnė, gali būti atmetami arba nenagrinėjami, nurodant deklaratyvius motyvus ir argumentus tokius kaip: „*būtina siekiant užtikrinti kokybišką procedūrą*“, „*parametrai yra optimalūs ir atitinka perkančiosios organizacijos poreikį*“, „*reikalavimai būtini siekiant užtikrinti kokybišką darbą*“, „*perkama įranga naudojama medicinos srityje, todėl svarbu įsitikinti, kad įranga įsigyjama teisėtai*“ ir pan.), kurie nepagrindžia nei faktinio pagrindo, nei organizacijos būtinybės riboti konkurenciją atitinkamais reikalavimais pirkime (jų visuma) ir iš esmės yra draudžiami⁶⁵.

⁶³ Prieiga internete: <https://www.stt.lt/data/public/uploads/2022/05/aspi-vp-kra-isvada.pdf> .

⁶⁴ **STT pastaba:** Analizuojamose ASPĮ nekonkurencinguose pirkimuose gaunamas didelis skaičius tiekėjų pretenzijų ir paklausimų bei siūlymų, rodo kad tiekėjų susidomėjimas medicininės įrangos ir kompiuterinės įrangos pirkimu rinkoje yra didelis ir daug tiekėjų gali pasiūlyti panašias prekes, taigi ir reali konkurencija daugumos įrangos pirkimuose yra, kurią dažnai riboja pirkimo iniciatorių nustatyti reikalavimai pirkimui, kurie neatitinka tikrosios rinkos padėties ir arba galimai pritaikomi vienam tiekėjui.

⁶⁵ **STT pastaba:** Analizuojamose ASPĮ nagrinėjant kai kurias pretenzijas dėl lygiateisiškumo ir konkurencijos ribojimo nepakankamai įvertinamas tiekėjų pateiktų pasiūlymų lygiavertiškumas organizacijos poreikiui ir pirkimo tikslams ar jų žalingumas, taip pat galimybės patikslinti poreikį ar jį pritaikyti (perstatyti prietaisus, baldus, jei bus nupirktas didesnis prietaisas, pakeisti vidaus tvarką ar pan.) ir pakeisti reikalavimus pirkimui (jų visumą), sudarant sąlygas didesnei tiekėjų konkurencijai, kuri realiai pirkimo objekto rinkoje yra.

Išvada: Galimi konkurencijos apribojimo ir lygiateisiškumo principo pažeidimo atvejai, didelis vykdomų nekonkurencingų pirkimų mastas, reikalavimų pirkimui galimas taikymas vienam pirkimo dalyviui ir (ar) prekės gamintojui, kai akivaizdu ar paaiškėja, kad rinkoje yra reali konkurencija ir pakeitus techninių specifikacijų reikalavimus, pirkime pasiūlymus galėtų pateikti daugiau tiekėjų, vertintini kaip korupcijos rizikos veiksniai dėl kurių egzistuoja rizika, kad manipuluojant organizacijos pirkimo poreikiu gali būti nustatomi neproporcingi reikalavimai pirkimui, kuriais privilegijuojami kai kurie tiekėjai, galimai dirbtinai ribojama konkurencija, sudaromos palankios sąlygos neformaliems susitarimams ir pirkimams skirtų lėšų neracionaliam panaudojimui.

PASIŪLYMAI:

8. VISOMS ANALIZUOJAMOMS ASPĮ:

8.1. Įtvirtinti draudimą pirkimo iniciatoriams nustatyti pirkimo poreikiui neproporcingus reikalavimus (jų visumą), kuriais būtų diskriminuojami tiekėjai (pirkimo dalyviai ir (ar) prekių gamintojai) ir ribojama reali jų konkurencija.

8.2. Atlikti šiame išvados skirsnyje nurodytų pirkimų patikrinimus dėl galimo konkurencijos ribojimo šiuose pirkimuose, esant teisiniam pagrindui taikyti drausmines priemones arba perduoti informaciją kompetentingoms institucijoms.

8.3. Nagrinėjant tiekėjų pretenzijas, rengiant atsakymus tiekėjams, vengti formalių, deklaratyvių ir šabloniškų teiginių nenurodant faktinio pagrindo, atsakymus pagrįsti faktiniais argumentais, įrodinėjant ne jau nustatytų reikalavimų pirkime būtinumą, o tiekėjo pateikto siūlymo keisti reikalavimus netinkamumą, nurodyti faktinius pretenzijų atmetimo argumentus vidiniuose dokumentuose.

8.4. Pirkimą vykdant, paaiškėjus, kad rinkoje yra reali konkurencija ir ji ribojama tik dėl nustatytų reikalavimų pirkimui (jų visumos) (pavyzdžiui gavus suinteresuotų asmenų pretenzijas, paklausimus dėl galimo konkurencijos pirkime didinimo), įvertinti ar nėra pagrindo nutraukti pirkimą savo iniciatyva dėl pirkimų principų pažeidimo.

8.5. Nustatyti reikalavimą pirkimo iniciatoriams nutraukus pirkimą dėl galimo pirkimo principų pažeidimo, tikslinant reikalavimus pirkimui (jų visumą), peržiūrėti poreikį ir esant galimybei jį adaptuoti ar pakeisti, siekiant padidinti konkurenciją pirkime. Nesant galimybei adaptuoti ar pakeisti poreikį, pagrįsti tai naujo pirkimo paraiškoje ar kituose vidiniuose dokumentuose.

8.6. Rengiantis kompiuterinės technikos ar medicinos įrangos pirkimui pirkimo paraiškoje ar kituose vidiniuose dokumentuose pagrįsti kompiuterinės technikos įsigijimo ir remonto ar

techninės priežiūros paslaugų pirkimo reikalavimų: „būti prekės gamintojo įgaliotu atstovu (pardavėju)“ ir „būti prekės gamintojo įgaliotu atstovu atlikti jos techninę priežiūrą“, būtinumą.

9. ŽALGIRO KLINIKAI

9.1. Nustatyti reikalavimą iniciatoriams, rengiant reikalavimus pirkimui (jų visumą), įvertinti ir atsižvelgti į rinkos tyrimo ir vykdyto konsultavimosi su rinka rezultatus;

9.2. Vengti techninėje specifikacijoje nurodyti konkrečios prekės vardą, modelį ar ženklą, juos nurodyti tik išimties tvarka, tiems objektams, kurių apibrėžti kitaip neįmanoma. Nurodžius techninėje specifikacijoje, kad gali būti pateikiamas lygiavertis objektas, nustatyti pirkimo sąlygose lygiavertio objekto savybes, kurios bus lyginamos ir jų įvertinimo reikalavimus.

10. SANTAROS KLINIKOMS

10.1. Nustatyti reikalavimą, rengiant reikalavimus pirkimui (jų visumą) įvertinti ir atsižvelgti į rinkos tyrimo ir vykdyto konsultavimosi su rinka rezultatus;

10.2. Vertinti tik nustatytu terminu visų tiekėjų pateiktas pretenzijas dėl galimo konkurencijos ribojimo, tiekėjų galimo diskriminavimo aplinkybių pirkime. Keičiant techninių specifikacijų reikalavimus, dėl kurių gali pasikeisti konkurencija pirkime, visais atvejais nutraukti pirkimą.

10.3. Vengti techninėje specifikacijoje nurodyti konkrečios prekės vardą, modelį ar ženklą, juos nurodyti tik išimties tvarka, tiems objektams, kurių apibrėžti kitaip neįmanoma.

3.5. Analizės subjektų darbuotojai, kurie gali daryti įtaką pirkimo rezultatams, dalyvauja pirkimų procese, turėdami tiesioginį ar netiesioginį finansinį ekonominį ar kitokio pobūdžio suinteresuotumą, ryšių su tiekėjais nedeklaruoja, nenušalina ir nenušalinami nuo sprendimų pirkimo procese⁶⁶

Prekių pirkimų procese dalyvauja daug perkančiosios organizacijos darbuotojų, galinčių daryti įtaką visų šioje išvadoje nurodytų pirkimų procedūrų rezultatams ir daug tiekėjų (pirkimo dalyviai, prekių gamintojai, jų įgalioti atstovai ir kiti prekių distributoriai) su kuriais šie darbuotojai gali turėti ryšių, keliančių interesų konflikto situacijas.

VPI 21 straipsnyje 1 dalyje nustatyta, kokie atvejai yra priskiriami interesų konfliktams: „Pirkimuose kylantiems interesų konfliktams priskiriami atvejai, kai perkančiosios organizacijos ar pagalbinės pirkimų veiklos paslaugų teikėjo darbuotojai, pirkimo iniciatoriai, Komisijos nariai ar ekspertai, stebėtojai, dalyvaujantys pirkimo procedūroje ar galintys daryti įtaką jos rezultatams, turi

⁶⁶ STT pastaba: šiame išvados skirsnyje nustatyti korupcijos rizikos veiksniai tiesiogiai susiję su visais ankstesniuose šios išvados skirsniuose nustatytais korupcijos rizikos veiksniais ir yra sisteminio pobūdžio, galintys sąlygoti visas aukščiau šioje išvadoje paminėtas korupcijos rizikas, tačiau nebūtinai yra jų priežastis.

tiesioginį ar netiesioginį finansinį, ekonominį ar kitokio pobūdžio asmeninį suinteresuotumą, galintį pakenkti jų nešališkumui ir nepriklausomumui pirkimo metu“. VPT nurodo, kad „VPĮ 21 straipsnio 1 dalyje nurodytas asmenų sąrašas, kurie gali patekti į vertikalios interesų konflikto situaciją, nėra baigtinis. Svarbu tai, kad VPĮ 21 straipsnio 1 dalyje nurodyti asmenys turi būti dalyvaujantys pirkimo procedūroje (pavyzdžiui, komisijos narys, ekspertas) ar galintys daryti įtaką jos rezultatams (pavyzdžiui, pirkimo iniciatorius)“⁶⁷. VPĮ 21 straipsnio 2 dalyje analizuojamu laikotarpiu buvo nurodyta, kad „Perkančioji organizacija, siekdama užkirsti kelią pirkimuose kylantiems interesų konfliktams, turi reikalauti, kad kiekvienas šio straipsnio 1 dalyje nurodytas asmuo pirkimo procedūrose dalyvautų ar su pirkimu susijusius sprendimus priimtų tik prieš tai pasirašęs konfidencialumo pasižadėjimą ir Viešųjų pirkimų tarnybos kartu su Vyriausiąja tarnybinės etikos komisija nustatytos formos nešališkumo deklaraciją“.

Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatyme (toliau – VPIDĮ) nustatyta perkančiosios organizacijos vadovo, viešųjų įstaigų, kurių bent vienas iš steigėjų, dalininkų yra valstybė ar savivaldybė (savivaldybės), ir jų struktūrinių padalinių vadovų ir jų pavaduotojų, ir atsakingų pirkimo darbuotojų pareiga „iki dalyvavimo pirkimų procedūrose pradžios deklaruoti privačius interesus. Nepateikę deklaracijos šie darbuotojai neturi teisės dalyvauti pirkimų procedūrose“. VPIDĮ taip pat nustatytas reikalavimas deklaruojantiems asmenims deklaruoti privačius interesus, „egzistuojančius ar galinčius atsirasti dėl jo ar jam artimų asmenų narystės ar (ir) einamų pareigų juridiniuose asmenyse“, draudimas deklaruojantiems asmenims „dalyvauti rengiant, svarstant ar priimant sprendimus arba kitaip juos paveikti ar bandyti paveikti, arba atlikti kitas tarnybines pareigas (toliau – atlikti tarnybines pareigas), jeigu atliekamos tarnybinės pareigos yra susijusios su jo galimu interesų konfliktu ir pareiga apie galimą interesų konfliktą informuoti perkančiosios organizacijos vadovą arba jo įgaliotą asmenį ir nusišalinti nustatyta tvarka“ ir reikalavimas perkančiųjų subjektų vadovams arba jų įgaliotiems asmenims „prižiūrėti kaip deklaruojantys asmenys laikosi privačių interesų deklaravimo nuostatų“.

LAT, aiškindamas interesų konfliktų sampratą konstatavo, kad „interesų konfliktų situacijos plačiąja prasme susiklosto tada, kai procedūrų skaidrumui kyla grėsmė dėl tiekėjo ir perkančiosios organizacijos tarpusavio santykių. <...> Tokia situacija gali lemti konkurencijos iškreipimą bei nediskriminavimo bei lygiateisiškumo principų pažeidimą. Dėl to kiekviena perkančioji organizacija susidūrusi su intereso konflikto situacija privalo imtis aktyvių veiksmų ir ginčo atveju būtent perkančioji organizacija turi įrodinėti, kad tokių veiksmų ėmėsi“⁶⁸.

⁶⁷ VPĮ 21 straipsnio Interesų konfliktas komentaras, prieiga internete: <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360016398620-21-straipsnis-Interes%C5%B3-konfliktas>.

⁶⁸ LAT 2013 m. spalio 9 d. nutartis Nr. 3K-3-436/2013; LAT 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-309-248/2015; LAT 2018 m. birželio 27 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-317-469/2018.

ESTT ir LAT *eVigilo* byloje išaiškino galimo interesų konflikto pirkime turinį: „*pirma, interesų konflikto sąvoka turi būti suprantama plečiamai ir net esant menkiausių abejonių, kad kuris nors asmuo gali būti linkęs (turėti interesą) suteikti pirmenybę konkrečiam tiekėjui viešojo pirkimo procedūrose, perkančioji organizacija turi imtis visų reikiamų priemonių, kad šios abejonės būtų pašalintos*“⁶⁹. ESTT savo praktikoje išaiškino finansinio ir ekonominio intereso sąvoką ir nurodė, kad „*finansinis ir ekonominis interesas turi būti suprantamas kaip toks, kai perkančiosios organizacijos atstovas siekia piniginės, turtinės, ekonominės naudos sau pačiam, šeimos nariui, savo turimai įmonei ar įmonei, kurioje turi akcijų ir pan. Finansinis ir ekonominis interesas suprantamas plačiai, tai nėra tik tiesioginiai pinigai. Tai gali būti turtinė ar materialinė teisė, taip pat bet koks interesas, kuris siejamas su vienokiu ar kitokiu pinigų, turtinės teisės ar tokio intereso įgijimu*“⁷⁰.

Už sprendimus pirkimo procese pirmiausiai atsakingi asmenys yra perkančiųjų organizacijų vadovai, vadovų paskirti pirkimų iniciatoriai, organizatoriai, komisijų nariai, ekspertai, stebėtojai (toliau bendrai – atsakingi pirkimo darbuotojai). Be atsakingų pirkimo darbuotojų, pirkimų procese iki pirkimo paskelbimo dalyvauja ir kiti darbuotojai, kurie nėra tiesioginiai pirkimų dalyviai, tačiau gali daryti įtaką pirkimo procesui, kaip pavyzdžiui: paraiškų ir techninių specifikacijų rengėjai arba kiti iniciatoriams pavaldūs darbuotojai, padedantys iniciatoriams atlikti rinkos tyrimą, parengti paraiškas ar reikalavimus pirkimui nustatančius dokumentus, taip pat darbuotojai vizuojantys, derinantys ir pasirašantys pirkimų paraiškas ir dokumentus, bei turintys teisę teikti pastabas ir pasiūlymus dėl šių dokumentų arba kitaip daryti įtaką pirkimo procedūrų rezultatams (pirkimo iniciatorių tiesioginiai vadovai, įgalioti kiti padalinių vadovai, teisininkai, finansininkai ir prevencinę pirkimų kontrolę vykdančios darbuotojai (toliau bendrai – pagalbinių pirkimo darbuotojai)).

Prekių pirkimuose visi laimėjusio tiekėjo atitinkamos prekių tiekimo grandinėje dalyvaujantys ūkio subjektai (prekės gamintojas, gamintojo įgaliotas atstovas tam tikroje rinkoje ir prekybininkas, kuris nėra pirkimo dalyvis, atstovas ar gamintojas) skirtingu laipsniu dalyvauja prekės pirkime ir pasidalina pirkimo dalyvio iš perkančiosios organizacijos įsigytų prekių pirkimo gautą naudą, todėl visi jie laikytini naudos siekiančiais tiekėjais (pirkimo naudos gavėjai). Kiekviename prekės pirkime tarp perkančiosios organizacijos ir pirkimo naudos gavėjų skaičių susiklosto skirtingi suinteresuotų dalyvių prekybiniai santykiai ir skirtingos prekių tiekimo ir pardavimo viešajame pirkime grandinės:

1. **Trumpoji grandinė.** Šioje prekių pirkimų grandinėje pasiūlymą perkančiajai pateikia gamintojas tiesiogiai. Trumposios prekių pirkimo grandinės Analizės subjektų pirkimų praktikoje

⁶⁹ ESTT 2015 kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, C-538/13 bei LAT 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-309-248/2015.

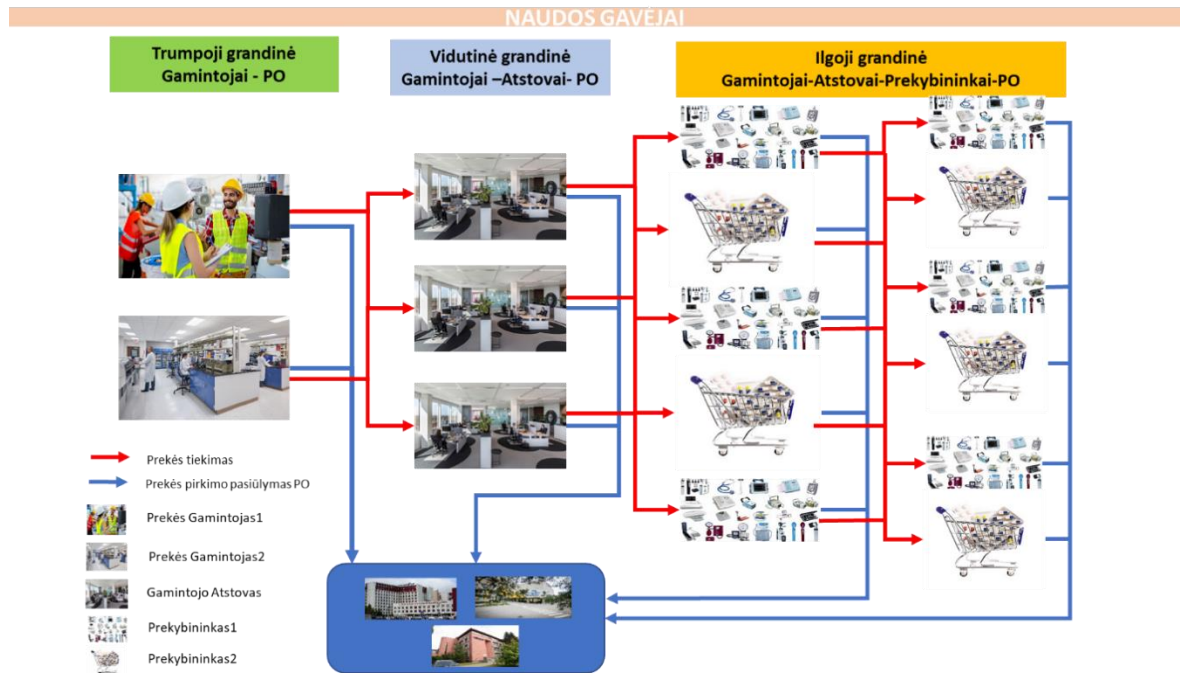
⁷⁰ ESTT Bendrojo teismo 2005 m. kovo 17 d. sprendimas byloje *AFCOn Management Consultants*, T-160/03.

retos, nes medicininės prekes gamina tarptautiniai prekių gamintojai, kurie Lietuvos rinkoje retai tiesiogiai teikia pasiūlymus pirkime. Ši dalyvavimo pirkime schema dažniausiai pasitaiko perkant Lietuvos gamintojų gaminamas prekes, pavyzdžiui vaistinės, kurios pačios gamina vaistus, teikia pasiūlymus pirkimuose ar vienkartinių priemonių vietiniai gamintojai, gaminantys medicinos priemones teikia pasiūlymus dėl savo gaminamos produkcijos ir pan. Pirkimo naudos gavėjas šioje schemoje yra tik prekių gamintojas.

2. **Vidutinė grandinė.** Šioje prekių pirkimų grandinėje pasiūlymą perkančiajai organizacijai pateikia prekių gamintojo įgalioti atstovai, turintys prekių gamintojo prekių distribucijos teises. Tokia schema dažniausiai pasitaiko kompiuterinės įrangos, sudėtingos medicininės įrangos arba ribotos apyvartos prekių pirkimuose. Pirkimo naudos gavėjai šioje schemoje – prekių gamintojas ir jo įgaliotas atstovas Lietuvos rinkoje (distributorius), kuris yra ir pirkimo dalyvis.

3. **Ilgoji grandinė.** Šioje prekių pirkimų grandinėje iki pasiūlymo pateikimo gali dalyvauti ne vienas prekybininkas ir tik vienas iš prekybininkų dalyvauja pirkime kaip dalyvis. Ilgoji schema Analizės subjektų pirkimuose taip pat gana tikėtina. Tokia schema pasitaiko tarptautinių farmacijos kompanijų ir koncernų (Bayer, Pfizer, AstraZeneca, Novartis, Roche, Johnson&Johnson, Berlin Chemie Menaniri ir kiti.) gaminamų vaistinių preparatų, diagnostinių reagentų, medicinos pagalbos priemonių pirkimuose. Taip pat tokių pirkimo grandinių pasitaiko ir Analizės subjektų vykdytuose tarptautinių kompiuterinės technikos, medicininės įrangos ir kitos įrangos gamintojų kompanijų ir koncernų (Apple, Philips, Siemens, Samsung, Dell, Olympus ir kitų) gaminamų prekių pirkimuose. Pirkimo naudos gavėjai šioje schemoje – prekių gamintojas, distributorius ir prekybininkai.

Perkančiosios organizacijos ir perkamų prekių naudos gavėjų grandinės (7 pav.)

Skirtingos Perkančiosios organizacijos ir pirkimo naudos gavėjų grandinės patvirtina, kad darbuotojų, kurie gali daryti įtaką pirkimo procedūrų rezultatams, vertikalusis interesų konfliktas pirkime gali kilti ne tik dėl jų interesų su pirkimo dalyviu, teikiančiu pasiūlymą perkančiajai organizacijai, tačiau ir su bet kuriuo kitu pirkimo procedūroje dalyvaujančiu tiekėju (naudos gavėju). Siekiant išvengti korupcijos rizikos viešuosiuose pirkimuose pasireiškimo, perkančiosios organizacijos privalo kontroliuoti ne tik perkančiosios organizacijos darbuotojų, galinčių daryti įtaką pirkimo procedūrų rezultatams ir pirkimo dalyvio galimus interesų konfliktus, tačiau ir bet kokius galimus darbuotojų ir prekių gamintojų, jų įgaliotų atstovų ir prekybininkų interesų konfliktus ir ryšius, kurie gali sukelti darbuotojų tiesioginį/netiesioginį finansinį, ekonominį ar kitokio pobūdžio asmeninį suinteresuotumą.

Atlikę interesų konflikto pirkimuose prevencijos užtikrinimo vidaus teisinio reguliavimo vertinimą Analizės subjektuose, korupcijos rizikos analizės apimtyje, nustatėme, kad Analizės subjektų vidaus teisinis reguliavimas nėra pakankamas užtikrinant, kad visi Analizės subjektų darbuotojai, kurie gali daryti įtaką prekių pirkimo rezultatams, nedalyvautų pirkimų procese ir jokiais formomis neprisidėtų rengiant ir priimant sprendimus pirkimuose. Nustatėme šiuos teisinio reguliavimo trūkumus Analizės subjektų teisiniame reguliavime, kurie sudaro prielaidas pasireikšti korupcijai:

Nacionalinio vėžio institute interesų konfliktų prevenciją pirkimo procedūrose reguliuoja NVI Pirkimų taisyklės ir Rekomendacijos dėl viešųjų ir privačių interesų derinimo Vėžio institute

tvarkos aprašas (toliau – NVI Interesų derinimo tvarkos aprašas)⁷¹ ir Darbuotojų, kurie privalo deklaruoti privačius interesus, sąrašas⁷².

NVI Pirkimų taisyklėse nustatyta kad organizuojant ir kontroliuojant pirkimus „*turi būti laikomasi konfidencialumo ir nešališkumo reikalavimų bei VPI įtvirtintų viešųjų pirkimų principų ir tikslų*“, kad iniciatorius tai „*darbuotojas, paskirtas NVI direktoriaus įsakymu kuris rengiantis pirkimui atlieka rinkos tyrimą, nustato pirkimų poreikį, poreikiui įgyvendinti numatomas piniginių lėšų sumas, techninius, kokybės ir kitus reikalavimus bei svarbiausias pirkimo sutarties sąlygas*“. Taip pat NVI pirkimo taisyklėse nustatyta, kad „*parengta pirkimo paraiška derinama su kitais darbuotojais ne pirkimo specialistais: poreikį inicijavusiu struktūrinio padalinio vadovu (jeigu pirkimo iniciatorius nėra to padalinio vadovas), VPS*“, kurie turi įgaliojimus teikti pastabas ir siūlymus dėl paraiškos ir techninės specifikacijos, kokybės, kvalifikacijos ir kitiems reikalavimams ir taip daryti įtaką paraiškos ir reikalavimų pirkimui turiniui. NVI pirkimo taisyklių 1 priede patvirtintoje Pirkimo paraiškos formoje nurodoma, kad paraišką ir su ja tiekiamą techninę specifikaciją turi pasirašyti paraiškos rengėjas ir iniciatorius, suderinti „*NVI struktūrinio padalinio, kuriam perkama, vadovas, NVI vyriausiasis finansininkas, Finansų ir ekonomikos skyriaus specialistas, VPS vedėjas ir VPS specialistas. Paraišką ir techninę specifikaciją tvirtina Vėžio instituto direktorius*“.

NVI vidaus teisinis reguliavimas per siaurai įgyvendina VPI ir VPIDĮ reikalavimus ir nepakankamai užtikrina galimo interesų konflikto pirkime prevencijos. Nustatyti šie minėto teisinio reguliavimo trūkumai, atliktos korupcijos rizikos analizės apimtyje:

1. Neaiškus teisinis faktas (sprendimas), nuo kada darbuotojas tampa ekspertu pirkime ir jam atsiranda pareiga deklaruoti privačius interesus, pasirašyti nešališkumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą ir nusišalinti.

2. Nenuoseklus pirkime dalyvaujančių darbuotojų privačių interesų deklaravimo teisinis reguliavimas. Darbuotojų, kurie privalo deklaruoti privačius interesus, sąrašė nurodoma, kad pirkimų iniciatoriai, kaip ir kiti pirkimuose dalyvaujantys specialistai ir NVI darbuotojai nurodyti sąrašė, privalo deklaruoti privačius interesus, tačiau NVI Interesų derinimo tvarkos aprašas, nustatantis pirkime dalyvaujančių darbuotojų privačių interesų deklaravimą⁷³, taikomas ir nustato interesų

⁷¹ Rekomendacijos dėl viešųjų ir privačių interesų derinimo Vėžio institute, patvirtintos Nacionalinio vėžio instituto direktoriaus 2019-05-30 įsakymu Nr. R8-287 „Dėl Rekomendacijų dėl viešųjų ir privačių interesų derinimo Vėžio institute tvarkos aprašo patvirtinimo“.

⁷² Pareigų, kurias einantys darbuotojai privalo deklaruoti privačius interesus, sąrašas, patvirtintas Nacionalinio vėžio instituto direktoriaus 2021-12-28 įsakymu Nr. R8-472 „Dėl Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo laikymosi kontrolės tvarkos aprašo, pareigų, kurias einantys darbuotojai privalo deklaruoti privačius interesus, sąrašo ir informacinio pranešimo dėl privačių interesų deklaravimo patvirtinimo“.

⁷³ NVI Interesų derinimo tvarkos aprašo II skirsnis.

konfliktų prevencijos pareigas tik pirkimuose dalyvaujantiems specialistams⁷⁴, o kitiems darbuotojams, kurie gali daryti įtaką pirkimo procedūros rezultatams (iniciatoriui, įstaigos ir struktūrinių padalinių vadovams tvirtinantiems ir vizuojantiems pirkimų paraiškas ir reikalavimus pirkimams bei pagalbiniam pirkimo darbuotojams), NVI Interesų derinimo tvarkos apraše ir NVI pirkimo taisyklėse interesų deklaravimo reikalavimai vykdam savo pareigas nekeliama.

Žalgirio klinikoje interesų konfliktų prevenciją pirkimo procedūrose reguliuoja KSP procedūra ir Etiško elgesio viešuosiuose pirkimuose taisyklės⁷⁵ (toliau – ŽKL Etiško elgesio pirkimuose taisyklės).

Iki 2021-02-25 KSP procedūroje (17 leidimas) buvo nustatyta, kad Pirkimų procese dalyvauja iniciatorius, pirkimų organizatorius, viešojo pirkimo komisija ir prevencinę kontrolę atliekantis asmuo, teisininkas, vyriausiasis buhalteris, direktoriaus pavaduotojas ekonomikai. Pirkimų iniciatorius yra KSP nurodytas, tam tikras pareigas Žalgirio klinikoje einantis darbuotojas⁷⁶, kuris „*nurodo poreikį viešojo pirkimo būdu įsigyti reikalingų prekių, paslaugų arba darbų ir (ar) parengia jų techninę specifikaciją*“. Visi darbuotojai, dalyvaujantys pirkimo procedūroje ar galintys daryti įtaką jos rezultatams, pirkimo procedūrose gali dalyvauti ar su pirkimu susijusius sprendimus priimti tik prieš tai pasirašę nustatytos formos nešališkumo deklaraciją, konfidencialumo pasižadėjimą, o pirkimų iniciatoriai, viešojo pirkimo komisijos nariai, pirkimų organizatorius ir viešojo pirkimo procedūrose dalyvaujantys ekspertai, taip pat privalo VPIDĮ nustatyta tvarka pateikti privačių interesų deklaraciją (jeigu jos dar nebuvo pateiktos) iki dalyvavimo viešojo pirkimo procedūrose pradžios. Visi darbuotojai, dalyvaujantys pirkimo procedūroje, eidami pareigas ar galintys daryti įtaką jos rezultatams, privalo laikytis reikalavimų, nustatytų Etiško elgesio viešuosiuose pirkimuose taisyklėse“. Toks ŽKL iki 2021-02-25 galiojęs teisinis reguliavimas, laikytinas gera praktika, nes detaliam nurodo darbuotojų pareigybes, kurias einantys darbuotojai, pripažinti kaip galintys daryti įtaką pirkimo procedūrų rezultatams. Tačiau nuo 2021-02-26 KSP procedūroje (19 leidimas), buvo panaikintas sąrašas pareigybių, kurias einantys darbuotojai galėjo būti iniciatoriais, susiaurintas klinikos darbuotojų, dalyvaujančių pirkimų ir vidaus kontrolės procese pareigų sąrašas, jame nebeliko iniciatoriaus tiesioginio vadovo, pirkimo ekspertų, prevencinę kontrolę atliekančio asmens, teisininko, direktoriaus pavaduotojo ekonomikai, vyriausiojo buhalterio, stebėtojų, kurie ir toliau dalyvauja pirkimų procese ir gali daryti įtaką pirkimo procedūrų rezultatams.

⁷⁴ Viešojo pirkimo komisijos nariai, asmenys, perkančiosios organizacijos vadovo paskirti atlikti supaprastintus pirkimus, viešųjų pirkimų procedūrose dalyvaujantys ekspertai.

⁷⁵ Etiško elgesio viešuosiuose pirkimuose taisyklės, patvirtintos Žalgirio klinikos direktoriaus 2019 m. birželio 20 d. įsakymu Nr. 68 „Dėl Etiško elgesio viešuosiuose pirkimuose taisyklių patvirtinimo“.

⁷⁶ Slaugos administratorius, skyriaus vyresnysis slaugytojas, gydytojas, vyresnysis radiologijos technologas, medicinos biologas, maisto gamybos skyriaus vedėjas, energetikas/darbų saugos specialistas, informacinių technologijų specialistas, elektrikas, stalius, santechnikas, sandėlininkas, ūkio reikalų tvarkytojas Studentų mokymo skyriuje.

Nors KSP procedūroje (19 leidimas) ŽKL darbuotojams, pirkimų iniciatoriui, pirkimų organizatoriui, VPK nariams, ekspertams, stebėtojams dalyvaujantiems pirkimo procedūrose ar galintiems daryti įtaką jos rezultatams liko nustatyta pareiga, prieš pradėdant vykdyti jiems nustatytas funkcijas, pasirašyti nešališkumo deklaraciją, tačiau nebeliko ankstesnėje KSP procedūroje (17 leidimas) buvusio kitų darbuotojų, kurie laikytini galintys daryti įtaką pirkimo procedūrų rezultatams, sąrašo⁷⁷. Teigiamai vertintina, kad KSP procedūra (19 leidimas) buvo papildyta aiškiai nustatyta pareiga įstaigos vadovui prieš priimant sprendimus užpildyti arba atnaujinti privačių interesų deklaracijas, tačiau pastebėtina, kad ŽKL Etiško elgesio pirkimuose taisyklėse nustatyta darbuotojų, dalyvaujančių pirkimo procedūroje ar galinčių daryti įtaką jos rezultatams, pareiga „*nedelsiant pranešti apie galimą interesų su tiekėju konfliktą ir nusišalinti nuo sprendimų priėmimo, ir nustatyta interesų konflikto prevencijos tvarka*“ netaikoma įstaigos vadovui.

ŽKL galiojantis interesų konflikto prevencijos teisinis reguliavimas vidaus teisinis reguliavimas per siaurai įgyvendina VPĮ ir VPIDĮ reikalavimus ir neužtikrina visų darbuotojų, kurie gali daryti įtaką pirkimo procedūros rezultatams, interesų konflikto pirkime prevencijos. Nustatyti šie minėto teisinio reguliavimo trūkumai, atliktos korupcijos rizikos analizės apimtyje:

1. Neaiškus teisinis faktas (sprendimas) kada bet kuris klinikos darbuotojas tampa iniciatoriumi ir jam atsiranda pareiga deklaruoti interesus, pasirašyti nešališkumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą. KSP procedūroje nustatyta sąlyga, kuriai esant darbuotojas tampa iniciatoriumi: „*nurodo poreikį viešojo pirkimo būdu įsigyti reikalingų prekių, paslaugų arba darbų ir (ar) parengia jų techninę specifikaciją ir (ar) jos projektą*“, yra dviprasmiška, nes nėra patvirtintas darbuotojų, turinčių tokią teisę sąrašas, todėl nėra aišku kurie darbuotojai dar prieš rengiant paraiškas yra iniciatoriai ir turi nešališkumo įsipareigojimą vengti konflikto prieš rengiant pirkimo paraišką (reikalavimus pirkimui).

Santaros klinikose interesų konfliktų prevenciją pirkimo procedūrose reguliuoja SKL Pirkimų tvarka ir SKL direktoriaus įsakymai dėl pirkimo iniciatorių patvirtinimo (toliau – Iniciatorių sąrašas) ir dėl pareigybių, kurias einantys asmenys privalo deklaruoti privačius interesus, sąrašo patvirtinimo (toliau – Deklaruojančių asmenų pareigybių sąrašas).

SKL pirkimų tvarkoje nustatyta, kad „*Pirkimo iniciatorius inicijuoja pirkimą <...> Visas viešųjų pirkimų paraiškas gali ir privalo pildyti tik paskirti pirkimų iniciatorių padalinių darbuotojai, atsakingi už pirkimų paraiškų savalaikį pildymą ir pateikimą <...> užpildytą paraišką vizuoja pirkimo iniciatorius <...> Pirkimo iniciatoriaus pavizuotas pirkimų paraiškas, kurios finansuojamos ne PSDF*

⁷⁷ ŽKL atstovai atliekant šią analizę paaiškino, kad SAM 2020-12-04 Vidaus audito ataskaitoje Nr. VAA-14 buvo pateikta rekomendacija, kurią nurodyta Žalgirio klinikai vykdyti SAM 2020-12-11 raštu Nr. (2.7-80)-10-88, - „Patikslinti KSP4 „Pirkimai“ ir kitus dokumentus, atsižvelgiant į Viešųjų pirkimų tarnybos parengtas gaires „Pirkimų organizavimas ir vidaus kontrolė“ (2020-03-03 redakcija)“, todėl Žalgirio klinika pakeitė KSP procedūrą.

lėšomis, vizuoja vyriausiasis buhalteris <...> Pirkimų paraiškas vizuojantys ir tvirtinantys turi teisę teikti pastabas ir pakeitimus, kuriuos tvirtina Santaros klinikų Direktorius valdymui arba Generalinis direktorius <...> Direktorius valdymui gali nukreipti paraišką papildomam kitų asmenų vizavimui ar pasiūlymų teikimui. Paraiškas tvirtina Direktorius valdymui ir Generalinis direktorius. Viešųjų pirkimų skyriaus specialistai, VPK nariai rengia konkretaus pirkimo, pavesto jiems vykdyti, dokumentus <....> Pirkimo dokumentų rengimo ir derinimo su VPK pirmininku ir Viešųjų pirkimų skyriaus vedėju metu gali būti keičiama pateikta techninė specifikacija bei kiti pirkimo dokumentų reikalavimai. <...> Vykdamas sudėtingus pirkimus ar atvejais, kuomet kvalifikaciniai reikalavimai yra specifiniai ir VPS specialistai VPK narys negali patikimai įvertinti tiekėjų kvalifikacijos atitikties nustatytiems reikalavimams, tiekėjų kvalifikacijos atitikimo nustatytiems reikalavimams įvertinimas gali būti pavestas ekspertui - pirkimo paraišką parengusiam VULSK darbuotojui ar kitam atitinkamas žinias turinčiam asmeniui.<....> VPK pasitelkiami ekspertai – VULSK darbuotojai – privalo būti pasirašę konfidencialumo pasižadėjimą ir sąžiningumo deklaraciją, turėti ne mažesnę kaip vienerių metų darbo patirtį. Ekspertas privalo bendradarbiauti ir konsultuoti VPS specialistą žodžiu ar raštu. <...> Santaros klinikų darbuotojui, parengusiam paraišką viešajam pirkimui ir turinčiam atlikti šiame skirsnyje nurodytus veiksmus arba gavusiam administracijos nurodymą parengti techninę specifikaciją numatomam atlikti pirkimui atostogaujant ar sergant, šiam darbuotojui pavedamas užduotis turi atlikti padalinio ar skyriaus, kuriame dirba atostogaujantis ar sergantis darbuotojas, vadovas ar kitas vadovo įgaliotas asmuo“. Iki 2020-12-15 SKL pirkimų iniciatorių sąrašas tvirtinamas nebuvo. Nuo 2020-12-16 SKL iniciatoriai skiriami įsakymu⁷⁸, kas antikorpuciniu požiūriu laikytina gerąja teisinio reguliavimo praktika.

Nuo 2020-12-16 patvirtinus Santaros klinikų iniciatorių sąrašą vidaus teisės aktu, galiojantis teisinis reguliavimas įpareigojo visus Santaros klinikos Generalinio direktoriaus paskirtus pirkimo iniciatorius prieš pradėdant vykdyti iniciatoriaus funkcijas, pateikti, patikslinti privačių interesų deklaracijas, pasirašyti nešališkumo deklaracijas ir konfidencialumo pasižadėjimą, be to iniciatoriai įpareigoti užtikrinti, kad visi jų pasitelkiami darbuotojai dalyvaujantys pirkimo procedūroje ar galintys daryti įtaką pirkimo procedūros rezultatams⁷⁹ prieš vykdamas pavestas funkcijas deklaruotų privačius interesus ir pasirašytų nešališkumo (sąžiningumo) deklaracijas ir konfidencialumo pasižadėjimą. Tai antikorpuciniu požiūriu taip pat laikytina gerąja teisinio reguliavimo praktika, išskyrus vieną trūkumą:

⁷⁸Iniciatorių sąrašas patvirtintas Santaros klinikų Generalinio direktoriaus 2020-12-16 įsakymu Nr. 1226.

⁷⁹ Iki 2021-01-13 – tik VPK nariai, Nuo 2021-01-14 – VPK nariai, pirkimų organizatoriai, ekspertai ir pirkimų iniciatoriai.

1. Neaiškus teisinis faktas (sprendimas), kada ir kaip pasitelktas specialių žinių turintis darbuotojas tampa ekspertu, kaip turi būti įformintas pavedimas ir nuo kada jam atsiranda pareiga kaip ekspertui pirkime patikslinti privačių interesų deklaraciją, pasirašyti nešališkumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą. Pirkimų tvarkoje nustatyta sąlyga: „*Vykdamas sudėtingus pirkimus ar atvejais, kuomet kvalifikaciniai reikalavimai yra specifiniai ir VPS specialistai, VPK narys negali patikimai įvertinti tiekėjų kvalifikacijos atitikties nustatytiems reikalavimams, tiekėjų kvalifikacijos atitikimo nustatytiems reikalavimams įvertinimas gali būti pavestas ekspertui*“ aiškiai nenurodo, kad ekspertui taip pat gali būti pavesta įvertinti ne tik tiekėjų kvalifikacijos atitikimą nustatytiems reikalavimams, tačiau taip pat ir jų pasiūlymų atitiktį pirkimo sąlygose nustatytiems reikalavimams. Esant neapibrėžtam darbuotojo tapimo ekspertu momentui, priimant sprendimus pirkimų procedūrose gali dalyvauti darbuotojai, turintys specialių žinių, kurie teiks žodžiu ar raštu konsultacijas galėdami būti šališkais.

Nurodyti interesų konflikto prevencijos teisinio reguliavimo Analizės subjektuose trūkumai ir korupcijos rizikos veiksniai, sudaro palankias sąlygas ir galimybę pasireikšti galimiems interesų konfliktams ir neskaidriems ryšiams su skirtingais prekių pirkimo naudos gavėjais, kurie nėra deklaruojami ir tinkamai kontroliuojami Analizuojamose ASPĮ, todėl didina korupcijos pasireiškimo tikimybę rengiantis ir vykdant pirkimus.

Atlikę korupcijos rizikos analizę, nustatėme, kad Analizės subjektų darbuotojai, galintys daryti įtaką pirkimo procedūrų rezultatams, gali įgyti ir turėti įvairių formų finansinį, ekonominį ar kitokį interesą šiomis formomis, kurių sąrašas nebaigtinis:

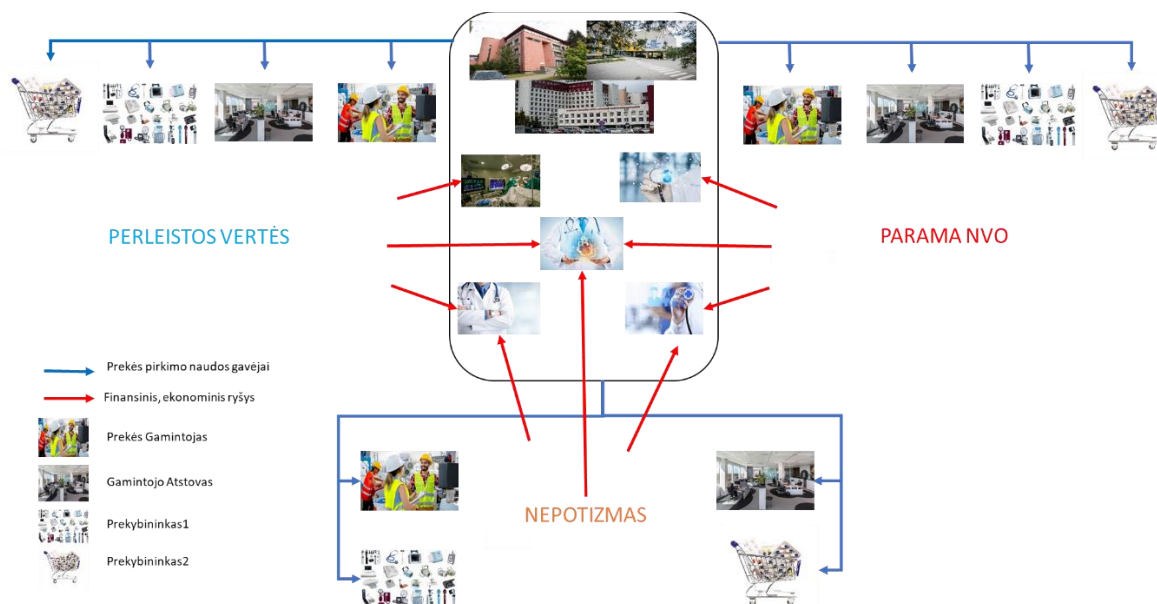
1. per pirkimo naudos gavėjų darbuotojų artimos giminystės ir svainystės ryšius su perkančiosios organizacijos darbuotojais (nepotizmas);
2. pirkimo naudos gavėjams teikiant paramą darbuotojų, galinčių daryti įtaką pirkimų procedūrų rezultatams, vadovaujamos asociacijoms ar nevyriausybinėms organizacijoms (toliau – NVO)⁸⁰;

⁸⁰ AAŽV 2021 m. atliko tyrimą ir nustatė, kad kai kurie sveikatos priežiūros specialistai, pirkimų atsakingi darbuotojai, dažnai vadovauja NVO, kurioms paramą teikia tiekėjai. Sprendimus dėl gautos paramos panaudojimo NVO veikloje priima NVO vadovai ir steigėjai. Nustatyta, kad NVO moka atlyginimą vadovams, nuomoja automobilius, kuriais naudojasi tiek vadovai tiek ir jiems artimi asmenys, apmoka kurą, sumoka honorarus už dalyvavimą renginyje, apmoka keliones, komandiruotes dalyvavimui užsienyje organizuojamuose renginiuose ir pan.

STT 2022 m. atliko Korupcijos rizikos analizę Valstybinės ligonių kasų prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos ir kai kurių asmens sveikatos priežiūros įstaigų, kurios teikia sąnarių endoprotezavimo paslaugas Visų rūšių ir lokalizacijų sąnarių endoprotezų, jų komponentų techninių specifikacijų rengimo veiklos srityje ir nustatė, kad pirkimuose dalyvaujantys asmens sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojai taip pat yra ir NVO vadovai, tačiau šio intereso nedeklaruoja ir dalyvauja priimant sprendimus pirkimuose. Korupcijos rizikos analizės 2022-01-27 išvada Nr. 4-01-647, prieiga internete: <https://www.stt.lt/korupcijos-prevencija/korupcijos-rizikos-analizes/atliktos-korupcijos-rizikos-analizes/7471/act1034>

3. pirkimo naudos gavėjams teikiant perleistas vertes darbuotojams, galintiems daryti įtaką pirkimų procedūrų rezultatams ir jų artimiems asmenims (sveikatos priežiūros specialistams)⁸¹;

Analizės subjektų pirkimo darbuotojų ir prekių pirkimo naudos gavėjų interesų formos (8 pav.)

Atlikę Analizės subjektų atrinktų pirkimų dokumentų vertinimą ir patikrinę Analizės subjektų darbuotojų artimos giminystės, svainystės ryšius su tiekėjų darbuotojais valstybės registruose, taip pat viešai skelbiamas darbuotojams tiekėjų suteiktas deklarotas perleistas vertes ir darbuotojų, vadovaujančių NVO, kurių finansiniai rėmėjai ir paramos davėjai yra tiekėjai, ryšius su Analizės subjektų darbuotojais, kurie vykdydami savo funkcijas ar pavedimus gali daryti įtaką pirkimo procedūros rezultatams, nustatėme šiuos korupcijos rizikos veiksnius:

1. Kai kurie pirkimų procedūrose sprendimus rengiantys ir priimančios darbuotojai turi tiesioginį ar netiesioginį finansinį, ekonominį ar kitokį suinteresuotumą pirkimuose, dalyvauja rengiant ar priimant sprendimus pirkimuose dėl pirkimo naudos gavėjų su kuriais turi artimos giminystės, svainystės finansinių, ekonominių ar kitokių ryšių:

1.1. Nacionaliniame vėžio institute, pavyzdžiui:

1.1.1. Vadovaujantis pareigas einantis darbuotojas, turintis įgaliojimus tvirtinti pirkimų paraiškas (toliau – NVI darbuotojas Nr. 1)⁸² patvirtino 2020 m. Etanolio, Kalcio karbonato pirkimo

⁸¹ Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 2 straipsnio 31¹ dalyje nustatyta, kad „perleista vertė – vaistinio preparato registruotojo ar jo atstovo tiesiogiai ar netiesiogiai perleistos vertės gavėjui suteikta piniginė vertė arba ja išreiškiama natūrinė nauda“, o 2 straipsnio 312 dalyje nustatyta, kad „perleistos vertės gavėjas – sveikatos priežiūros ar farmacijos specialistas, asmens sveikatos priežiūros įstaiga, juridinis asmuo, atstovaujantis sveikatos priežiūros ar farmacijos specialistų ar asmens sveikatos priežiūros įstaigų interesams“.

⁸² Visi toliau šioje išvadoje nurodomi Analizės subjektų darbuotojų asmens duomenys STT yra žinomi, tačiau šioje išvadoje neatskleidžiami dėl asmens duomenų apsaugos

Nr. 469436, 2020 m. Kartinių vaistų 2021 m. pirkimo Nr. 519475, 2020 m. Centrifugos pirkimo (mažos vertės neskelbiamas, paraiškos Nr. V50-698), 2021 m. Diagnostinių reagentų pirkimo Nr. 565878, Laboratorinių reagentų pirkimo pagal anksčiau sudarytas preliminarias sutartis (paraiškos Nr. V50-96, V50-4303 ir V50-671), 2021 m. Laboratorinių reagentų pirkimo (paraiškos Nr. V50-411) paraiškas⁸³. Minėtuose pirkimuose vieno tiekėjo pirkimus laimėjo tiekėjai UAB „Gintarinė vaistinė“ UAB „Roche Lietuva“, ir UAB „Thermo Fisher Scientific Baltic“.

Nustatyti šie darbuotojo Nr. 1 finansiniai ekonominiai ir giminystės ryšiai su tiekėjais, dalyvavusiais minėtuose pirkimuose:

NVI darbuotojas Nr. 1 2020 m. užėmė vadovaujančias pareigas Lietuvos onkologų draugijoje. VMI teikiamų paramos davėjų ataskaitų duomenimis Lietuvos onkologų draugijai finansinę paramą 2020-2021 m. teikė tiekėjai: UAB „Gintarinė vaistinė“ (3800 Eur.) ir UAB „Roche Lietuva“ (6200 Eur.).

NVI darbuotojo Nr. 1 sutuoktinio sūnus dirbo tiekėjo įmonėje UAB „Thermo Fisher Scientific Baltic“, kuris yra gamintojo „Thermo Fisher“ diagnostinių reagentų distributorius (naudos gavėjas).

NVI darbuotojas Nr. 1 priimdamas sprendimus rengiantis šiems pirkimams – tvirtindamas jų paraiškas, technines specifikacijas ir kitus reikalavimus, turėjo finansinį, ekonominį ar kitokio pobūdžio suinteresuotumą dėl jo pareigų Lietuvos onkologų draugijoje, jos gaunamos finansinės paramos iš tiekėjų UAB „Gintarinė vaistinė“ ir UAB „Roche Lietuva“, kurie nuolatos dalyvauja viešuosiuose pirkimuose NVI ir yra potencialūs galimi tiekėjai. Taip pat, tvirtindamas pirkimo paraišką, kuriame dalyvavo ir laimėjo vienas tiekėjas UAB „Thermo Fisher Scientific Baltic“, NVI darbuotojas Nr. 1 žinojo, kad jo sutuoktinio sūnus dirba diagnostinių reagentų tiekėjo UAB „Thermo Fisher Scientific Baltic“ įmonėje, su kuria NVI 2017 m. yra sudaręs preliminarią diagnostinių reagentų sutartį⁸⁴, todėl gali kilti interesų konfliktas, ir turėjo teisės aktuose nustatytą pareigą

⁸³ STT pastaba: pirkimo paraiškos tvirtinimas, yra vienas iš svarbiausių sprendimų visame pirkimo procese, kuriuo patvirtinami techniniai, kokybės, kvalifikacijos ir kiti būtini reikalavimai keliami konkrečiam pirkimui ir pirkimo sąlygos, kuriais gali būti dirbtinai ribojama konkurencija arba jie pritaikomi vienam tiekėjui ar jų grupei. Po paraiškos patvirtinimo pirkimo sąlygų keisti nenutraukus pirkimo nebegalima, o tiekėjai neatitinkantys šių reikalavimų netenka teisės dalyvauti pirkime, todėl vertintina, kad pirkimo paraiškos patvirtinimas yra faktas, kuris turi teisinės pasekmes ir daro lemiamą įtaką viso pirkimo rezultatams.

⁸⁴ NVI pirkimų paraiškose, kurių tvirtino NVI darbuotojas Nr. 1 nenurodyta, kad tiekėjai UAB „Gintarinė vaistinė“ UAB „Roche Lietuva“, ir UAB „Thermo Fisher Scientific Baltic“ yra potencialūs rinkoje veikiantys tiekėjai, galintys pateikti pasiūlymus pirkime, tačiau NVI darbuotojas Nr. 1 turėjo bendrą rūpestingumo ir atidumo pareigą, todėl galėjo numatyti, kad jo ryšiai su nurodytomis farmacijos kompanijomis ir tiekėjais gali sukelti interesų konfliktą arba abejones pirkimų skaidrumu ir nešališkumu tvirtinant pirkimų, kuriuose šie tiekėjai anksčiau dalyvavo ir yra dažni NVI tiekėjai arba su jais yra sudarytos galiojančios preliminarios sutartys dėl diagnostinių reagentų tiekimo. STT pastaba: VPT teikiamų ataskaitų duomenimis, 2019-2022 m. UAB „Roche Lietuva“ NVI laimėjo 4 laboratorinių ir diagnostikos reagentų pirkimų už daugiau nei 1,5 mln. Eur., 2019 m. UAB „Thermo Fisher Scientific Baltic“ laimėjo pirkimą preliminariai sutarčiai sudaryti 36 mėn. trukmės už maksimalią sumą 160 000 Eur., o UAB „Gintarinė vaistinė“ 2017 m. laimėjo to paties objekto kartinių vaistų pirkimą NVI už didesnę kaip 25 000 Eur.

patikslinti savo privačių interesų deklaraciją, kurioje nurodyti šiuos interesų konfliktą galinčius sukelti ryšius, raštu pranešti apie galimą interesų konfliktą ir nusišalinti arba būti nušalintu, tačiau dalyvavo priimant sprendimus turinčius įtaką pirkimo procedūrų rezultatui, nuo sprendimų dėl šių tiekėjų nenusišalino ir nebuvo nušalintas. Taip pat nustatėme, kad NVI darbuotojas Nr. 1 analizuojamu laikotarpiu apskritai nebuvo pasirašęs nešališkumo deklaracijos ir konfidencialumo pasižadėjimo, todėl neturėjo teisės dalyvauti priimant su pirkimais susijusius sprendimus ir negalėjo tvirtinti pirkimų paraiškų. NVI darbuotojas Nr. 1 pateikė privačių interesų deklaraciją, tačiau privatus interesai su šiais tiekėjais PI deklaracijoje nenurodyti⁸⁵.

1.1.2. NVI vadovaujantis pareigas einantis darbuotojas (toliau NVI darbuotojas Nr. 2) buvo iniciatorius 2021 m. Diagnostinių reagentų pirkime Nr. 565878 ir 2021 m. Laboratorinių reagentų mažos vertės neskelbiamame pirkime (paraiškos Nr. V50-411), kuriuose vieno tiekėjo pirkimus visose dalyse laimėjo UAB „Roche Lietuva“, su šiuo tiekėju sudaryta pirkimo sutarčių už daugiau nei 150 000 Eur.

Nustatėme, kad VVKT skelbiamais duomenimis NVI darbuotojas Nr. 2 2020-2021 m. gavo perleistų verčių iš tiekėjo UAB „Roche Lietuva“ (tiekėjas UAB „Roche Lietuva“ apmokėjo Profesinių (mokslinių) renginių, kuriuose dalyvavo kaip specialistas kvalifikacijos kėlimo tikslu, registracijos mokesčius 2020 m. – 226,76 Eur., 2021 m. – 514 Eur.).

NVI darbuotojas Nr. 2 būdamas pirkimų iniciatoriumi, rengdamas paraiškas, technines specifikacijas ir kitus reikalavimus turėjo finansinį, ekonominį ar kitokio pobūdžio suinteresuotumą dėl gautų perleistų verčių iš tiekėjo UAB „Roche Lietuva“ ir teisės aktuose nustatyta pareigą pateikti ar patikslinti savo privačių interesų deklaraciją, kurioje nurodyti šį ryšį su tiekėju UAB „Roche Lietuva“, o priimant sprendimus minėtuose pirkimuose nusišalinti arba būti nušalintas, tačiau interesų nedeclaravo, nenusišalino ir nebuvo nušalintas.

1.1.3. NVI struktūrinio padalinio vadovas (toliau – NVI darbuotojas Nr. 3) mažos vertės skelbiamos apklausos būdu vykdytame Žingsniuoklio ir stabilizatoriaus pirkime Nr. 496839 buvo paskirtas ekspertu (2020-03-04 įsakymas Nr. R8-95) ir vertino tiekėjo UAB „Skirgesa“ pateiktą pasiūlymą bei 2020-07-16 teikė eksperto išvadą dėl pateiktų pasiūlymų atitikties pirkimo techninėje specifikacijoje nustatytiems reikalavimams (VPK 2020-07-21 protokolas Nr. V31-246), 2021 m. Adatų su orburatoriais pirkime Nr. 556874 NVI darbuotojas Nr. 3 buvo iniciatorius, rengė paraišką, techninę specifikaciją, kitus reikalavimus (paraiška Nr. V50-422), taip pat buvo ekspertas ir vertino UAB „Tradintek“ pateikto pasiūlymo dėl 1 dalies Adatos su orburatoriais atitiktį jo paties rengtai

⁸⁵ Tikrinta PINREG 2022-10-29.

techninei specifikacijai šiame pirkime⁸⁶. Nurodytus vieno tiekėjo pirkimus laimėjo UAB „Skirgesa“ sudariusi sutartį už 35 400 Eur. su PVM ir UAB „Tradintek“ už 9 474,30 Eur. su PVM..

Nustatėme, kad 2020-2021 m. NVI darbuotojas Nr. 3 buvo Onkologijos srityje dirbančių draugijų asociacijos, kuriai paramą 2020-2021 m. teikė UAB „Skirgesa“ (2000 Eur.) ir UAB „Tradintek“ (7000 Eur.) vadovas. NVI darbuotojas Nr. 3, būdamas pirkimų iniciatoriumi rengdamas paraiškas, technines specifikacijas ir kitus reikalavimus turėjo finansinį, ekonominį ar kitokio pobūdžio suinteresuotumą dėl jo vadovaujamos Onkologijos srityje dirbančių draugijų asociacijos gaunamos finansinės paramos iš tiekėjų UAB „Skirgesa“ ir UAB „Tradintek“, teisės aktuose nustatytą pareigą pateikti ar patikslinti savo privačių interesų deklaraciją, kurioje nurodyti šį ryšį su tiekėjais UAB „Skirgesa“ ir UAB „Tradintek“, o priimant sprendimus minėtuose pirkimuose nusišalinti arba būti nušalintas, tačiau interesų nedeklaravo, nuo sprendimų dėl šių tiekėjų nenusišalino ir nebuvo nušalintas. NVI darbuotojas Nr. 3 nešališkumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą pasirašė 2020-06-11 ir 2021-01-12

1.2. Žalgirio klinikoje, pavyzdžiui:

1.2.1. VPK narys, ŽKL struktūrinio padalinio vadovas (toliau – ŽKL VPK narys) 2020-03-05 ir 2020-03-10 dalyvavo VPK svarstant UAB „Limedika“ ir UAB „Armila“ pasiūlymus tarptautinio atviro konkurso būdu vykdyto Farmacijos produktų pirkimo Nr. 470346 4, 18 ir 21 pirkimo dalyse, kuriose abu tiekėjai siūlė gamintojo „Pfizer“ gaminamus vaistinius preparatus Unasynum 375mg N12(Pfizer), Lincocin 500mg N20 (Pfizer) ir Solu-Medrol 40mg 1ml (Pfizer)⁸⁷ ir balsavo už pasiūlymų atitiktį reikalavimams ir tiekėjų pateiktų pasiūlymų minėtose dalyse eilės sudarymą. Pirkimo 4 dalyje laimėjo UAB „Limedika“ ir tiekėjo pasiūlytas gamintojo „Pfizer“ vaistinis preparatas, o pirkimo 18 dalyje laimėjo UAB „Armila“ ir tiekėjo pasiūlytas gamintojo „Pfizer“ vaistinis preparatas.

VVKT duomenimis ŽKL VPK nario sutuoktinis 2020 m. gavo perleistų verčių iš vaistinio preparato registruotojo „Pfizer“, kuris apmokėjo Profesinių (mokslinių) renginių, kuriuose dalyvavo specialistas kvalifikacijos kėlimo tikslu, registracijos mokesčius (175 Eur.). ŽKL VPK narys nešališkumo deklaraciją pasirašė 2019-09-23. Taip pat deklaravo privačius interesus kaip VPK narys, tačiau joje nenurodė savo interesų su gamintoju UAB „Pfizer“.

ŽKL VPK narys, galimai turėdamas finansinį, ekonominį suinteresuotumą dėl jo sutuoktiniui vaistinių preparatų gamintojo Pfizer perleistų verčių, dalyvaujant VPK darbe paaiškėjęs, kad tiekėjai siūlo vaistų gamintojo Pfizer vaistinius preparatus, turėjo patikslinti privačių interesų deklaraciją, nurodyti ryšį su vaistų gamintoju Pfizer ir nusišalinti nuo sprendimo VPK, svarstant

⁸⁶ NVI VPK 2021-08-23 protokole Nr. V31-318.

⁸⁷ ŽKL VPK protokolai 2020-03-05 Nr. 12-50 ir 2020-03-10 Nr.12-53.

tiekėjų pateiktus pasiūlymus, kuriuose siūloma įsigyti vaistinių preparatų registruotojo „Pfizer“ gaminamus vaistus.

1.3. Santaros klinikose, pavyzdžiui:

1.3.1. SKL struktūrinio padalinio vadovas (toliau – SKL darbuotojas Nr. 1) buvo ekspertas tarptautiniame atviro konkurso būdu vykdytame Medicininės įrangos įsigijimo (rentgeno aparatas skaitmeninis stacionarus 3 darbo vietų, 1 vnt.; mobilus chirurginis rentgeno aparatas su C lanku, 1 vnt. ir kita įranga) pirkimo Nr. 516272 4 dalyje, Artroskopinės įrangos komplekto pirkime – vertino 3 tiekėjų UAB „Biomedika“, UAB „Bonameda“ ir UAB „Osteca“ pateiktų pasiūlymų atitikti pirkimo reikalavimams⁸⁸, taip pat teikė išvadą nagrinėjant UAB „Bonameda“ pretenziją dėl UAB „Osteca“ pasiūlymo ir prašymo panaikinti sprendimą dėl laimėtojo 4 pirkimo dalyje nustatymo⁸⁹ ir teikė išvadą nagrinėjant UAB „Osteca“ pateiktus paaiškinimus po pretenzijos dėl pasiūlymo atitikimo techninės specifikacijos reikalavimams⁹⁰. Pirkimą Nr. 516272 4 dalyje laimėjo UAB „Osteca“.

Nustatėme, kad sprendimo pirkimo procedūrose priėmimo metu SKL darbuotojas Nr. 1 užėmė vadovaujančias pareigas Lietuvos ortopedų traumatologų draugijoje, kuriai 2019-2020 m. finansinę paramą teikė UAB „Biomedika“ (600 Eur.) ir UAB „Osteca“ (10 430 Eur.). SKL darbuotojas Nr. 1, būdamas paskirtu ekspertu pirkime, turėjo finansinį, ekonominį ar kitokio pobūdžio suinteresuotumą dėl jo pareigų Lietuvos ortopedų traumatologų draugijoje, jos gaunamos finansinės paramos iš tiekėjų UAB „Biomedika“ ir UAB „Osteca“, ir teisės aktuose nustatytą pareigą pateikti ar patikslinti savo privačių interesų deklaraciją, kurioje nurodyti šį ryšį, o priimant sprendimus minėtuose pirkimuose, nedelsiant raštu pranešti apie galimą interesų konfliktą nešališkumo deklaracijoje nustatyta tvarka pirkime ir nusišalinti arba būti nušalintu, tačiau interesų su tiekėjais privačių interesų deklaracijoje nedeklaravo, nuo sprendimų dėl šių tiekėjų nenusišalino ir nebuvo nušalintas. SKL darbuotojas Nr. 1 nešališkumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą pasirašė 2020-03-23.

1.3.2. SKL struktūrinio padalinio vadovas (toliau – SKL darbuotojas Nr. 2) 2020-2021 m. buvo pirkimo iniciatorius ir (ar) dalyvavo rengiant tarptautinių ir supaprastintų pirkimų atviro konkurso būdu vykdytų diagnostinių reagentų pirkimų paraiškas ir reikalavimus ir jas vizavo: 2020 m. Skubaus imunohistochemijos bazinio reagento pirkime Nr. 468482, kurį laimėjo tiekėjas UAB „Roche Lietuva“, 2020 m. Reagentų skirtų molekuliniais tyrimams pirkime Nr. 474737, kurį laimėjo tiekėjas UAB „Roche Lietuva“, 2020 m. Diagnostinių reagentų, skirtų molekuliniais citogenetiniams tyrimams (FISH), kurį laimėjo tiekėjas UAB „Diagnostinės sistemos“, 2020 m.

⁸⁸ SKL VPK 2020-11-13 protokolas Nr. 20VPK-4736, VPK 2020-11-13 protokolas Nr. 20VPK-4491.

⁸⁹ SKL VPK 2020-11-23 protokolas Nr. 20VPK-4652.

⁹⁰ SKL VPK 2020-11-26 protokolas Nr. 20VPK-4725.

Reagentų ir pagalbinių priemonių Biochemijos laboratorijai pirkime Nr. 481264, kurį laimėjo tiekėjas UAB „Diagnostinės sistemos“ pasiūlęs įsigyti gamintojo „Roche“ diagnostinius reagentus, 2020 m. Reagentų ir pagalbinių priemonių Biochemijos laboratorijai pirkime Nr. 479220, kurį laimėjo tiekėjas UAB „Mediq“, pasiūlęs įsigyti diagnostinių reagentų gamintojo „Roche“ diagnostinius reagentus, 2020 m. Imunohistocheminių tyrimų bazinių reagentų kartu su įrangos įsigijimu panaudos būdu pirkime Nr. 477160, kurį laimėjo tiekėjas UAB „Roche Lietuva“, 2020 m. Reagentų ir pagalbinių priemonių Vaikų ligų diagnostikos laboratorijai su prietaisais panaudai pirkime Nr. 501369, kurį laimėjo tiekėjai UAB „Roche Lietuva“, UAB „Vitrolab“, UAB „Diagnostinės sistemos“ ir UAB „Diamedica“, 2021 m. Reagentų ir pagalbinių priemonių kiekybiniam antikūnų prieš SARS CoV-2 tyrimo pirkime Nr. 535375, kurį laimėjo tiekėjas UAB Diagnostinės sistemos. Iš jų daugumą pirkimų šie tiekėjai laimėjo be konkurencijos dalyvaudami vieno tiekėjo pirkimuose.

Nustatėme, kad SKL darbuotojas Nr. 2 2020-2021 m. dalyvaudamas pirkimuose ir vizuodamas pirkimų paraiškas, užėmė vadovaujančias pareigas Lietuvos laboratorinės medicinos draugijoje, kuriai finansinę paramą 2019-2021 m. teikė tiekėjai diagnostinių reagentų pirkimų laimėtojai UAB „Roche Lietuva“ (14 499 Eur.), UAB „Diagnostinės sistemos“ (29 690 Eur.), UAB „Diamedica“ (9 263 Eur.), UAB „Vitrolab“ (4 030 Eur.). SKL darbuotojas Nr. 2, būdamas iniciatoriumi ir (ar) vizuodamas paraiškas, technines specifikacijas ir kitus reikalavimus, turėjo finansinį, ekonominį ar kitokio pobūdžio suinteresuotumą dėl jo užimamų pareigų Lietuvos laboratorinės medicinos draugijoje, jos gaunamos finansinės paramos iš tiekėjų UAB „Roche Lietuva“, UAB „Diagnostinės sistemos“, UAB „Diamedica“ ir UAB „Vitrolab“⁹¹, ir turėjo teisės aktuose nustatytą pareigą kaip iniciatorius ir struktūrinio padalinio vadovas patikslinti savo privačių interesų deklaraciją, kurioje nurodyti šiuos interesų konfliktą galinčius sukelti ryšius, nedelsiant raštu pranešti apie galimą interesų konfliktą ir nusišalinti arba būti nušalintas, tačiau dalyvavo priimant sprendimus, turinčius įtaką pirkimo procedūrų rezultatui, ir interesų su šiais tiekėjais PI deklaracijoje nedeklaravo⁹², nuo sprendimų dėl šių tiekėjų nusišalino ir nebuvo nušalintas. SKL darbuotojas Nr. 2 nešališkumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą pasirašė 2020-01-07 ir pateikė privačių interesų deklaraciją, kurioje interesų su nurodytais tiekėjais nedeklaravo⁹³.

⁹¹ SKL pirkimų paraiškose, kurias vizavo SKL darbuotojas Nr. 2 dažniausiai nenurodyta, kad tiekėjai UAB „Roche Lietuva“, UAB „Diagnostinės sistemos“, UAB „Diamedica“ ir UAB „Vitrolab“ yra potencialūs tiekėjai (išskyrus SKL 2020 m. Skubus imunohistochemijos bazinio reagento pirkimo Nr. 468482 2019-10-07 paraiškoje Nr. 19VR-16446, kurios pastabų skiltyje buvo nurodyta, kad reagentų tiekėjas yra UAB „Roche Lietuva“), tačiau turėjo numatyti, kad jo ryšiai su nurodytais diagnostinių reagentų tiekėjais gali sukelti interesų konfliktą arba abejones pirkimų skaidrumu ir nešališkumu vizuojant pirkimų, kuriuose šie tiekėjai anksčiau dalyvavo ir yra dažni SKL diagnostinių reagentų pirkimų laimėtojai pirkimų paraiškas ir technines specifikacijas. VPT teikiamų sudarytų sutarčių ataskaitų duomenimis, 2019-2021 m. UAB „Roche Lietuva“ SKL laimėjo laboratorinių ir diagnostikos reagentų pirkimų už daugiau nei 2,5 mln. Eur. UAB „Diagnostinės sistemos“ - už daugiau nei 6 mln. Eur., UAB „Diamedica“ – už daugiau nei 7,3 mln. Eur.

⁹² Tikrinta PINREG 2022-10-29.

⁹³ Tikrinta PINREG 2022-10-29.

1.3.3. SKL struktūrinio padalinio vadovas, sveikatos priežiūros specialistas (toliau SKL darbuotojas Nr. 3) 2020 m. buvo pirkimų iniciatorius ir ekspertas 2020 m. tarptautiniame atviro konkurso būdu vykdytame Reagentų ir pagalbinių priemonių oksalatų, uratų nustatymui šlapime greitų testų pirkime Nr. 497135, kurį pirkimo 13 dalyje laimėjo vienas tiekėjas UAB „Vitrolab“, ir 2020 m. tarptautiniame atviro konkurso būdu vykdytame Reagentų ir pagalbinių priemonių vaikų ligų diagnostikos laboratorijai su prietaisais panaudos pirkime Nr. 501369 (9 dalys), kurį vieno tiekėjo pirkimo 3 dalyje laimėjo tiekėjas UAB „Vitrolab“, o 2 dalyje – UAB „Diagnostinės sistemos“. SKL darbuotojas Nr. 3 rengė paraiškas, techninius ir kitus reikalavimus pirkimui Nr. 501369 (2020-04-02 paraiška Nr. 20VR-6329), taip pat kaip ekspertas dalyvavo vertinant tiekėjų UAB „Vitrolab“ ir UAB „Diagnostinės sistemos“ pateiktus pasiūlymus (VPK 2020-09-22 protokolas Nr. 20VPK-3710).

Nustatėme, kad SKL darbuotojas Nr. 3 2020 m. užėmė vadovaujančias pareigas Lietuvos imunologų draugijoje, kuriai paramą 2019-2021 m. teikė UAB „Vitrolab“ (1 500 Eur.) ir UAB „Diagnostinės sistemos“ (5 000 Eur.). SKL darbuotojas Nr. 3, būdamas pirkimų iniciatoriumi, rengdamas paraiškas, technines specifikacijas ir kitus reikalavimus nurodytiems pirkimams ir kaip ekspertas vertindamas tiekėjų UAB „Vitrolab“ ir UAB „Diagnostinės sistemos“ pateiktus pasiūlymus, turėjo finansinį, ekonominį ar kitokio pobūdžio suinteresuotumą dėl jo užimamų pareigų Lietuvos imunologų draugijoje, jos gaunamos finansinės paramos iš tiekėjų UAB „Vitrolab“ ir UAB „Diagnostinės sistemos“, ir teisės aktuose nustatytą pareigą patikslinti savo privačių interesų deklaraciją, kurioje nurodyti šį ryšį su tiekėjais UAB „Vitrolab“ ir UAB „Diagnostinės sistemos“, o priimant sprendimus minėtuose pirkimuose nusišalinti arba būti nušalintam nuo paraiškų ir techninių reikalavimų rengimo ir šių tiekėjų pateiktų pasiūlymų vertinimo, privačių interesų deklaracijoje interesų nedeklaravo⁹⁴, nuo sprendimų dėl šių tiekėjų nenusišalino ir nebuvo nušalintas. SKL darbuotojas Nr. 3 nešališkumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą pasirašė 2020-01-20.

1.3.4. SKL struktūrinio padalinio vadovas, sveikatos priežiūros specialistas (toliau SKL darbuotojas Nr. 4) 2020 m. Skubaus imunohistochemijos bazinio reagento pirkime Nr. 468482 kaip pirkimų ekspertas dalyvavo vertinant tiekėjų UAB „Roche Lietuva“ pateiktą pasiūlymą ir teikė atitikties reikalavimams išvadą⁹⁵. UAB „Roche Lietuva“ laimėjo šį vieno tiekėjo pirkimą. 2020 m. Diagnostinių reagentų, skirtų molekuliniais citogenetiniams tyrimams (FISH) pirkime Nr. 475195, SKL darbuotojas Nr. 4 dalyvavo vertinant tiekėjo UAB „Diagnostinės sistemos“ pateiktą pasiūlymą ir kaip vienas iš ekspertų pasirašė teigiamą atitikties reikalavimams išvadą ekspertų komisijoje⁹⁶, kuris ir laimėjo vieno tiekėjo pirkimą 1 pirkimo dalyje. 2020 m. Imunohistocheminių tyrimų bazinių

⁹⁴ Tikrinta PINREG 2022-11-04.

⁹⁵ SKL VPK 2020-01-16 protokolas Nr. 20VPK-209.

⁹⁶ SKL VPK 2020-05-05 protokolas Nr. 20VPK-1723.

reagentų pirkimas kartu su įrangos įsigijimu panaudos būdu Nr. 477160, SKL darbuotojas Nr. 4 kaip ekspertas dalyvavo vertinant UAB „Roche Lietuva“ pateiktą pasiūlymą ir pasirašė teigiamą atitikties reikalavimams išvadą ekspertų komisijoje⁹⁷. Tiekėjas UAB „Roche Lietuva“ laimėjo šį vieno tiekėjo pirkimą.

Nustatėme, kad SKL darbuotojas Nr. 4 nuo 2020-01-24 užima vadovaujančias pareigas Lietuvos patologijos laborantų asociacijoje, kuriai paramą 2019-2021 m. teikė UAB „Roche Lietuva“ (10 000 Eur.) ir UAB „Diagnostinės sistemos“ (1 900 Eur.). SKL darbuotojas Nr. 4, būdamas ekspertu pirkimuose vertindama tiekėjų UAB „Roche Lietuva“ ir UAB „Diagnostinės sistemos“ pateiktus pasiūlymus pirkimuose turėjo finansinį, ekonominį ar kitokio pobūdžio suinteresuotumą dėl jo užimamų pareigų Lietuvos patologijos laborantų asociacijoje, jos gaunamos finansinės paramos iš tiekėjų UAB „Roche Lietuva“ ir UAB „Diagnostinės sistemos“, ir teisės aktuose nustatytą pareigą patikslinti savo privačių interesų deklaraciją, kurioje nurodyti šį ryšį su tiekėjais UAB „Roche Lietuva“ ir UAB „Diagnostinės sistemos“, o priimant sprendimus minėtuose pirkimuose informuoti apie galimą interesų konfliktą nešališkumo deklaracijoje nustatyta tvarka, nusišalinti arba būti nušalintas nuo šių tiekėjų pateiktų pasiūlymų vertinimo, tačiau interesų deklaracijoje interesų su šiais tiekėjais nenurodė⁹⁸, nuo sprendimų dėl šių tiekėjų nenusišalino ir nebuvo nušalintas. SKL darbuotojas Nr. 4 pasirašė nešališkumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą 2020-01-03.

1.3.5. SKL struktūrinio padalinio vadovas, sveikatos priežiūros specialistas (toliau SKL darbuotojas Nr. 5) buvo iniciatorius 2020 m. tarptautiniame atviro konkurso būdu vykdytame Reagentų ir pagalbinių priemonių Molekulinės medicinos skyriui pirkime Nr. 500470, rengė paraišką ir techninę specifikaciją. 6 pirkimo dalyje Reagentų komplekto nukleorūgščių ir baltymų skyrimui, fermentinėms reakcijoms ir reakcijos produktų apdorojimui vieno tiekėjo pirkimą laimėjo UAB "Thermo Fisher Scientific Baltics".

Nustatėme, kad SKL darbuotojo Nr. 5 sutuoktinis nuo 2011-11-02 dirba tiekėjo įmonėje UAB "Thermo Fisher Scientific Baltics" ir šis ryšys nurodytas privačių interesų deklaracijoje⁹⁹. SKL darbuotojas Nr. 5 būdamas iniciatoriumi, rengdamas paraišką, techninę specifikaciją ir kitus reikalavimus nurodytam pirkimui, turėjo finansinį, ekonominį ar kitokio pobūdžio suinteresuotumą dėl jo sutuoktinio darbo tiekėjo įmonėje UAB "Thermo Fisher Scientific Baltics" ir turėjo teisės aktuose nustatytą pareigą, nedelsiant raštu pranešti apie galimą interesų konfliktą ir nusišalinti arba būti nušalintas, tačiau dalyvavo rengiant paraišką, techninę specifikaciją ir nustatant kitus

⁹⁷ SKL VPK 2020-05-07 protokololas Nr. 20VPK-1779.

⁹⁸ Tikrinta PINREG 2022-11-04.

⁹⁹ Tikrinta PINREG 2022-11-04

reikalavimus diagnostinių reagentų pirkimui, turinčius įtaką pirkimo procedūrų rezultatui¹⁰⁰ ir nuo sprendimo dėl šių tiekėjų nenusišalino ir nebuvo nušalintas. SKL darbuotojas Nr. 5 pasirašė nešališkumo deklaracija ir konfidencialumo pasižadėjimą 2020-01-17.

1.3.6. SKL struktūrinio padalinio vadovas (toliau SKL darbuotojas Nr. 6) 2020 m. dalyvavo rengiant tarptautinio neskelbiamų derybų būdu vykdyto Pacientų dietinio maitinimo paslaugos pirkimo Nr. 492170 paraišką ir rengė techninę specifikaciją (2020-06-03 paraiška Nr. 20VR-11852), kuriame dalyvavo ir vieno tiekėjo pirkimą laimėjo UAB „Skonio Era“.

Nustatėme, kad SKL darbuotojo Nr. 6 sutuoktinio sesuo 2020 m. dirbo vieno tiekėjo pirkimą laimėjusioje tiekėjo UAB „Skonio Era“ įmonėje. Taip pat nustatėme, kad nuo 2021-02-15 SKL darbuotojas Nr. 6 taip pat pradėjo dirbti tiekėjo įmonėje UAB „Skonio Era“, kuris yra SKL tiekėjas ir turi galiojančią dietinio maitinimo paslaugų teikimo sutartį su SKL, kuri buvo sudaryta atlikus pirkimą, kuriam techninę specifikaciją rengė SKL darbuotojas Nr. 6. SKL darbuotojas Nr. 6 prieš tvirtinant (vizuojant) paraišką pasirašė nešališkumo deklaracija ir konfidencialumo pasižadėjimą 2020-05-25 ir pateikė privačių interesų deklaraciją, kurioje nenurodė ryšio su šiuo tiekėju¹⁰¹. SKL darbuotojas Nr. 6 būdamas iniciatoriumi, ir (ar) rengdamas techninę specifikaciją ir vizuodamas pirkimo paraišką ir kitus reikalavimus nurodytam pirkimui, žinojo apie galima interesų konfliktą dėl artimo giminaičio, sutuoktinio sesers darbo šioje įmonėje¹⁰² ir dėl to turėjo finansinį, ekonominį ar kitokio pobūdžio suinteresuotumą ir teisės aktuose nustatytą pareigą nedelsiant raštu pranešti apie galimą interesų konfliktą ir nusišalinti arba būti nušalintas, tačiau dalyvavo rengiant paraišką, techninę specifikaciją ir nustatant kitus reikalavimus pirkimui, kurie turėjo įtaką pirkimo procedūrų rezultatui, ir nuo sprendimo nenusišalino ir nebuvo nušalintas.

¹⁰⁰ SKL pirkimo paraiškoje, kurią rengė SKL darbuotojas Nr. 5 nenurodyta, kad tiekėjas UAB "Thermo Fisher Scientific Baltics" yra potencialus tiekėjas pirkime, tačiau pirkimo iniciatorius galėjo numatyti, kad jo sutuoktinės darbo santykiai su tiekėju UAB "Thermo Fisher Scientific Baltics" gali sukelti interesų konfliktą arba abejones pirkimų skaidrumu ir nešališkumu, žinojo kad tiekėjas yra SKL diagnostinių reagentų pirkimų laimėtojas, todėl taip pat yra galimas ir potencialus šio pirkimo laimėtojas. VPT sutarčių ataskaitų duomenimis Thermo Fisher Scientific Baltics" 2019-2021 m. laimėjo SKL laboratorinių ir diagnostikos reagentų pirkimų už daugiau nei 500 000 Eur.

¹⁰¹ Tikrinta PINREG 2022-11-04.

¹⁰² Pirkimo paraiškoje, kurią rengė SKL darbuotojas Nr. 6 nenurodyta, kad tiekėjas UAB "Skonio Era" yra potencialus tiekėjas pirkime, tačiau techninės specifikacijos rengėjas turėjo numatyti, kad jo sutuoktinės sesers darbo santykiai su tiekėju UAB "Skonio Era", teikiančių tokias paslaugas gali sukelti interesų konfliktą arba abejones pirkimų skaidrumu ir nešališkumu. VPT duomenimis, tiekėjas UAB "Skonio Era" 2019 m. laimėjo 3 pacientų dietinio maitinimo pirkimus ir sudarė sutarčių su SKL už 3 798 672 Eur. 2020 m. su SKL sudarė sutarčių už 8.863.858 Eur. Taip pat 2020 m. laimėjo pirkimus Nacionaliniame vėžio institute. Anksčiau tiekėjas yra laimėjęs pirkimus ir teikia dietinio maitinimo paslaugas ne tik SKL ir NVI, bet ir, VšĮ Trakų ligoninei, VšĮ Alytaus medicininės reabilitacijos ir sporto centrui (Šaltinis: https://rekvizitai.vz.lt/imone/skonio_era/konkursai/). Abejones šio pirkimo skaidrumu sustiprina ir tai, kad darbuotojas, kuris rengė techninę specifikaciją ir dalyvavo nustatant kitus reikalavimus, dar galiojant tiekimo sutarčiai ir dirbdamas SKL papildomai įsidarbino ir šį pirkimą laimėjusio tiekėjo UAB „Skonio Era“ įmonėje nuo 2021-02-15. O tiekėjas UAB „Skonio Era“ 2021 m. toliau laimi nekonkurencingus didelės vertės pirkimus kitose asmens sveikatos priežiūros įstaigose: 2021 m. tiekėjas UAB „Skonio Era“ laimėjo pirkimus ir kitame Analizės subjekte – Nacionaliniame vėžio institute.

2. Galima interesų konflikto situacija, kai sveikatos priežiūros specialistai, dalyvaujantys priimant sprendimus pirkimų procedūrose, gali turėti finansinį, ekonominį ar kitokio pobūdžio suinteresuotumą dėl gautų perleistų verčių iš vaistinių medžiagų ir diagnostinių reagentų gamintojų ar jų atstovų dėl jiems suteiktų perleistų verčių ir dalyvauti priimant sprendimus pirkimuose, kuriuose siūloma įsigyti šių gamintojų prekių.

VVKT skelbiamais perleistų verčių duomenimis¹⁰³ kai kuriose Analizuojamose ASPĮ dirbantys sveikatos priežiūros specialistai, kurie dalyvauja pirkimų procedūrose, 2020-2021 m. iš skirtingų vaistinių preparatų gamintojų, tokių vaistinių preparatų ir diagnostinių reagentų gamintojų kaip Berlin Chemie Menarini, Roche, Johnson&Johnson, Ipsen Pharma SAS, Merck Serono, Merck Sharp&Dohme, Novartis, Servier Pharma, Sanofi Aventis ir kitų gavo perleistų verčių, tačiau šių interesų nedeklaruoja¹⁰⁴.

Pažymėtina, kad visos šiame skirsnyje pateiktos pastabos dėl galimų interesų konflikto ir korupcijos rizikos veiksnių glaudžiai susijusios su KRA nustatyta korupcijos rizikos veiksniu, kad ASPĮ atlikdamos rinkos tyrimą nenustato potencialių medicinos prekių gamintojų, jų atstovų Lietuvos rinkoje ir neįvardina jų pirkimų paraiškose ar kituose vidiniuose dokumentuose prieš pradėdant pirkimą, todėl interesų konfliktų su visais pirkimų naudos gavėjais dažnai tiesiog neįmanoma nustatyti ir kontroliuoti.

Išvada: Analizuojamų ASPĮ darbuotojai, galintys daryti įtaką sprendimams pirkimo procedūrose, nėra pakankamai informuoti, įpareigoti ir nemato pareigos pranešti apie galimą interesų konfliktą ne tik su pirkimo dalyviu, bet ir su perkamos prekės gamintoju ar jo įgaliotu atstovu. Analizuojamose ASPĮ netinkama arba nepakankamai vykdoma interesų konfliktų pirkimuose prevencija sudaro palankias sąlygas neformaliems pirkimo naudos gavėjų, ypač vaistinių medžiagų, diagnostinių ir laboratorinių reagentų gamintojų, jų distributorių Lietuvos rinkoje, kurie nėra pirkimų dalyviai, ir ASPĮ darbuotojų neformaliems susitarimams rengiant reikalavimus pirkimui.

PASIŪLYMAI:

11. VISOMS ANALIZUOJAMOMS ASPĮ:

¹⁰³ Valstybinės vaistų kontrolės tarybos ataskaitos apie perleistas vertes fiziniams asmenims 2020-2021 m. Prieiga internete: <https://www.vvkt.lt/index.php?1987515645>.

¹⁰⁴ **STT pastaba:** Galima rizika yra tai, kad Analizės subjektuose vaistinių preparatų ir diagnostinių reagentų pirkimuose gali kilti nekontroliuojami darbuotojų, dalyvaujančių pirkimuose ir galinčių daryti įtaką pirkimo procedūrų rezultatams, interesų konfliktai su vaistinių preparatų ir diagnostinių reagentų gamintojais arba jų atstovais dėl sveikatos priežiūros specialistų ar jų sutuoktinių, partnerių gaunamų perleistų verčių ir dėl to gali atsirasti darbuotojo, dalyvaujančio pirkimų procedūrose, finansinis ekonominis ar kitoks suinteresuotumas, kuris kelia korupcijos regimybę pirkimuose.

11.1. Pirkimo dokumentuose nustatyti reikalavimą pirkimo dalyviams atskirai nurodyti pasiūlyme nurodomos prekės gamintoją ir (ar) jo įgaliotą atstovą arba kitą tiekėją (juridinį ar fizinį asmenį), jeigu pirkimo dalyvis iš kito tiekėjo įsigyja prekes, kurias nurodo pasiūlyme.

11.2. Išaiškinti ir teikti išankstines rekomendacijas pirkimo procedūrose dalyvaujantiems darbuotojams, kad bet kokia forma jiems ar jų artimiems asmenims:

11.2.1. vadovaujant asociacijai ar NVO, kurioms paramą teikia tiekėjas pirkimo dalyvis arba siūlomų prekių gamintojas, paaiškėjus, kad pirkime kaip pirkimo dalyvis arba kaip siūlomų prekių gamintojas dalyvauja asmuo, kuris suteikė paramą jų vadovaujamos asociacijoms ar NVO, turi informuoti apie tai atsakingus asmenis ir nusišalinti nuo sprendimų pirkime priėmimo;

11.2.2. gavus perleistas vertes iš bet kokio asmens ir bet kokia forma dalyvaujant pirkimų procedūrose paaiškėjus, kad pirkime kaip pirkimo dalyvis arba kaip siūlomų prekių gamintojas dalyvauja asmuo, kuris suteikė perleistas vertes, atsiranda nešališkumo deklaracijoje nurodyta pareiga informuoti apie tai atsakingus asmenis ir nusišalinti nuo sprendimų pirkime priėmimo.

11.3. Atlikti interesų konflikto prevencijos pareigų vykdymo patikrinimą ir nustatyti ar šiame išvados skirsnyje nurodytuose pirkimuose priimant sprendimus dalyvavę darbuotojai tinkamai vykdė savo pareigas pranešti, deklaruoti apie interesus ir nusišalinti. Nustačius pažeidimus, perduoti informaciją atsakingoms institucijoms.

11.4. Įpareigoti pasirašyti nešališkumo deklaracijas ir konfidencialumo pasižadėjimą visus darbuotojus, kurie neprivalo VPIDĮ nustatyta tvarka deklaruoti interesus, tačiau bet kokia forma dalyvauja vykdant pirkimo procedūras (pasirašė, derino, vizavo, tvirtino dokumentus).

11.5. Paskirti ekspertus pirkime prieš skelbiant pirkimą ir nurodyti juos vidiniuose dokumentuose rengiantis pirkimui arba sudaryti ir tvarkyti paskirtų ekspertų sąrašą (vardas pavardė, einamos pareigos, atsakomybės sritis arba pirkimo paraiškos numeris (neskelbiamuose pirkimuose), pirkimo CVPIS numeris (skelbiamuose pirkimuose), kuriame nurodyti ekspertai įgalioti teikti išvadas dėl tiekėjų pateiktų pasiūlymų.

12. NACIONALINIAM VĖŽIO INSTITUTUI:

12.1. Pirkimo iniciatorius skirti įstaigos vadovo sprendimu, patvirtinti bei tvarkyti paskirtų pirkimo iniciatorių sąrašą (vardas pavardė, einamos pareigos, inicijuojamo pirkimo objekto apibūdinimas).

12.2. Nustatyti pirkimo iniciatoriams analogiškas interesų konfliktų prevencijos pareigas kaip VPK nariams ir ekspertams.

13. ŽALGIRIO KLINIKAI:

13.1. Pirkimo iniciatorius skirti įstaigos vadovo sprendimu, patvirtinti bei tvarkyti paskirtų pirkimo iniciatorių sąrašą (vardas pavardė, einamos pareigos, inicijuojamo pirkimo objekto apibūdinimas).

14. SANTAROS KLINIKOMS:

14.1. Ekspertus, dalyvaujančius pirkimo procedūrose, skirti įstaigos vadovo sprendimu, nustatyti ekspertų įgaliojimus vertinti tiekėjų pasiūlymų atitiktį nustatytiems reikalavimams pirkimui (jų visumai) ir teikti išvadą dėl tiekėjų teikiamų pasiūlymų.

3.6. Netvarkomi arba nepakankamai tvarkomi ir viešinami duomenys apie pirkimus laimėjusių tiekėjų, prekių gamintojų ir (ar) jų įgaliotų atstovų suteiktą paramą Analizės subjektams ir jos panaudojimą

Pirkimų dalyviai, prekių gamintojai jų atstovai ir kiti tiekėjai pagal Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymą (toliau – LPI) gali teikti ir teikia paramą ASPĮ, kurie turi paramos gavėjo statusą.

LPI nustatyta, kad *„paramos gavėjui leidžiama įsipareigoti panaudoti paramos dalyką paramos teikėjo nustatyta tvarka <...> paramos gavėjo įsipareigojimai turi būti nurodomi sutartyje, o priimtas įsipareigojimas panaudoti paramos dalyką paramos teikėjo nurodyta tvarka negali prieštarauti įstatuose nurodytiems visuomenei naudingiems tikslams <...> Visuomenei naudingu tikslu laikoma veikla <...> sveikatos priežiūros srityje“*. LPI neriboja teisės ASPĮ bet kokius gautos paramos dalykus naudoti bet kokioje savo veikloje, nes visa jų veikla yra sveikatos priežiūros srityje, taip pat neriboja teisės gautas lėšas tam tikram turtui įsigyti ar gautą turtą naudoti tik tam tikro padalinio veikloje, o paramos teikėjas turi teisę tikslingai nurodyti jo teikiamos paramos naudojimo paskirtį ir nustatyti jo suteiktos paramos dalyko naudojimosi tvarką, todėl tikslingai gali nurodyti savo suteiktą paramą naudoti tam tikrai Analizės subjektų padalinių ar darbuotojų naudai, taip galimai atsilyginant už palankumą ar kitokią įtaką priimant sprendimus pirkimuose, kuriuose paramos teikėjai bet kokiomis formomis dalyvavo ir laimėjo arba tokiu būdu formuojant ateityje tam tikrą palankumą tiekėjui, todėl tiekėjo tikslingas paramos teikimas ASPĮ turi glaudų ryšį su ASPĮ pirkimais, ir tiekėjas, paramos davėjas, paramos sutartyje nurodydamas tikslinę jos paskirtį ir naudojimo tvarką gali daryti įtaką priimant sprendimus arba naudoti kaip tam tikrą atsilyginimo už darbuotojo priimtus sprendimus būdą.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras, siekdamas sukurti skaidrią sistemą sveikatos priežiūros sektoriuje ASPĮ naudojant tiekėjų suteiktą paramą, patvirtino Rekomendacijas dėl asmens sveikatos priežiūros įstaigų paramos gavimo ir teikimo apskaitos ir viešinimo sistemos

taikymo (toliau – Rekomendacijos dėl paramos apskaitos ir viešinimo sistemos) ir Paramos panaudojimo ir Informacijos apie asmens sveikatos priežiūros įstaigai suteiktą paramą ir laimėtus pirkimus pateikimo formas ir rekomendavo įstaigoms sukurti ir taikyti paramos gavimo ir teikimo apskaitos ir viešinimo sistemą, kurioje būtų numatyta Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymo nustatyta tvarka teikiant ir gaunant paramą naudoti patvirtintas formas, pagal kurias Analizuojamos ASPĮ privalo sukurti vidaus administravimo sistemas, kurios įpareigotų jų atsakingus asmenis tvarkyti ir viešinti informaciją apie ASPĮ tiekėjų suteiktos paramos panaudojimą¹⁰⁵.

Atlikę iš tiekėjų gautos paramos administravimo vidaus teisinio reguliavimo vertinimą Analizuojamose ASPĮ nustatėme, kad:

1. **Nacionalinio vėžio institute** gautos paramos administravimą reguliuoja Paramos apskaitos tvarkos aprašas FI-TA2¹⁰⁶ (toliau – NVI Paramos tvarkos aprašas). NVI paramos tvarkos apraše nustatyta, kad *bet kuris struktūrinis padalinys gali prašyti bet kurio juridinio asmens teikti paramą pinigineis lėšomis, prašyme nurodant konkretų paramos panaudojimo tikslą. Prašymą teikti paramą pasirašo Vėžio instituto direktorius. Paramos davėjui sutikus teikti paramą parengiama paramos teikimo sutartis, kurioje paramos davėjas nustato Vėžio instituto įsipareigojimą paramos dalyką panaudoti paramos teikėjo nustatyta tvarka. Gautai paramai paskirstyti direktoriaus įsakymu sudaromos paramos komisijos, o paramos apskaita tvarkoma buhalterinės apskaitos nustatyta tvarka.*

Nustatytas teisinio reguliavimo trūkumas: NVI Paramos tvarkos apraše nenustatyta paramos apskaitos ir viešinimo sistema pagal Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro patvirtintas Rekomendacijas dėl paramos apskaitos ir viešinimo sistemos ir nepatvirtintos Informacijos apie asmens sveikatos priežiūros įstaigai suteiktą paramą ir laimėtus pirkimus pateikimo formas, atitinkančios Rekomendacijas dėl paramos apskaitos ir viešinimo sistemos.

2. **Žalgirio klinikoje** gautos paramos administravimą ir viešinimą reguliuoja Žalgirio klinikos Paramos gavimo ir teikimo apskaitos ir viešinimo tvarkos aprašas (toliau – ŽKL Paramos tvarkos aprašas)¹⁰⁷. ŽKL paramos tvarkos apraše nustatyta, kad *„paramą gali inicijuoti Įstaiga, kuri paramos teikėjui teikia prašymą dėl paramos inicijavimo. Gaunant ir (ar) teikiant nefinansinę paramą, Įstaiga visais atvejais privalo pasirašyti sutartį arba paramos teikimas (gavimas)*

¹⁰⁵ Rekomendacijos dėl asmens sveikatos priežiūros įstaigų paramos gavimo ir teikimo apskaitos ir viešinimo sistemos taikymo, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2020-09-04 įsakymu Nr. V 1985 „Dėl Rekomendacijų dėl asmens sveikatos priežiūros įstaigų paramos gavimo ir teikimo apskaitos ir viešinimo sistemos taikymo“ (nuo 2022-09-01 įsigaliojo naujos rekomendacijos).

¹⁰⁶ Paramos apskaitos tvarkos aprašas FI-TA2, patvirtintas Vėžio instituto direktoriaus 2015-01-23 įsakymu Nr. R8-547 „Dėl Paramos apskaitos tvarkos aprašo FI – TA2 patvirtinimo“.

¹⁰⁷ Paramos gavimo ir teikimo apskaitos ir viešinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Žalgirio klinikos direktoriaus 2020-12-04 įsakymu Nr. 05-290 „Dėl Paramos gavimo ir teikimo apskaitos ir viešinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

atitinkamai iforminamas paramos perdavimo faktą patvirtinančiu perdavimo–priėmimo aktu, paramos priėmimo aktu ar kitu paramos perdavimo faktą patvirtinančiu dokumentu. Įstaiga gautą paramą naudoja Įstaigos įstatuose numatytiems savo veiklos tikslams. Gautos ar suteiktos paramos apskaita tvarkoma vadovaujantis Labdaros ir paramos įstatymu, Buhalterinės apskaitos įstatymu, kitų Lietuvos Respublikos įstatymų ir teisės aktų, reglamentuojančių apskaitos tvarkymą, nustatyta tvarka“. ŽKL, atsižvelgiant į Rekomendacijas dėl paramos apskaitos ir viešinimo sistemos, sukūrė paramos viešinimo vidaus tvarką ir patvirtino Informacijos apie asmens sveikatos priežiūrai suteiktą paramą ir laimėtus pirkimus pateikimo formą. Teisinio reguliavimo trūkumų nenustatyta.

Santaros klinikose gautos paramos administravimą reguliuoja Paramos, jos inicijavimo, gavimo ir apskaitos VŠĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikose tvarkos aprašas¹⁰⁸ (toliau SKL paramos tvarkos aprašas). SKL paramos tvarkos apraše nustatyta, kad „Paramos gavimas gali būti iniciuojamas Santaros klinikų iniciatyva <...> Santaros klinikose iniciuoti paramos gavimą turi teisę profilio centro vadovas teikdamas tarnybinį pranešimą Generaliniam direktoriui, kuriame nurodo paramos dalyką bei jo vertę, pinigų sumą (jei parama inicijuojama pinigais) ir įvardina paramos gavimo ir panaudojimo tikslą. Tarnybinį pranešimą dėl paramos vizuoja direktorius valdymui, direktorius medicinai, direktorius inovacijoms, vyriausiasis buhalteris, pavaduotojas farmacijai ir visuomenės sveikatai (kai paramos dalykas yra vaistai ir medicinos priemonės), pavaduotojas infrastruktūrai (kai paramos dalykas yra baldai, technika, paslaugos, darbai), Medicinos technikos skyriaus vedėjas (kai paramos dalykas yra medicinos technika bei paslaugos, susijusios su ja) <...> iš juridinių asmenų parama, numatyta aprašo gaunama pasirašant paramos sutartį Paramos teikėjas turi teisę nustatyti paramos dalyko naudojimo tvarką sutartyje <...> Konkreti paramos panaudojimo tikslinė paskirtis paprastai nurodoma paramos sutartyje. Jeigu tikslinė paskirtis nenurodoma, dėl jos panaudojimo tikslingumo nusprendžia komisija. <....> Santaros klinikoms suteikta parama gali būti naudojama Santaros klinikų vykdomiems moksliniams projektams, rengiamiems moksliniams straipsniams ir kt. kompensuoti; darbuotojų kvalifikacijos kėlimui, komandiruotėms kompensuoti; darbuotojų darbo sąlygoms gerinti; infrastruktūrai bei Santaros klinikų patalpų įrengimui, remontui bei priežiūrai Bendra informacija apie gautą paramą ir jos panaudojimą viešinama Santaros klinikų internetiniame puslapyje“. Atsakingu asmeniu už paramos informacijos paviešinimą paskirta Santaros klinikų vyriausioji buhalterė. Nuo 2021-03-10 d. Santaros klinikose patvirtinta Informacijos apie asmens sveikatos priežiūros įstaigai suteiktą paramą ir laimėtus pirkimus pateikimo forma, atsižvelgiant į Rekomendacijas dėl paramos apskaitos

¹⁰⁸ Paramos, jos inicijavimo, gavimo ir apskaitos VŠĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikose tvarkos aprašas, patvirtintas Santaros klinikų Generalinio direktoriaus 2020-07-21 įsakymu Nr. V657 „Dėl Paramos, jos inicijavimo, gavimo ir apskaitos VŠĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikose tvarkos aprašo patvirtinimo“.

ir viešinimo sistemos, atsakingu asmeniu už informacijos analizę paskirta Santaros klinikų Korupcijos prevencijos grupė, todėl tokia praktika laikytina geruoju pavyzdžiu.

Atsižvelgus į šioje išvadoje nustatytus naujus korupcijos rizikos veiksnius pirkimų procese ir įvertinus Rekomendacijos dėl paramos apskaitos ir viešinimo sistemos ir Analizės subjektų paramos panaudojimo ir viešinimo turinį, atliktos korupcijos rizikos analizės apimtyje nustatyti šie bendri Analizuojamų ASPĮ tiekėjų teikiamos paramos viešinimo sistemos teisinio reguliavimo trūkumai:

1. Nenustatyta ASPĮ pareiga viešinti struktūrinį padalinį, kurio iniciatyva paramos davėjas suteikė paramą, jei parama buvo suteikta pagal ASPĮ darbuotojo prašymą paramos davėjui.
2. Analizuojamose ASPĮ nenustatyta informacijos apie ASPĮ suteiktą paramą ir laimėtus pirkimus ataskaitos viešinimo interneto svetainėje tvarka.

Susipažinę su viešinama informacija Analizuojamų ASPĮ interneto svetainėse apie gautą paramą, nustatėme, šiuos korupcijos rizikos veiksnius Analizuojamoms ASPĮ praktikoje atliekant teikiamos paramos administravimą:

1. ***Informacija apie tiekėjų (pirkimo dalyvių) suteiktą paramą ir jų laimėtus pirkimus viešinama nepakankamai ir apskritai netvarkoma ir neviešinama informacija apie nupirktų prekių gamintojų suteiktos paramos ASPĮ panaudojimą:***

1.1. **Nacionalinio vėžio instituto** interneto svetainėje, skelbiamas tik paramos davėjo juridinio asmens pavadinimas, bendrai gautos paramos per metus ir einamus metus vertė, daugiau neviešinama jokia informacija apie paramos davėjo laimėtus pirkimus arba tiekiamas prekes bei paramos iniciatorius¹⁰⁹. Įvertinus NVI pateiktą informaciją apie NVI gautą paramą ir VMI tvarkomus duomenis iš paramos tiekėjų ir gavėjų metinių 2020-2021 m. ataskaitų nustatėme, kad paramą NVI 2020-2021 m. teikė ne tik tiekėjai – pirkimų dalyviai, bet ir tiekėjai – prekių gamintojai ir (ar) jų įgalioti atstovai, kurie interneto svetainėje paskelbtoje informacijoje apie paramos davėjus nesiejami su laimėtais pirkimais. NVI visiškai neskelbia savo interneto svetainėje informacijos apie ASPĮ suteiktą paramą ir laimėtus pirkimus, taip pat netvarko duomenų apie įsigytas prekes ir jų gamintojus, todėl negalima nustatyti paramos davėjų ir tiekėjų (pirkimų laimėtojų bei vaistinių medžiagų ir diagnostinių reagentų gamintojų, kurių prekes NVI pirko) suteiktos paramos ir laimėtų pirkimų NVI ryšio ir kontroliuoti gamintojų suteiktos paramos panaudojimą.

¹⁰⁹ Prieiga internete apie NVI gautą paramą ir paramos teikėjus: <https://www.nvi.lt/mus-remia/> Tikrinta 2022-11-07.

NVI Tiekėjų (pirkimo dalyvių ir prekių gamintojų ir (ar) jų įgaliotų atstovų) 2020 m. suteikta parama ir laimėti pirkimai¹¹⁰ (9 pav.)

Paramos davėjas	Tiekėjas	Paramos vertė Eur.	Pirkimai (vertė Eur.)			
			2019 m.	2020 m.	2021 m.	VISO
UAB "ARBOR Medical Corporation LT"	Dalyvis	1.500,00	61.134,90	1.452,00		62.586,90
UAB "Roche Lietuva"	Dalyvis/Gamintojas	22.133,98	1.089.307,13		5.755,05	1.095.062,18
UAB "Roche Lietuva"	Dalyvis/Gamintojas	1.868,65	1.089.307,13		5.755,05	1.095.062,18
UAB "Servier Pharma"	Gamintojas	19.100,12				0,00
UAB "Armila"	Dalyvis	165,54	274.417,67	80007,71	498.847,56	773.265,23
UAB "Laborama"	Dalyvis	34.850,00	306.831,93	964.387,72		1.271.219,65
UAB "SVERSA"	Dalyvis	970,00		10.458,00		10.458,00
UAB "Valentis"	Gamintojas	6.398,40				0,00
UAB "Tamro"	Dalyvis	1,26	126.355,55	49.999,34	10.016,99	186.371,88
UAB "AstraZeneca Lietuva"	Gamintojas	8.207,50				0,00
UAB "Merck Serono"	Gamintojas	2.387,00				0,00
Sanofi Aventis Lietuva UAB	Gamintojas	12.500,00				0,00

NVI Tiekėjų (pirkimo dalyvių ir prekių gamintojų ir (ar) jų įgaliotų atstovų) 2021 m. suteikta parama ir laimėti pirkimai (10 pav.).

Paramos davėjas	Tiekėjas	Paramos vertė Eur.	Pirkimai (vertė)			
			2019 m.	2020 m.	2021 m.	VISO
UAB "Roche Lietuva"	Dalyvis/Gamintojas	38.719,58	1.089.307,13		5.755,05	1.095.062,18
UAB "Servier Pharma"	Gamintojas	6.745,47				0,00
UAB "Medikona"	Dalyvis	270,00	375.568,34		25.997,80	401.566,14
UAB "SWIXX BIOPHARMA"	Gamintojas	5.210,00				0,00
UAB "AstraZeneca Lietuva"	Gamintojas	4.315,50				0,00
UAB "AmberCell Solutions"	Dalyvis	800,00	850,50			850,50
Ipsen Pharma SAS Lietuvos filialas	Gamintojas	3.000,00				0,00
UAB "Tamro"	Dalyvis	1,56	126.355,55	49.999,34	10.016,99	186.371,88
UAB "Armila"	Dalyvis	0,37	274.417,67	80007,71	498.847,56	773.265,23
UAB "Edupharma"	Dalyvis	33,82	16.154,25			16.154,25
UAB "PharmaDIA"	Dalyvis	0,01	65.646,00			65.646,00

1.2. **Santaros klinikų** interneto svetainėje paskelbta bendra gautos paramos ataskaita už 2020-2021 metus, tačiau Informacijos apie asmens sveikatos priežiūros įstaigai suteiktą paramą ir laimėtus pirkimus ataskaita neviešinama, todėl nevisiškai užtikrinamas Santaros klinikų gautos paramos iš tiekėjų panaudojimo skaidrumas. Įvertinus SKL paskelbtą informaciją apie SKL gautą paramą 2020-2021 m. ir VMI tvarkomus duomenis iš paramos teikėjų ir gavėjų metinių ataskaitų, nustatėme, kad SKL reikšmingą paramą teikė nemažai ne tik pirkimų dalyvių, bet ir prekių gamintojų

¹¹⁰ Čia ir toliau lentelėse pateikiami VMI paramos ir VPT pirkimo sutarčių ataskaitų apie tiekėjus, 2020-2021 m. teikusius paramą Analizės subjektuose suvestiniai duomenys (paryškintu tekstu nurodomi tiekėjai – vaistų, diagnostinių, laboratorinių reagentų ar kitų farmacijos produktų gamintojai arba jų atstovai, kurie tiesiogiai Analizės subjektų pirkimuose nedalyvavo).

ir (ar) jų įgaliotų atstovų, apie kurių įsigytas prekes SKL duomenų netvarko, todėl negalima nustatyti paramos davėjų vaistinių medžiagų ir diagnostinių reagentų gamintojų ir (ar) jų atstovų suteiktos paramos ir laimėtų pirkimų ryšio ir kontroliuoti gamintojų suteiktos paramos panaudojimą.

SKL Tiekėjų (pirkimo dalyvių ir prekių gamintojų ir (ar) jų įgaliotų atstovų) 2020 m. suteikta parama ir laimėti pirkimai (11 pav.)

Paramos davėjas	Tiekėjas	Parama iš viso:	PIRKIMAI			
			2019	2020	2021	VISO
AbbVie Logistics B.V.	Gamintojas	42.684,00				0,00
Eli Lilly Export S.A., Šveicarijos bendrovė	Gamintojas	9.015,10				0,00
AbbVie UAB	Gamintojas	385.935,75				0,00
AmberCell Solutions UAB	Dalyvis	94,40	80.850,00	2.662.950,57	1.407.304,60	4.151.105,17
Amgen Switzerland AG Vilniaus filialas	Gamintojas	40.000,00				0,00
Apiterapija UAB	Dalyvis	1.025,70	298.552,80	276.987,19		575.539,99
Armila UAB	Dalyvis	1.180,81	4.257.809,13	4.971.850,58	13.057.641,00	22.287.300,71
Asociacija Kraujas	Dalyvis	5.748,71	4.980,00	4.125,00		9.105,00
ASTRAZENECA Lietuva UAB	Gamintojas	14.555,00				0,00
Bayer UAB	Gamintojas	8.556,00		0,02		0,02
Baltikameda UAB	Dalyvis	2.200,00	132.408,07		393.650,36	526.058,43
Berlin Chemie Menarini Baltic UAB	Dalyvis	23.408,47	21.042,00	59.532,38	44.184,00	124.758,38
Biotecha UAB	Dalyvis	3.189,80	33.096,52	137.223,96		170.320,48
Bitė Lietuva UAB	Dalyvis	11.900,00		2.888,88		2.888,88
Boehringer Ingelheim RCV GmbH & Co KG Lietuvos filialas	Gamintojas	7.499,35				0,00
Corpus A UAB	Dalyvis	20.000,00	43.560,00	1.250.000,00		1.293.560,00
Danmeda UAB	Dalyvis	0,00	234.832,50	1.437.366,00		1.672.198,50
Diagnostinės sistemos UAB	Dalyvis	524,80	868.884,80	3.819.587,15	5.248.273,54	9.936.745,49
Edupharma UAB	Dalyvis	99,10	45.848,04	111.576,78		157.424,82
EUR.OCASH1 UAB	Dalyvis	2.650,00	15.000,00	93.468,27		108.468,27
Formedics UAB	Dalyvis	3.154,00	694.230,77	1.380.631,33	1.268.515,44	3.343.377,54
GlaxoSmithKline Lietuva UAB	Gamintojas	11.880,00				0,00
Goodpoint UAB	Dalyvis	1.768,00	96,80	101.856,15		101.952,95
Ilsanta UAB	Dalyvis	345,70	1.538.060,80	3.815.318,72	3.367.915,60	8.721.295,12
Kasko Group	Dalyvis	4.040,80		8.443,38	11.579,22	20.022,60
Limedika UAB	Dalyvis	220,80	17.707.118,78	4.660.759,23	8.574.273,20	30.942.151,21
Linus Medical UAB	Dalyvis	538,51		463,25		463,25
Medikona UAB	Dalyvis	35.516,82	656.254,61	566.583,43	940.556,46	2.163.394,50
Mediq Lietuva UAB	Dalyvis	188,75	437.395,22	876.807,46		1.314.202,68
Norameda UAB	Dalyvis	419,29	126.288,60	474.931,56		601.220,16
Oribalt Vilnius UAB	Dalyvis	0,11		1.553.373,85		1.553.373,85
Parnasas UAB	Dalyvis	2.319,20			181,50	181,50

Pharmalita UAB	Dalyvis	23,00		8.801,47	97.615,47	106.416,94
Pfizer Luxembourg SARL filialas	Gamintojas	15.350,00				0,00
Roche Lietuva UAB	Dalyvis/Gamintojas	7.190,90	127.627,16	2.704.600,19	239.430,53	3.071.657,88
Sanitex UAB	Dalyvis	2.310,12	4.799,00	14.516,25		19.315,25
Servier Pharma UAB	Gamintojas	63.247,04				0,00
SK Partners UAB	Dalyvis	499,00	123.689,79	61.490,00		185.179,79
Slaugivita UAB	Dalyvis	804,72	10.789,86	91.813,21	81.623,35	184.226,42
Sorimpeksas UAB	Dalyvis	1.065,00	2.447.038,02	3.285.369,28		5.732.407,30
Tamro UAB	Dalyvis	2.062,20	2.606.758,50	3.687.613,78		6.294.372,28
Taneta UAB	Dalyvis	1.600,00		67.082,40		67.082,40
Vestekspress UAB	Dalyvis	5.000,00	423,50	230,98		654,48
Vitafarma UAB	Dalyvis	0,00	77.454,66	386.653,61	540.242,42	1.004.350,69

SKL Tiekėjų (pirkimo dalyvių ir prekių gamintojų ir (ar) jų įgaliotų atstovų) 2021 m. suteikta parama ir laimėti pirkimai (12 pav.)

Paramos davėjas	Tiekėjas	Parama iš viso:	PIRKIMAI			
			2019	2020	2021	VISO
Limedika UAB	Dalyvis	0,60	17.707.118,78	4.660.759,23	8.574.273,20	30.942.151,21
Berlin Chemie Menarini Baltic UAB	Dalyvis	9.474,90	18.949,80	59.532,38	44.184,00	122.666,18
Tamro UAB	Dalyvis	126.622,16	2.606.758,50	3.687.613,78	4.607.303,34	10.901.675,62
Asmuo	Dalyvis	47.278,29			8.557,00	8.557,00
Medikona UAB	Dalyvis	26.974,95	656.254,61	566.583,43	940.556,46	2.163.394,50
Ilsanta UAB	Dalyvis	6.200,00	1.538.060,80	3.815.318,72	3.367.915,60	8.721.295,12
Novo Nordisk Pharma UAB	Gamintojas	5.212,35				0,00
Roche Lietuva UAB	Dalyvis/Gamintojas	39.960,32	79.920,64	2.704.600,19	239.430,53	3.023.951,36
Vitafarma UAB	Dalyvis	3.928,50	77.454,66	386.653,61	540.242,42	1.004.350,69
Pharmalita UAB	Dalyvis	46,00		8.801,47	97.615,47	106.416,94
Formedics UAB	Dalyvis	1.577,12	694.230,77	1.380.631,33	1.268.515,44	3.343.377,54
AbbVie Logistics B.V.	Gamintojas	32.013,30				0,00
Fox Vision UAB	Dalyvis	1.326,00	157.710,00		428.739,85	586.449,85
AmberCell Solutions UAB	Dalyvis	5.498,12	80.850,00	2.662.950,57	1.407.304,60	4.151.105,17
Litfarma UAB	Dalyvis	418,63			1.445.535,80	1.445.535,80
Armila UAB	Dalyvis	450,00	4.257.809,13	4.971.850,58	13.057.641,00	22.287.300,71
Eli Lilly Export SA	Gamintojas	7.774,25				0,00
Boehringer Ingelheim RCV GmbH & Co KG	Gamintojas	4.331,70				0,00
Diamedica UAB	Dalyvis	4.225,26	773.123,36		7.008.776,00	7.781.899,36
B.Braun Medical UAB	Dalyvis/Gamintojas	6.724,14				0,00
Slaugivita UAB	Dalyvis	201,29	10.789,86	91.813,21	81.623,00	184.226,07
Kasko Group UAB	Dalyvis	9.788,00		8.443,38	11.579,22	20.022,60
Servier Pharma UAB	Gamintojas	5.802,79				0,00
GlaxoSmithKline Lietuva UAB	Gamintojas	11.880,00				0,00
ASTRAZENECA Lietuva UAB	Gamintojas	14.180,00				0,00

Vildoma UAB	Dalyvis	1.000,00	11.053,35		98.345,61	109.398,96
Amgen Switzerland AG Vilniaus fil	Gamintojas	20.000,00				0,00
Diagnostinės sistemos UAB	Dalyvis	1.100,00	868.884,80	3.819.587,15	5.248.273,54	9.936.745,49
AbbVie Logistics B.V.	Gamintojas	138.724,30				0,00
Oribalt Vilnius	Dalyvis	0,17		1.553.373,85		1.553.373,85
Entafarma UAB	Dalyvis	79,50	440.828,05		1.093.066,10	1.533.894,15
Asociacija Kraujas	Dalyvis	350,00	4.980,00	4.125,00		9.105,00
Pfizer Export B.V.	Gamintojas	22.589,74				0,00
Viva Medical UAB	Dalyvis	8.000,00	11.259,37		1.249.773,37	1.261.032,74
Sandoz Pharmaceuticals d.d. filialas	Gamintojas	12.251,20				0,00

1.3. Žalgirio klinika interneto svetainėje paskelbė visas 2020 m. gautos paramos panaudojimo ataskaitas, taip pat paskelbė Informaciją apie asmens sveikatos priežiūros įstaigai suteiktą paramą ir laimėtus pirkimus. Nustatėme, kad 2020 m. ŽKL paramą suteikė tik vienas tiekėjas dalyvis UAB „Diagnostinės sistemos“, kiti dalyviai, prekių gamintojai ir (ar) jų atstovai ŽKL paramos neteikė. Nuo 2021 m. ŽKL buvo panaikintas paramos gavėjo statusas, todėl 2021 m. paramos iš tiekėjų Žalgirio klinika negavo.

2. Netvarkoma ir neviešinama visuomenei suvestinė informacija apie Analizuojamoms ASPĮ tiekėjų suteiktos paramos iniciatorius (ASPĮ struktūrinius padalinius ir (ar) darbuotojus, kurie yra pirkimų iniciatoriai ar ekspertai pirkimuose).

Analizuojamose ASPĮ nustatytas paramos apskaitos ir viešinimo teisinis reguliavimas suteikia teisę bet kuriam darbuotojui, taip pat ir pirkimo iniciatoriui arba ekspertui teisėtai prašyti bet kurių pirkimų dalyvių ir vaistinių medžiagų, diagnostinių, laboratorinių reagentų ar medicinos ir kitos įrangos gamintojų ir (ar) jų atstovų, suteikti paramą, nurodant tokios paramos panaudojimo paskirtį (moksliniams projektams, rengiamiems moksliniams straipsniams ir kt. kompensuoti; darbuotojų kvalifikacijos kėlimui, komandiruotėms kompensuoti; darbuotojų darbo sąlygoms gerinti; infrastruktūrai, patalpų įrengimui, remontui bei priežiūrai ir pan.) ir nustatant jos naudojimo tvarką naudingą tik tam tikram ASPĮ darbuotojui arba padalinio darbuotojų grupei. Tokios pirkimo dalyvių ar prekių gamintojų suteiktos paramos prašymo suteikti paramą inicijavimo, paramos gavimo ir panaudojimo duomenys Analizuojamose ASPĮ nėra tvarkomi ir viešinami¹¹¹.

Išvada: Analizės subjektuose netvarkomi arba nepakankamai tvarkomi ir viešinami duomenys apie pirkimus laimėjusių ir (ar) tiekėjų (prekių gamintojų ir ar jų įgaliotų atstovų) suteiktą

¹¹¹ STT pastaba: Atliekant šią analizę konkrečių atvejų, kad pirkimo iniciatoriai, kiti pirkime dalyvavę atsakingi ar pagalbiniai pirkimo darbuotojai, inicijuoja paramos teikimą ir paramos davėjai nurodo jos panaudojimą, tam tikrų padalinių ar darbuotojų naudai nenustatėme, dėl to kad Analizės subjektai informacijos apie paramos prašančius struktūrinius padalinius ir jų gautos paramos panaudojimą netvarko ir jų analizei pateikti negalėjo.

paramą, dėl ko nepakankamai užtikrinama visų Analizės subjektų pirkimuose tiesiogiai ar netiesiogiai dalyvaujančių tiekėjų teikiamos paramos visuomeninė ir vidaus kontrolė bei teikiamos paramos panaudojimo skaidrumas, išlieka rizika neformaliems tiekėjų ir pirkimuose įtaką galinčių daryti darbuotojų susitarimams prašant ir tiekėjui suteikiant tam tikro Analizės subjekto darbuotojo ar jo padalinio naudai. Todėl vertintina, kad paramos administravimo srityje, valdant Analizės subjektams tiekėjų suteiktos paramos panaudojimą ir viešinant duomenis egzistuoja korupcijos rizika.

PASIŪLYMAI:

16. VISOMS ANALIZUOJAMOMS ASPĮ:

16.1. Interneto svetainėje skelbiant informacija apie asmens sveikatos priežiūros įstaigai suteiktą paramą ir laimėtus pirkimus, papildomai nurodyti informaciją:

16.1.1. atsiradus galimybei automatizuotai gauti duomenis – apie iš paramos davėjų nupirktų prekių gamintojus ir vertę per 12 mėn. iki paramos suteikimo

16.1.2. apie struktūrinį padalinį (jo vadovą), kurio iniciatyva suteikta parama, jei parama buvo suteikta pagal įstaigos darbuotojo prašymą.

16.2. Nustatyti informacijos apie asmens sveikatos priežiūros įstaigai suteiktą paramą ir laimėtus pirkimus ataskaitos viešinimo interneto svetainėje tvarką.

17. NACIONALINIAM VĖŽIO INSTITUTUI:

17.1. Patvirtinti Informacijos apie įstaigai suteiktą paramą ir laimėtus pirkimus pateikimo formą.

17.2. Skelbti interneto svetainėje informaciją apie asmens sveikatos priežiūros įstaigai suteiktą paramą ir laimėtus pirkimus.

18. SANTAROS KLINIKOMS:

18.1. Skelbti interneto svetainėje informaciją apie asmens sveikatos priežiūros įstaigai suteiktą paramą ir laimėtus pirkimus.

19. SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJAI:

19.1. Papildyti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2020-09-04 įsakymu Nr. V 1985 (nauja redakcija 2022-07-25 įsakymas Nr. V-1270) patvirtintos Informacijos apie asmens sveikatos priežiūros įstaigai suteiktą paramą ir laimėtus pirkimus pateikimo formą, joje numatant viešinti asmens sveikatos priežiūros įstaigos struktūrinį padalinį, kurio darbuotojo iniciatyva paramos davėjas suteikė paramą.

19.2. Dalyvauti kuriant ar modernizuojant SAULĖ informacinę sistemą (toliau – SAULĖ IS), siekiant sukurti funkcionalumą, kuris leistų automatiškai tvarkyti iš prekių gamintojų ASPĮ nupirktų prekių vertės duomenis, kad ASPĮ automatiškai galėtų gauti ir skelbti interneto

svetainėse informaciją apie iš ASPĮ paramos davėjų nupirktų prekių gamintojus ir jų vertę per 12 mėn. iki paramos suteikimo.

20. VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ TARNYBAI:

20.1. Kuriant ar modernizuojant naują SAULĖ informacinę sistemą, sukurti funkcionalumą, kuris leistų automatiškai tvarkyti iš prekių gamintojų ASPĮ nupirktų prekių vertės duomenis, siekiant kad ASPĮ automatiškai galėtų gauti ir skelbti interneto svetainėse informaciją apie iš ASPĮ paramos davėjų nupirktų prekių gamintojus ir jų vertę per 12 mėn. iki paramos suteikimo

4. MOTYVUOTOS IŠVADOS (PASTABOS)

Išanalizavus teisinį reguliavimą, bei Analizės subjektų veiklą analizuojamose veiklos srityse ir darbo praktiką, darytina išvada, kad analizuotose procesuose ir veiklos srityse yra korupcijos rizika dėl šių korupcijos rizikos veiksnių:

1. Kritinės antikorupcinės pastabos:

1.1. Rinkos tyrimo atlikimo procedūros vidaus teisinio reguliavimo neapibrėžtumas ir neiškumas Analizės subjektuose sudaro galimybę pirkimų iniciatoriams ir kitiems pirkime dalyvaujantiems darbuotojams rengiantis pirkimui neatlikti išsamaus rinkos tyrimo, objektyviai neįvertinti rinkos situacijos, nenustatyti tiekėjų, gamintojų ir jų atstovų Lietuvos rinkoje, kurie potencialiai gali patenkinti šį poreikį, nedokumentuoti atlikto rinkos tyrimo rezultatų (motyvai pateikiami šios išvados 3.1 skirsnyje).

1.2. Konsultavimosi su rinka ir pažangiųjų pirkimo priemonių taikymo nepakankamas teisinis reguliavimas, sudaro sąlygas Analizės subjektuose rengiantis pirkimui, esant akivaizdžiai neiškliai situacijai rinkoje ar būtinybei adaptuoti organizacinius poreikius prie nuolatos besikeičiančios rinkos ir naujų reikalavimų, nesinaudoti arba retai naudotis konsultavimosi su rinka galimybėmis ir nenaudoti pažangių elektroninių pirkimų priemonių pirkimuose arba tai daryti formaliai, nesiekiant padidinti konkurencijos pirkimuose (motyvai pateikiami šios išvados 3.2 skirsnyje).

1.3. Nepagrįstas arba nepakankamai pagrįstas didžiausios kainos pirkime, neatitinkančios rinkos vertės pasirengimo pirkimui metu, nustatymas, susijęs su nekonkurencingais pirkimais, gali riboti konkurenciją, mažinti lėšų panaudojimo racionalumą, didina tiekėjų lygiateisiškumo ir diskriminavimo principų pažeidimo riziką pirkimuose, sudaro palankias sąlygas darbuotojų piktnaudžiavimui nustatant didžiausią kainą ir neformaliems susitarimams pirkimuose (motyvai pateikiami šios išvados 3.3 skirsnyje).

1.4. Galimi konkurencijos apribojimo ir lygiateisiškumo principo pažeidimo atvejai, didelis vykdomų nekonkurencingų pirkimų mastas, reikalavimų pirkimui galimas taikymas vienam pirkimo dalyviui ir (ar) prekės gamintojui, kai akivaizdu ar paaiškėja, kad rinkoje yra reali konkurencija ir pakeitus techninių specifikacijų reikalavimus, pirkime pasiūlymus galėtų pateikti daugiau tiekėjų, vertintini kaip korupcijos rizikos veiksniai dėl kurių egzistuoja rizika, kad manipuluojant organizacijos pirkimo poreikiu gali būti nustatomi neproporcingi reikalavimai pirkimui, kuriais privilegijuojami kai kurie tiekėjai, galimai dirbtinai ribojama konkurencija, sudaromos palankios sąlygos neformaliems susitarimams ir pirkimams skirtų lėšų neracionaliam panaudojimui (motyvai pateikiami šios išvados 3.4 skirsnyje).

1.5. Analizuojamų ASPĮ darbuotojai, galintys daryti įtaką sprendimams pirkimo procedūrose, nėra pakankamai informuoti, įpareigoti ir nemato pareigos pranešti apie galimą interesų konfliktą ne tik su pirkimo dalyviu, bet ir su perkamos prekės gamintoju ar jo įgaliotu atstovu. Analizuojamose ASPĮ netinkama arba nepakankamai vykdoma interesų konfliktų pirkimuose prevencija sudaro palankias sąlygas neformaliems pirkimo naudos gavėjų, ypač vaistinių medžiagų, diagnostinių ir laboratorinių reagentų gamintojų, jų distributorių Lietuvos rinkoje, kurie nėra pirkimų dalyviai, ir ASPĮ darbuotojų neformaliems susitarimams rengiant reikalavimus pirkimui (motyvai pateikiami šios išvados 3.5 skirsnyje).

1.6. Analizės subjektuose netvarkomi arba nepakankamai tvarkomi ir viešinami duomenys apie pirkimus laimėjusių ir (ar) tiekėjų (prekių gamintojų ir ar jų įgaliotų atstovų) suteiktą paramą, dėl ko nepakankamai užtikrinama visų Analizės subjektų pirkimuose tiesiogiai ar netiesiogiai dalyvaujančių tiekėjų teikiamos paramos visuomeninė ir vidaus kontrolė bei teikiamos paramos panaudojimo skaidrumas, išlieka rizika neformaliems tiekėjų ir pirkimuose įtaką galinčių daryti darbuotojų susitarimams prašant ir tiekėjui suteikiant paramą tam tikro Analizės subjekto darbuotojo ar jo padalinio naudai (motyvai pateikiami šios išvados 3.6 skirsnyje).

2. **Kitos antikorupcinės pastabos:**

2.1. Nenuoseklus didžiausios kainos pirkime viešas skelbimas pirkimo dokumentuose, didina tiekėjų lygiateisiškumo ir diskriminavimo principų pažeidimo riziką pirkimuose (motyvai pateikiami šios išvados 3.3 skirsnyje).

2.2. Selektyvus tiekėjų pretenzijų praleidus terminą nagrinėjimas, formalus, nepakankamai pagrįstas jų atmetimas, techninių specifikacijų po pretenzijos keitimas nenutraukiant pirkimo, kai akivaizdu ar paaiškėja, kad pakeitus techninių specifikacijų reikalavimus, pirkime pasiūlymus galėtų pateikti daugiau tiekėjų, sudaro palankias sąlygas riboti tiekėjų konkurenciją, nepagrįstai privilegijuoti atitinkamos prekės gamintojus ir jų atstovus (motyvai pateikiami 3.4 skirsnyje) (motyvai pateikiami šios išvados 3.4 skirsnyje).

2.3. Kai kurių Analizės subjektų vidiniame teisiniame reguliavime nenustatytas aiškus teisinis pagrindas (sprendimas) nuo kada darbuotojas tampa iniciatoriumi ar ekspertu ir jam atsiranda pareiga pasirašyti nešališkumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą ir nusišalinti, neišsamiai apibrėžti ekspertų pirkimuose įgaliojimai (motyvai pateikiami šios išvados 3.5 skirsnyje).

2.4. Analizės subjektuose, prieš skelbiant pirkimą, nėra paskiriami ekspertai, turintys teisę dalyvauti ir teikti išvadas bei konsultacijas kitiems darbuotojams pirkimuose, todėl nesudarytos sąlygos veiksmingai ekspertų ryšių su tiekėjais vidaus kontrolei, valstybinei priežiūrai ir ekspertų interesų konflikto prevencijai pirkimuose atlikti (motyvai pateikiami šios išvados 3.5 skirsnyje).

3. **Kitos pastabos:**

3.1. Nenustatyta informacijos apie asmens sveikatos priežiūros įstaigai suteiktą paramą ir laimėtus pirkimus ataskaitos viešinimo Analizės subjektų interneto svetainėje tvarka, todėl informacija apie Analizės subjektų gautą iš tiekėjų paramą visuomenei pateikiama neišsamiai ir nenuosekliai (motyvai pateikiami šios išvados 3.6 skirsnyje).

5. PASIŪLYMAI

Siekdami mažinti korupcijos riziką Analizės subjektų analizuojamose procesuose ir veiklos srityse siūlome:

PIRKIMŲ PROCESE IR TIEKĖJŲ TEIKIAMOS PARAMOS ADMINISTRAVIMO SRITYJE

Atsižvelgiant į kritines antikorupcines pastabas:

1. VISOMS ANALIZUOJAMOMS ASPĮ:

1.1. Atsisakyti rinkos tyrimo atlikimo rengiantis pirkimui išimčių ir sąlygų, nustatyti pareigą pirkimo iniciatoriui visais pirkimų atvejais rengiantis pirkimui atlikti rinkos tyrimą (Išvados 4 skyriaus 1.1. p. nurodyta pastaba).

1.2. Atliekant rinkos tyrimą kiekvienoje pirkimo dalyje nustatyti potencialius pirkimo dalyvius, prekių gamintojus (prekės ženklus) ir jų įgaliotus atstovus Lietuvos rinkoje (jei atstovas nėra pirkimo dalyvis), atitinkančius pirkimo objektui ir tiekėjui keliamus reikalavimus (jų visumą), šiuos rezultatus nurodyti paraiškoje ar kituose vidiniuose dokumentuose ir patvirtinančius dokumentus pridėti prie paraiškos (Išvados 4 skyriaus 1.1. p. nurodyta pastaba).

1.3. Nustatyti reikalavimą iniciatoriams, atliekant rinkos tyrimą, rengiantis pirkimui nustatyti ir įvertinti anksčiau įstaigoje vykusių to paties tipo prekių, paslaugų ar darbų vieno tiekėjo pirkimų priežastis, sąlygas ir (ar) faktines aplinkybes, ir pirkimo paraiškoje arba kituose vidiniuose dokumentuose nurodyti ryšį su ankstesniu vieno tiekėjo pirkimu ir pakeistus pirkimo objektui keliamus reikalavimus, jei jie buvo keisti (Išvados 4 skyriaus 1.1. p. nurodyta pastaba).

1.4. Paraiškoje, pirkimų pagrindimo skiltyje arba kituose vidiniuose dokumentuose nurodyti faktines nuo organizacijos nepriklausančias aplinkybes, turinčias tiesioginį priežastinį ryšį su skubių pirkimų vykdymu, neskelbiamų derybų būdo pasirinkimu ir (ar) vieno tiekėjo kvietimu dalyvauti pirkime būtinumu (Išvados 4 skyriaus 1.1. p. nurodyta pastaba).

1.5. Nustatyti sprendimų dėl konsultavimosi su rinka būdų ir pažangiųjų pirkimo priemonių taikymo priėmimo kriterijus, tvarką ir reikalavimus, siekiant kad atlikus rinkos tyrimą ir nenustačius arba nustačius nepakankamą konkurenciją (mažiau nei 3 dalyviai ir 3 prekės gamintojai, kurie atitinka siūlomus reikalavimus pirkimui), prieš atliekant pirkimą būtų vykdomas konsultavimasis su rinka (Išvados 4 skyriaus 1.2. p. nurodyta pastaba).

1.6. Interneto svetainėse paskelbti VPT metodines rinkos konsultacijų gaires (https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/mp/rinkos_konsultaciju_gaires.pdf) ir rekomenduoti su jomis susipažinti ir taikyti pirkimų iniciatoriams ir (ar) kitiems darbuotojams, kurie atsakingi už sprendimo dėl rinkos konsultacijų priėmimą (Išvados 4 skyriaus 1.2. p. nurodyta pastaba).

1.7. Organizuoti pagal galimybes periodinius konsultavimosi su rinka būdų ir pažangiųjų pirkimo priemonių taikymo pirkimuose kvalifikacijos kėlimo kursus pirkimo iniciatoriams ir (ar) kitiems darbuotojams, kurie atsakingi už sprendimo dėl rinkos konsultacijų priėmimą (Išvados 4 skyriaus 1.2. p. nurodyta pastaba).

1.8. Nurodyti paraiškoje arba kituose vidiniuose dokumentuose konsultavimosi su rinka rezultatus ir aplinkybes (taikytas konsultavimosi su rinka būdas, institucijų ir tiekėjų su kuriais konsultuotasi sąrašas, pateikti pasiūlymai ir informacija apie pasikeitusius pirkimo reikalavimus) arba pateikti paraiškoje nuorodą į šiuos rezultatus (Išvados 4 skyriaus 1.2. p. nurodyta pastaba).

1.9. Įtvirtinti draudimą pirkimo iniciatoriams nustatyti pirkimo poreikiui neproporcingus reikalavimus (jų visumą), kuriais būtų diskriminuojami tiekėjai (pirkimo dalyviai ir (ar) prekių gamintojai) ir ribojama reali jų konkurencija (Išvados 4 skyriaus 1.4. p. nurodyta pastaba).

1.10. Atlikti išvados 3.4. skirsnyje nurodytų pirkimų analizę dėl konkurencijos ribojimo šiuose pirkimuose, esant teisiniam pagrindui taikyti drausmines priemones arba perduoti informaciją kompetentingoms institucijoms (Išvados 4 skyriaus 1.4. p. nurodyta pastaba).

1.11. Pirkimą vykdant, paaiškėjus, kad rinkoje yra reali konkurencija ir ji ribojama tik dėl nustatytų reikalavimų pirkimui (jų visumos) (pavyzdžiui gavus suinteresuotų asmenų pretenzijas, paklausimus dėl galimo konkurencijos pirkime didinimo), įvertinti, ar nėra pagrindo nutraukti pirkimą savo iniciatyva dėl pirkimų principų pažeidimo (Išvados 4 skyriaus 1.4. p. nurodyta pastaba).

1.12. Nustatyti reikalavimą pirkimo iniciatoriams nutraukus pirkimą dėl galimo pirkimo principų pažeidimo, tikslinant reikalavimus pirkimui (jų visumą), peržiūrėti poreikį ir esant galimybei jį adaptuoti ar pakeisti, siekiant padidinti konkurenciją pirkime. Nesant galimybei adaptuoti ar pakeisti poreikį, pagrįsti tai naujo pirkimo paraiškoje ar kituose vidiniuose dokumentuose (Išvados 4 skyriaus 1.4. p. nurodyta pastaba).

1.13. Pirkimo dokumentuose nustatyti reikalavimą pirkimo dalyviams atskirai nurodyti pasiūlyme nurodomos prekės gamintoją ir (ar) jo įgaliotą atstovą arba kitą tiekėją (juridinį ar fizinį asmenį), jeigu pirkimo dalyvis iš kito tiekėjo įsigyja prekes, kurias nurodo pasiūlyme (Išvados 4 skyriaus 1.5. p. nurodyta pastaba).

1.14. Išaiškinti ir teikti išankstines rekomendacijas pirkimo procedūrose dalyvaujantiems darbuotojams, kad bet kokia forma jiems ar jų artimiems asmenims (Išvados 4 skyriaus 1.5. p. nurodyta pastaba):

1.14.1. vadovaujant asociacijai ar NVO, kurioms paramą teikia tiekėjas pirkimo dalyvis arba siūlomų prekių gamintojas, paaiškėjus, kad pirkime kaip pirkimo dalyvis arba kaip siūlomų prekių gamintojas dalyvauja asmuo, kuris suteikė paramą jų vadovaujamos asociacijoms ar NVO, turi informuoti apie tai atsakingus asmenis ir nusišalinti nuo sprendimų pirkime priėmimo;

1.14.2. gavus perleistas vertes iš bet kokio asmens ir bet kokia forma dalyvaujant pirkimų procedūrose paaiškėjus, kad pirkime kaip pirkimo dalyvis arba kaip siūlomų prekių gamintojas dalyvauja asmuo, kuris suteikė perleistas vertes, atsiranda nešališkumo deklaracijoje nurodyta pareiga informuoti apie tai atsakingus asmenis ir nusišalinti nuo sprendimų pirkime priėmimo.

1.15. Atlikti interesų konflikto prevencijos pareigų vykdymo patikrinimą ir nustatyti ar išvados 3.5 skirsnyje nurodytuose pirkimuose priimant sprendimus dalyvavę darbuotojai tinkamai vykdė savo pareigas pranešti, deklaruoti apie interesus ir nusišalinti. Nustačius pažeidimus, perduoti informaciją atsakingoms institucijoms (Išvados 4 skyriaus 1.5. p. nurodyta pastaba).

1.16. Įpareigoti pasirašyti nešališkumo deklaracijas ir konfidencialumo pasižadėjimą visus darbuotojus, kurie neprivalo VPIDĮ nustatyta tvarka deklaruoti interesų, tačiau bet kokia forma dalyvauja vykdant pirkimo procedūras (pasirašė, derino, vizavo, tvirtino dokumentus) (Išvados 4 skyriaus 1.5. p. nurodyta pastaba).

1.17. Interneto svetainėje, skelbiant Informacijos apie asmens sveikatos priežiūros įstaigai suteiktą paramą ir laimėtus pirkimus, papildomai nurodyti šią informaciją (Išvados 4 skyriaus 1.6. p. nurodyta pastaba):

1.17.1. atsiradus galimybei ASPĮ automatizuotai gauti duomenis – apie iš paramos davėjų nupirktų prekių gamintojus ir vertę per 12 mėn. iki paramos suteikimo

1.17.2. apie struktūrinį padalinį (jo vadovą), kurio iniciatyva suteikta parama, jei parama buvo suteikta pagal įstaigos darbuotojo prašymą.

2. NACIONALINIAM VĖŽIO INSTITUTUI:

2.1. Rengiantis diagnostinių ir laboratorinių reagentų pirkimams, siekiant sudaryti preliminarias sutartis, nustatant reikalavimus pirkimui, siekti kad būtų užtikrinta kuo didesnė tiekėjų konkurencija kiekvienoje pirkimų dalyje (Išvados 4 skyriaus 1.2. p. nurodyta pastaba).

2.2. Vykdamas pirkimus pagal preliminarias sutartis, neskelbiamų pirkimų būdą taikyti tik išimties tvarka, jo taikymo būtinumą pagrįsti pirkimo paraiškoje (Išvados 4 skyriaus 1.2. p. nurodyta pastaba).

2.3. Nustatyti reikalavimą nustatyti didžiausią kainą kiekvienoje pirkimo dalyje ir ją nurodyti paraiškoje arba kituose vidiniuose dokumentuose (Išvados 4 skyriaus 1.3. p. nurodyta pastaba).

3. ŽALGIRIO KLINIKAI:

3.1. Nustatyti reikalavimą nustatyti didžiausią kainą kiekvienoje pirkimo dalyje ir ją nurodyti paraiškoje arba kituose vidiniuose dokumentuose (Išvados 4 skyriaus 1.3. p. nurodyta pastaba).

3.2. Nustatyti reikalavimą iniciatoriams, rengiant reikalavimus pirkimui (jų visumą), įvertinti ir atsižvelgti į rinkos tyrimo ir vykdyto konsultavimosi su rinka rezultatus (Išvados 4 skyriaus 1.4. p. nurodyta pastaba).

3.3. Vengti techninėje specifikacijoje nurodyti konkrečios prekės vardą, modelį ar ženklą, juos nurodyti tik išimties tvarka, tiems objektams, kurių apibrėžti kitaip neįmanoma. Nurodžius techninėje specifikacijoje, kad gali būti pateikiamas lygiavertis objektas, nustatyti pirkimo sąlygose lygiaverčio objekto savybes, kurios bus lyginamos ir jų įvertinimo reikalavimus (Išvados 4 skyriaus 1.4. p. nurodyta pastaba).

4. SANTAROS KLINIKOMS:

4.1. Nustatyti reikalavimą, rengiant reikalavimus pirkimui (jų visumą) įvertinti ir atsižvelgti į rinkos tyrimo ir vykdyto konsultavimosi su rinka rezultatus (Išvados 4 skyriaus 1.4. p. nurodyta pastaba).

4.2. Vengti techninėje specifikacijoje nurodyti konkrečios prekės vardą, modelį ar ženklą, juos nurodyti tik išimties tvarka, tiems objektams, kurių apibrėžti kitaip neįmanoma. Nurodžius techninėje specifikacijoje, kad gali būti pateikiamas lygiavertis objektas, nustatyti pirkimo sąlygose lygiaverčio objekto savybes, kurios bus lyginamos ir jų įvertinimo reikalavimus (Išvados 4 skyriaus 1.4. p. nurodyta pastaba).

5. SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJAI:

5.1. Sukurti elektroninį katalogą ASPĮ perkamiems diagnostiniams ir laboratoriniams reagentams pagal preliminarias sutartis įsigyti ir siekti, kad visos ASPĮ diagnostinius ir laboratorinius reagentus pirktų naudojantis šiuo katalogu, arba organizuoti diagnostinių ir laboratorinių reagentų pirkimus per CPO (Išvados 4 skyriaus 1.2 p. nurodyta pastaba).

5.2. Papildyti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2020-09-04 įsakymu Nr. V 1985 (nauja redakcija 2022-07-25 įsakymas Nr. V-1270) patvirtintos Informacijos apie asmens sveikatos priežiūros įstaigai suteiktą paramą ir laimėtus pirkimus pateikimo formą, joje numatant viešinti asmens sveikatos priežiūros įstaigos struktūrinį padalinį, kurio darbuotojo iniciatyva paramos davėjas suteikė paramą (Išvados 4 skyriaus 1.6. p. nurodyta pastaba).

5.3. Dalyvauti kuriant ar modernizuojant SAULĖ informacinę sistemą, siekiant sukurti funkcionalumą, kuris leistų automatiškai tvarkyti iš prekių gamintojų ASPĮ nupirktų prekių vertės duomenis, kad ASPĮ automatiškai galėtų gauti ir skelbti interneto svetainėse informaciją apie iš ASPĮ paramos davėjų nupirktų prekių gamintojus ir jų vertę per 12 mėn. iki paramos suteikimo (Išvados 4 skyriaus 1.6. p. nurodyta pastaba).

6. VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ TARNYBAI:

6.1. Siekiant vieningo taikymo perkančiosioms organizacijoms nustatant pirkimo objekto didžiausią kainą ir jos atitiktį perkamo objekto rinkos kainai, parengti perkančiosioms organizacijoms išaiškinimą arba konsultaciją dėl didžiausios kainos pirkime, atliekant rinkos tyrimą, nustatymo, nurodant kokiais konkrečiai ekonominiais skaičiavimais, mokslo įstaigų normatyvais ar metodikomis vadovaujantis perkančioji organizacija turi apskaičiuoti didžiausią kainą (Išvados 4 skyriaus 1.3. p. nurodyta pastaba).

6.2. Kuriant ar modernizuojant naują SAULĖ informacinę sistemą, sukurti funkcionalumą, kuris leistų automatiškai tvarkyti iš prekių gamintojų ASPĮ nupirktų prekių vertės duomenis, siekiant kad ASPĮ automatiškai galėtų gauti ir skelbti interneto svetainėse informaciją apie iš ASPĮ paramos davėjų nupirktų prekių gamintojus ir jų vertę per 12 mėn. iki paramos suteikimo (Išvados 4 skyriaus 1.6. p. nurodyta pastaba).

Atsižvelgiant į kitas antikorupcines pastabas:

7. VISOMS ANALIZUOJAMOMS ASPĮ:

7.1. Nagrinėjant tiekėjų pretenzijas, rengiant atsakymus tiekėjams, vengti formalių, deklaratyvių ir šabloniškų teiginių nenurodant faktinio pagrindo, atsakymus pagrįsti faktiniais argumentais, įrodinėjant ne jau nustatytų reikalavimų pirkime būtinumą, o tiekėjo pateikto siūlymo keisti reikalavimus netinkamumą, nurodyti faktinius pretenzijų atmetimo argumentus vidiniuose dokumentuose (Išvados 4 skyriaus 2.2. p. nurodyta pastaba).

7.2. Rengiantis kompiuterinės technikos ar medicinos įrangos pirkimui pirkimo paraiškoje pagrįsti kompiuterinės technikos įsigijimo ir remonto ar techninės priežiūros paslaugų pirkimo reikalavimų: „*būti prekės gamintojo įgaliotu atstovu (pardavėju)*“ ir „*būti prekės gamintojo įgaliotu atstovu atlikti jos techninę priežiūrą*“, būtinumą (Išvados 4 skyriaus 2.2. p. nurodyta pastaba).

7.3. Paskirti ekspertus pirkime prieš skelbiant pirkimą ir nurodyti juos vidiniuose dokumentuose rengiantis pirkimui arba sudaryti ir tvarkyti paskirtų ekspertų sąrašą (vardas pavardė, einamos pareigos, atsakomybės sritis arba pirkimo paraiškos numeris (neskelbiamuose pirkimuose), pirkimo CVPIS numeris (skelbiamuose pirkimuose), kuriame nurodyti ekspertai įgalioti teikti išvadas dėl tiekėjų pateiktų pasiūlymų (Išvados 4 skyriaus 2.3. p. nurodyta pastaba).

8. NACIONALINIAM VĖŽIO INSTITUTUI:

8.1. Pirkimo iniciatorius skirti įstaigos vadovo sprendimu, patvirtinti bei tvarkyti paskirtų pirkimo iniciatorių sąrašą (vardas pavardė, einamos pareigos, inicijuojamo pirkimo objekto apibūdinimas) (Išvados 4 skyriaus 2.3. p. nurodyta pastaba).

8.2. Nustatyti pirkimo iniciatoriams analogiškas interesų konfliktų prevencijos pareigas kaip VPK nariams ir ekspertams (Išvados 4 skyriaus 2.3. p. nurodyta pastaba).

9. ŽALGIRIO KLINIKAI:

9.1. Pirkimo iniciatorius skirti įstaigos vadovo sprendimu, patvirtinti bei tvarkyti paskirtų pirkimo iniciatorių sąrašą (vardas pavardė, einamos pareigos, inicijuojamo pirkimo objekto apibūdinimas) (Išvados 4 skyriaus 2.4. p. nurodyta pastaba).

10. SANTAROS KLINIKOMS:

10.1. Vienodai vertinti tik nustatytu terminu visų tiekėjų pateiktas pretenzijas dėl galimo konkurencijos ribojimo, tiekėjų galimo diskriminavimo aplinkybių pirkime. Keičiant techninių specifikacijų reikalavimus, dėl kurių gali pasikeisti konkurencija pirkime, visais atvejais nutraukti pirkimą (Išvados 4 skyriaus 2.2. p. nurodyta pastaba).

10.2. Ekspertus, dalyvaujančius pirkimo procedūrose, skirti įstaigos vadovo sprendimu. Nustatyti ekspertų įgaliojimus vertinti tiekėjų pasiūlymų atitiktį nustatytiems reikalavimams pirkimui (jų visumai) ir teikti išvadą dėl tiekėjų teikiamų pasiūlymų (Išvados 4 skyriaus 2.3. p. nurodyta pastaba).

Atsižvelgiant į kitas pastabas:

11. VISOMS ANALIZUOJAMOMS ASPĮ:

11.1. Nustatyti informacijos apie asmens sveikatos priežiūros įstaigai suteiktą paramą ir laimėtus pirkimus ataskaitos viešinimo interneto svetainėje tvarką (Išvados 4 skyriaus 3.1. p. nurodyta pastaba).

12. NACIONALINIAM VĖŽIO INSTITUTUI:

12.1. Patvirtinti Informacijos apie įstaigai suteiktą paramą ir laimėtus pirkimus pateikimo formą (Išvados 4 skyriaus 3.1. p. nurodyta pastaba).

12.2. Skelbti interneto svetainėje informaciją apie asmens sveikatos priežiūros įstaigai suteiktą paramą ir laimėtus pirkimus (Išvados 4 skyriaus 3.1. p. nurodyta pastaba).

13. SANTAROS KLINIKOMS:

13.1. Skelbti interneto svetainėje informaciją apie asmens sveikatos priežiūros įstaigai suteiktą paramą ir laimėtus pirkimus (Išvados 4 skyriaus 3.1. p. nurodyta pastaba).

Direktoriaus pavaduotoja

Rūta Kaziliūnaitė

6. PRIEDAI

Išvados dėl korupcijos rizikos
analizės priedas

ANALIZUOTŲ TEISĖS AKTŲ, KITOS INFORMACIJOS IR DOKUMENTŲ SĄRAŠAS

I. LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTAI¹¹²

1. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas;
2. Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymas;
3. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas;
4. Lietuvos Respublikos paramos ir labdaros įstatymas;
5. Medicinos priemonių (prietaisų) naudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010-05-03 įsakymu Nr.V-383 „Dėl Medicinos priemonių (prietaisų) naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;
6. Rekomendacijos dėl asmens sveikatos priežiūros įstaigų paramos gavimo ir teikimo apskaitos ir viešinimo sistemos taikymo, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2020-09-04 įsakymu Nr. V 1985 „Dėl Rekomendacijų dėl asmens sveikatos priežiūros įstaigų paramos gavimo ir teikimo apskaitos ir viešinimo sistemos taikymo“;
7. Rekomendacijos dėl asmens sveikatos priežiūros įstaigų paramos gavimo ir teikimo apskaitos ir viešinimo sistemos taikymo, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2022-07-25 įsakymu Nr. V 1270 „Dėl Rekomendacijų dėl asmens sveikatos priežiūros įstaigų paramos gavimo ir teikimo apskaitos ir viešinimo sistemos taikymo“;
8. Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje (toliau – CVP IS) tvarkos aprašas, patvirtintas Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017-06-19. įsakymu Nr. 1S-91 „Dėl Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo“;
9. Nešališkumo deklaracijos tipinė forma, patvirtinta Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 23 d. įsakymas Nr. 1S-93 „Dėl nešališkumo deklaracijos tipinės formos patvirtinimo“;

¹¹² Lietuvos Respublikos įstatymai, Sveikatos apsaugos ministro įsakymai, Analizės subjektų vadovų įsakymai, kitų valstybės institucijų ar įstaigų vadovų įsakymai

10. Numatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodika, patvirtinta Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017-06-27 įsakymu Nr. 1S-94 „Dėl Numatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodikos patvirtinimo“;

11. Kainodaros taisyklių nustatymo metodika, patvirtinta Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017-06-28 įsakymu Nr. 1S-95 „Dėl Kainodaros taisyklių nustatymo metodikos patvirtinimo“;

12. Perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto vadovų, pirkimo komisijos narių, asmenų, perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto vadovo paskirtų atlikti supaprastintus pirkimus, pirkimų procedūrose dalyvaujančių ekspertų ir pirkimų iniciatorių nusišalinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2019-12-19 sprendimu Nr. KS-339 „Dėl Perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto vadovų, pirkimo komisijos narių, asmenų, perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto vadovo paskirtų atlikti supaprastintus pirkimus, pirkimų procedūrose dalyvaujančių ekspertų ir pirkimų iniciatorių nusišalinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

13. Viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės taisyklės, patvirtintos Nacionalinio vėžio instituto direktoriaus 2019 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. R8-566 „Dėl Nacionalinio vėžio instituto viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės taisyklių patvirtinimo“;

14. Rekomendacijos dėl viešųjų ir privačių interesų derinimo Vėžio institute, patvirtintos Nacionalinio vėžio instituto direktoriaus 2019-05-30 įsakymu Nr. R8-287 „Dėl Rekomendacijų dėl viešųjų ir privačių interesų derinimo Vėžio institute tvarkos aprašo patvirtinimo“;

15. Paramos apskaitos tvarkos aprašas FI-TA2, patvirtintas Vėžio instituto direktoriaus 2015-01-23 įsakymu Nr. R8-547 „Dėl Paramos apskaitos tvarkos aprašo FI – TA2 patvirtinimo“;

16. Kokybės sistemos procedūra „Pirkimai“ 4 (17 leidimas), patvirtinta Žalgirio klinikos direktoriaus 2020-01-23 įsakymu Nr. 05-18 „Dėl KSP 4 „Pirkimai“ naujos redakcijos tvirtinimo“;

17. Kokybės sistemos procedūra „Pirkimai“ 4 (19 leidimas), patvirtinta Žalgirio klinikos direktoriaus 2021-02-26 įsakymu Nr. 05-44 „Dėl KSP 4 „Pirkimai“ naujos redakcijos tvirtinimo“;

18. Etiško elgesio viešuosiuose pirkimuose taisyklės, patvirtintos Žalgirio klinikos direktoriaus 2019 m. birželio 20 d. įsakymu Nr. 68 „Dėl Etiško elgesio viešuosiuose pirkimuose taisyklių patvirtinimo“;

19. Paramos gavimo ir teikimo apskaitos ir viešinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Žalgirio klinikos direktoriaus 2020-12-04 įsakymu Nr. 05-290 „Dėl Paramos gavimo ir teikimo apskaitos ir viešinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

20. Viešųjų pirkimų planavimo ir vykdymo tvarka, patvirtinta Santaros klinikų generalinio direktoriaus 2018 m. rugsėjo 19 d. įsakymu Nr. V-801 „Dėl dokumentų, reglamentuojančių viešųjų pirkimų organizavimą ir vykdymą, pakeitimo bei patvirtinimo“;

21. Paraiškų viešiesiems pirkimams rengimo ir dalyvių pasiūlymų vertinimo reikalavimai, patvirtinti Santaros klinikų generalinio direktoriaus 2018 m. rugsėjo 19 d. įsakymu Nr. V-801 „Dėl dokumentų, reglamentuojančių viešųjų pirkimų organizavimą ir vykdymą, pakeitimo bei patvirtinimo“;

22. Ypatingos skubos atvejų nustatymo, atliekant viešuosius pirkimus tvarka, patvirtinta Santaros klinikų generalinio direktoriaus 2018 m. spalio 16 d. įsakymas Nr. V-877 „Dėl ypatingos skubos atvejų nustatymo atliekant viešuosius pirkimus“;

23. Paramos, jos inicijavimo, gavimo ir apskaitos VŠĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikose tvarkos aprašas, patvirtintas Santaros klinikų Generalinio direktoriaus 2020-07-21 įsakymu Nr. V657 „Dėl Paramos, jos inicijavimo, gavimo ir apskaitos VŠĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikose tvarkos aprašo patvirtinimo“.

II. TEISMŲ PRAKTIKA

24. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1988 m. rugsėjo 22 d. sprendimas byloje *Komisija prieš Airiją*, C-45/87;

25. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1993 m. birželio 22 d. sprendimas byloje *Storebaelt*, [C-243/89](#)

26. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo Bendrojo teismo 2005 m. kovo 17 d. sprendimas byloje *AFCon Management Consultants*, T-160/03

27. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2015 kovo 12 d. sprendimas byloje *eVigilo*, C-538/13

28. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2018 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Roche Lietuva*, C-413/17;

29. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2008 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-222/2008

30. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2011;

31. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2011 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-510/2011;

32. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2011 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-507/2011;

33. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2013 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [3K-3-272/2013](#);
34. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-916/2015;
35. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-309-248/2015;
36. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2015 m. rugpjūčio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-466-969/2015;
37. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2015 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-584-378/2015;
38. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2017 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. [e3K-3-2-248/2017](#);
39. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-241-690/2017;
40. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2019 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-32-378/2019;
41. Lietuvos Apeliacinio Teismo 2021 m. sausio 28 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2A-415-553/2021

III. KITA INFORMACIJA, LITERATŪRA, DOKUMENTAI

IR NUORODOS

42. Viešųjų pirkimų tarnybos parengtas Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras, prieiga internete: <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/sections/360004647199-Vie%C5%A1%C5%B3j%C5%B3-pirkim%C5%B3-%C4%AFstatymo-komentaras>
43. Viešųjų pirkimų tarnybos skelbiama Vieno tiekėjo pirkimų stebėsenos ataskaita, prieiga internete: <https://vpt.lrv.lt/lt/statistika-ir-analize/temines-viesuju-pirkimu-analizes>
44. Viešųjų pirkimų tarnybos parengtos gairės „Pirkimų organizavimas ir vidaus kontrolė“ 2020 m., prieiga internete: https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/mp/organizavimas_kontrolė_gaires.pdf
45. Viešųjų pirkimų tarnybos parengtos gairės „Rinkos konsultacijos: iššūkiai ir galimybės“ 2021 m., prieiga internete: https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/mp/rinkos_konsultaciju_gaires.pdf
46. Valstybinės vaistų kontrolės tarybos skelbiamos ataskaitos apie perleistą vertę fiziniams asmenims 2020-2021 m. Prieiga internete: <https://www.vvkt.lt/index.php?1987515645>

47. STT Analitinės antikorupcinės žvalgybos valdybos 2021-05-11 analitinės žvalgybos tyrimo ataskaita Nr. AAŽT-1-002-20;
 48. STT Korupcijos rizikos analizės 2022-01-27 išvada Nr. 4-01-647, prieiga internete: <https://www.stt.lt/korupcijos-prevencija/korupcijos-rizikos-analizes/atliktos-korupcijos-rizikos-analizes/7471/act1034>
 49. „Lietuvos korupcijos žemėlapis“ tyrimas prieiga internete: <https://www.stt.lt/analitine-antikorupcine-zvalgyba/lietuvos-korupcijos-zemelapis/7437>;
 50. Teminės viešųjų pirkimų analizės, prieiga internete: <https://vpt.lrv.lt/lt/statistika-ir-analize/temines-viesuju-pirkimu-analizes>
 51. „Vieno tiekėjo“ pirkimų dalis nuo visų įvykusių pirkimų prieiga internete: <https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/vieno-tiekejo-pirkimu-dalis-nuo-visu-ivykusių-pirkimu>
 52. Karteliai viešuosiuose pirkimuose, prieiga internete: <https://kt.gov.lt/karteliai-viesuosiuose-pirkimuose-2>
 53. Santaros klinikų interneto svetainė, prieiga internete: <https://www.santa.lt/>
 54. Nacionalinio vėžio instituto interneto svetainė, prieiga internete: <https://www.nvi.lt/>
 55. Žalgirio klinikos interneto svetainė, prieiga internete: <https://www.zalgirioklinika.lt/>
 56. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos svetainė, prieiga internete: <https://sam.lrv.lt/>
 57. Viešųjų pirkimų tarnybos interneto svetainė, prieiga internete: <https://vpt.lrv.lt/>
 58. Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos interneto svetainė, prieiga internete: <https://vtek.lt/>
 59. Privačių interesų registras, prieiga internete: <https://pinreg.vtek.lt/app/>
 60. Viešųjų pirkimų tarnybos, Sveikatos reikalų ministerijos, Nacionalinio vėžio instituto, Žalgirio klinikos, Santaros klinikų atsakingų asmenų raštu ir el. paštu pateikta informacija, vidaus teisės aktai ir veiklos dokumentai.
-